BISERICA
ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XIV-lea, No. 9.

DECEMVRIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărților Bisericescĭ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1890.

CUVÎNTARE

ḑisă de I. P. S. Mitropolit al Moldoveĭ şi Suceveĭ D. D. Iosif Naniescu în biserica sf. Mitropoliĭ din Iaşĭ, în ḑiua de 14 Octombre anul 1890, cu ocasiunea inaugurăreĭ statueĭ venerabiluluĭ literat şi patriot Gh. Asache.

In numele Tatăluĭ şi al Fiĭuluĭ şi al Sântuluĭ Duh, Amin,

Fraţilor şi Fiilor!

Astă-ḑĭ sěvêrşim o mare sěrbătóre patriotică şi naţională prin inaugurarea statueĭ venerabiluluĭ Gheorghe Asaki, care de la începutul seculuĭ present şi până la sfîrşitul vieţeĭ sale (în anul 1869) a lucrat neîncetat şi cu multă stăruinţă pe tărâmul cultureĭ naţionale; şi fiind că în tot cursul vieţeĭ sale a lucrat dimpreună cu fericitul părinte Veniamin Costachi Mitropolitul Moldoveĭ în bună înţělegere şi în bună armonie, aşĭ putea ḑice încă inspirându-se unul de la altul atât pe tărâmul cultureĭ naţionale, şcolare şi literare, cât şi pe acela al cultureĭ religióse în Biserica nóstră naţională, pe care tărâm, pe care câmp, bătrâniĭ noştri şi clericĭ şi laicĭ, din cea maĭ depărtată vechime, chiar de la început, au fost tot-d'a-una unițĭ şi nedespărţiţĭ, fiind că Biserica nóstră creştină

ortodoxă este eminamente națională, și nu putea să fie despărțiți, desbinați, avênd înainte în mintea și în inima lor, cultura și a limbeĭ și a moraleĭ, adică a minței și a inimeĭ.

Ast-fel aŭ lucrat fericiții Mitropoliți de demult Varlaam și Dositeiŭ dimpreună cu toți bărbații ceĭ luminați din timpul lor, și acéstă împreună lucrare a tuturor a dat naștere cunoscuteĭ maxime între toți românii: *șcóla și biserica, biserica și șcóla*, căcĭ aceste douĕ eraŭ nedespărțite.—De aceĭa și eŭ astă-dĭ, în acéstă solemnă și patriotică sĕrbătóre, am credut că este cea maĭ nemerită ocasiune a dice și a repeta cuvintele bătrânilor noștri: *biserica și șcóla, șcóla și biserica*, și am început invocând pre Dumnedeŭ adorat în st. Treime cu cuvintele dogmatice și obicinuite de st. nóstră Biserică, pe care încă odată le repet: *In numele Tatăluĭ, și al Fiĭuluĭ, și al Sântuluĭ Duh, Amin.*

Fraților și fiilor! bătrânii noștri, conducĕtorii neamuluĭ românesc, Domnitorĭ, Mitropoliți și Episcopĭ, dimpreună cu toți laicii, boerii ceĭ luminați din timpul lor, tóte lucrările, tóte faptele lor, cu D-deŭ le începeaŭ și cu D-deŭ le terminaŭ; cu nădejdea în D-deŭ se întrarmaŭ chiar si în contra inamicilor patrieĭ române, și bunul D-deŭ 'ĭ-a întărit în tóte împrejurările și în tóte luptele pentru Țară și Biserică, pentru limba și credința strĕmoșască a neamuluĭ românesc.

Ast-fel, de aceĭa vedem pe tótă întinderea țĕreĭ, din vêrful munților și până la mare, pământul românesc impodobit cu bisericĭ și monastirĭ, înălțate de domnitorii ceĭ bătrânĭ și boerii ceĭ în adevĕr luminați și patrioți, întru semn de mulțumire luĭ D-deŭ în care eĭ își puneaŭ tótă credința și speranța lor, îndeplinind tot odată prin întemeerea monastirilor și a treia faptă creștină evangelică: caritatea, căcĭ aci în acele monastirĭ, pe care eĭ le înzestraŭ cu averile lor imense, multă lume nevoiașă, săracă, găsea adăpost și mângâere. Maĭ mult încă, bătrânii noș-

tri îndată ce căpătaŭ o moșie, o proprietate de pământ și voiaŭ să întemeeze și un mic sătuc, cea d'întăiŭ îngrijire și lucrare a lor era ca să zidéscă o biserică în care să se adune-și să se róge luĭ Dumnedeŭ în limba străbună, fiind-că Biserica era la străbunĭ centrul de unire și unitate națională în credință și în simțiminte, precum trebue să fie tot-d'auna, și dacă suntem românĭ și bunĭ creștinĭ trebue în tóte ocasiunile să repetăm cuvintele: biserica și școla, școla și biserica, știind că școla românéscă de la biserică s'a întemeiat. Pe când încă nu eraŭ școlĭ sistematice înființate, școla românéscă începea în pridvorul bisericeĭ și învĕțătoriĭ limbeĭ române eraŭ clericiĭ, aceĭa cari încă și astă-dĭ pórtă numirea de *dascalul bisericeĭ*. Limba română în biserică s'a conservat și s'a cultivat: cele d'întăiŭ cărțĭ în limba română de la biserică s'aŭ tradus și s'aŭ tipărit. Venerabiliĭ Mitropolițĭ de demult, ca Varlaam și Dositeiŭ, în bună înțelegere cu vechiĭ domnitori Vasile-Vodă, ctitorul st. monastirĭ Treĭ-Ierarhĭ din Iașĭ și Duca-Vodă, ctitorul mănăstireĭ Cetățuia din dél, aŭ întemeĭat și tipografiĭ în aceste monastirĭ, în care aŭ tipărit cărțĭ religióse în limba română. Tot așa s'a urmat și în partea Românieĭ de dincolo de Milcov sub fericitul Domnitor Mateĭ Basarab Voevod, cu Teodosie Mitropolitul si Antim Ivirénul sub protecțiunea nemuritoruluĭ Domn Constantin Voevod Brâncovénu Basarab, care cu a sa cheltuială tipărea cărțĭ religióse în limba română și le împărția în dar tuturor. Asemenea aŭ urmat și alțĭ fericițĭ părințĭ Mitropolițĭ până în dilele nóstre, între cariĭ nemuritorul Veniamin Costachi, Mitropolitul Moldoveĭ, în tótă viața a lucrat traducênd și tipărind în limba română.

El la începutul seoluluĭ present a înființat și Seminarul în Socola, cea d'întăiŭ școlă bisericéscă. El, în tot timpul Arhipăstorieĭ luĭ a fost în fruntea învĕțămêntuluĭ național și împreună cu nemuritorul Gheorge Asaki a lu-

crat pentru prosperitatea şcólelor româneştĭ. Gheorghe Asaki, ca un mare patriot român, a lucrat mult, a scris mult pe tărâmul cultureĭ naţionale, dar tot-d'a-una în bună înţělegere cu fericitul părinte Veniamin Costachi, căcĭ eĭ amêndoĭ aveaŭ în vedere cultura complectă a omuluĭ şi ştiinţifică şi morală: omul nu póte să fie complect cultivat maĭ mult saŭ maĭ puţin, de cât cu amêndouě aceste elemente, fiind-că ştiinţa se adreséză numaĭ minţeĭ pe care o luminéḑă întru cât-va, ĭar biserica cu religia se adreséză ĭnimeĭ pe care o cultivă şi o moraliséză; şi în aceste momente de n'am cita alte precepte morale evangelice de cât numaĭ acela care ḑice: să vě iubiţĭ uniĭ pe alţiĭ şi cum voiţĭ să vě facă vouě omeniĭ, faceţĭ şi voĭ asemenea, cred că încă ne este destul, că religia cultivă inima omuluĭ, face pe om moral, omul folositor societăţeĭ, pe când ştiinţele luminéḑă numaĭ mintea şi deştéptă inteligenţa.

Acesta a fost tărâmul naţional, fraţilor, pe care venerabilul mare patriot Gheorghe Asaki a lucrat în tótă viaţa luĭ împreună şi în bună înţelegere cu fericitul Mitropolit Veniamin Costachi.

Şi o! nepătrunse şi neînţelese judecăţile luĭ D-ḑeŭ! că şi după mórtea lor, după mulţĭ anĭ, venerabilele lor oseminte, s'aŭ maĭ întâlnit încă odată pe suprafaţa pământuluĭ, la lumina sóreluĭ! Osemintele nemuritoruluĭ Asaki aŭ venit şi s'aŭ apropiat de osemintele fericituluĭ părinte Veniamin Mitropolitul în acéstă măréţă biserică acum de curând terminată, la care de la început, la a eĭ fondaţiune în anul 1833 aŭ lucrat împreună. Iată aci avem depuse osemintele părinteluĭ Veniamin pentru etern repaos; aicĭ sunt aduse şi ale luĭ Gheorghe Asaki, ca şi cum ar ḑice luĭ Veniamin: maĭ bine-cuvintéză-mě încă odată.

Şi eŭ smeritul pe care Dumneḑeŭ m'a adus aci în locul fericituluĭ Veniamin ca să conlucrez la terminarea a-

cesteĭ mărețe bisericĭ, viŭ a'mĭ îndeplini o sântă datorie cu adânc respect și pietate chemând bine-cuvêntarea luĭ D-ḑeŭ asupra oseminţelor amêndoror acestor mărețe și nemuritóre figurĭ istorice.

Fericitul păr. Mitropolit Veniamin Costachi 'șĭ-a făcut el însușĭ monumentul sĕŭ, acéstă sânta și măréţă biserică. Luĭ Gheorghe Asaki însă, până acum nu 'ĭ-a rîdicat nimenĭ nicĭ un monument ca să aducă aminte și celor neștiutorĭ că Gheorghe Asaki, bărbat luminat și mare patriot a lucrat în tótă viața luĭ pentru luminarea și rîdicarea neamuluĭ românesc.

Un avênt național a inspirat și a mișcat pe mulțĭ chiar din aceĭ ce l'aŭ cunoscut și carĭ împreună cu el aŭ conlucrat, ca elevĭ, pentru ca acum, în semn de recunoștință și venerațiune, să i se rîdice un monument chiar pe locul unde nemuritorul Asaki 'șĭ-a început cariera sa didactică și li erară în curtea bisericeĭ st. Treĭ-Ierarhĭ, unde prin munca sa Gheorghe Asaki a reușit să se înființeze cea d'ântâiŭ școlă națională românéscă pe la aniĭ 1829—1830.

Póte cam târḑiŭ s'a făcut acéstă mișcare de recunoștință națională, dar după vorba cunoscută de toțĭ, tot e bine și maĭ târḑiŭ de cât nicĭ odată.

Locul care s'a ales pentru așezarea statueĭ luĭ Gheorghe Asaki creḑ că va fi recunoscut de către toțĭ că e bine ales, pentru că acest loc, acéstă monastire fondată de bine-credincĭosul Domn Vasile Vodă Lupu, căreĭa 'ĭ-a numit de patronĭ pe ceĭ maĭ marĭ dascălĭ dintre sț. părințĭ aĭ Bisericeĭ, sț. Treĭ Ierarhĭ Vasilie cel mare, Grigorie Teologul și Ión Gură de aur. a fost destinată de fondatorul sĕŭ pentru școlă, unde a înființat și o tipografie în care s'a și tipărit cărțĭ româneștĭ, cărțĭ religióse, căcĭ cu acestea s'a început școla românéscă, și nemuritorul Gh. Asaki, după două sute de anĭ aci în acéstă localitate din M-rea sț. Treĭ Ierarhĭ a început din noŭ școlă românéscă

cu care și el și-a început cariera sa didactică și literară, și tot aci la temelia monumentuluĭ sĕŭ vom așeḑa și venerabilele sale oseminte împreună cu ale soțieĭ sale.—Onóre dar celor ce aŭ conlucrat la înălțarea statueĭ luĭ Gheorghe Aschi, primul învĕțător din Moldova, și eternă să fie memoria acestuĭ demn și mare patriot român.

Mystirio saŭ Sacrament saŭ Taïne două din cele șapte.

LUCRARE FĂCUTĂ DE

MITROPOLITUL UNGRO-VALAHIEĬ STEFAN

LA 1651 ȘI IMPRIMATĂ ÎN TĂRGOVIȘTE.

Acum de curând mĭ-a căḑut în mânĭ o carte imprimată în *Târgoviște* la 7159 (1651), scrisă de *părintele Stefan, cu mila lu Dumneḑeŭ Mitropolit a tótă Ungro Vlahia, în ḑilele Iω Matheĭ Basarab*, și care carte nĭ-a conservat multe luminĭ în diferite cestiunĭ bisericeștĭ și de datine și obiceĭurĭ naționale. Acéstă *carțulie*, cum o numește Mitropolitul Stefan, are mare însemnătate și pentru limba și pentru starea de cultură a Cleruluĭ Român, maĭ ales pentru că din ea se constată tendința și anevoința acestuĭ mare și demn de venerat prelat Român, care descrie nevoĭa simțită de țara întrégă de a înlocui limba slavonă, existentă pe atuncĭ în Biserica Națională-Română, cu limba mumă, cea românéscă: „*Drept acea și Smerenia nóstra cu voĭa lu D-ḑeŭ și cu lucrarea a Duhuluĭ Sfânt, aflându-ne la Biserica sfântă pravoslavno Catholicésca a Țareĭ Munteneștĭ, întru rânduеala Arhierésca, a Arhiepiscopii*

Mitropolii a Târgoviştei şi a tótă ţara, întru tóte dilele doriam cu inema unde vedeam atâta neştiinţa a bogaţi preoţi aĭ Ţăreĭ. Apoĭ ĭar vědênd pre Mântuitorul nostru Iisus Hristos cum va să caute şi va să ceară sângele oilor sale cestor cuvêntătóre, carele-mĭ sînt date în sama, ĭar de la mâĭnele mele; şi vědênd ĭar cum aŭ creştiniĭ ţăreĭ imputare şi preoţiĭ maĭ vrătos de către hulniciĭ dě lege cum pentru grosimea şi grubia nu ştim sluji taĭnele sfinteĭ Besérecĭ şi strigă toţĭ tot-déuna ca dastvuesc răŭ şi nesebuit şi dic că am uĭtat cinurile, socotélele şi obraşirile, chipurile, nemeririle şi tóte rânduélele şi tipicurile sfintelor taĭne".

Apoĭ venind modestul şi inimosul român Stefan Mitropolitul a argumenta causa scriereĭ aceştia dice: „....*Gândiĭu să ĭau imputarea batjocoritorilor de asupra aceşteĭ ţărişóre, întărita de mâna dréptă a lu Dumnedeŭ*". Apoĭ simţindu-se dator a se justifica faţă de popor şi maĭ ales de preoţĭ pentru ce trebue să lase scrierea în slavoneşte a cărţeĭ şi că timpul reclamă a o scrie în limba patrieĭ, dice ĭarăşĭ: „....*Nu cum au fost până acmŭ slavoneşte tipicurile, carele nu le pot şti cinstiţiĭ şi cucerniciĭ* Preoţĭ *pentru nesebuĭala lor; ce tot românéşte tóte tot pre rônd, carele lesne într'alte Molitfelnice nu le veţĭ fróte afla.... cu próstă anevoinţă şi osteneală a smerenieĭ nóstre, adunate într'acésta cărţulie dě pre Molitfelnicul Grecesc şi Slavonesc amândouă înfăţişate*".

Pentru a preveni rěutatea unora şi cerbicia altora când l'ar acuza de ce a scris româneşte, el întru smerenia sa se exprimă aşa: „.... *Drept acea déca vréme ce se răsipeşte şi se goneşte dě se sparge întunérecul, cu înorarea ceţiĭ şi a pâcleĭ neştiinţeĭ méle, de am maĭ dres rônduélele şi le-am prepus româneşte, dic, pentr'acea nu se cade vouě drepţilor mĭeĭ fiĭ, aĭ Pravoslavieĭ să vě imponcişaţĭ şi să vě scrăbiţĭ în potriva păstoruluĭ vostru....*" Dupě acéstă îndemnare şi sfătuire a sa, apoĭ îĭ ameninţă pe imponcişětoriĭ în taĭnă şi pe ceĭ îndărătnicĭ la minte şi voe cu pedépsa Corbuluĭ eliberat de Noe şi care a stat pe un străv, în

loc să aducă veste bună stĕpânuluĭ seŭ, cu hula şi revolta Istrailtenelor asupra luĭ Aron pentru care *le rĕmaseră trupurile în pustie de perira*, cu pedépsa luĭ Datan Coreĭ şi Aviron pentru că s'aŭ revoltat *se prapădi pămêntul supt picĭórele lor şi se desfăcŭ dĕ-ĭ înghiţi...*"

Se vede că şi pe timpul seŭ era o resistenţă din partea unora, cariĭ se opuneaŭ la întroducerea limbeĭ româneştĭ în Biserica Naţională, susţinênd Slavismul, pe care nicĭ preoţiĭ, cum ne spune Mitropolitul Stefan, nicĭ poporul nu'l maĭ înţĕlegea, pentru că nu era graĭul firesc al neamuluĭ. Iată cum zugrăveşte de fin acéstă luptă Mitropolitul Stefan: „*Aşa şi imponcişĕtoriĭ de cuvênt aĭ vremeĭ de acmŭ, ca nişte aspide surde astupă uréchile ca să nu audă cuvêntul de învăţătura bună. Iar limba şĭ-o ascut spre cuvinte rele şi spurcate; ci pre dinşiĭ va judeca Dumneḑeŭ*". Resultă dar probat că întroducerea limbeĭ româneştĭ în Biserică aŭ avut pe timpul luĭ Matheĭu Basarab şi Mitropolitul Stefan antagoniştĭ orĭ oposanţĭ, şi că numaĭ autoritatea unuĭa şi influinţa morală a altuıa aŭ putut astupa gura protivnicilor.

Mitropolitul Stefan, gonind Slavismul din Biserica Naţională Română, se ferea şi înadins, evita de a pune cuvinte slavone în locul cărora avea cuvinte române, primite şi înţelese de popor. Aşa el cartea o numeşte *Mystirio* adică *Sacrament*, înfrebuinţază cuvêntul *Biserica Catholicească*, *Catalogos* saŭ Catastih, termenĭ teologicĭ ca: *Forma*, *Materie*, nu se găseşte cuvêntul *norod*, ci preste tóte locurile întrebuinţază *popor*, în loc de *enorie* ḑice *norie*, dar ḑice corect epitrahil; combate *Simonia*, *Baba* în loc de *Móşa*, *Paresimĭ* în loc de *postul mare*, *supra* în loc de *asupra*, *nimanuĭ* în loc de *nimăruĭ*, *mator* în loc de *în vrasta*, pretutindenĭ *lucrure* şi nu *lucrurĭ* etc. etc. Apoĭ observ fórte bine şi corect întrebuinţat peste tóte locurile pronumele reflesiv *se* scris cu *e* şi nu cu *a*, cum şi subjunctivul verbuluĭ cu *să*. Pronumele ce ţine locul obiectuluĭ 'l pune şi

înainte dar şi în urmă. Are expresiunī fórte frumóse şi româneştī cu totul şi care de bună samă eraŭ pe atuncī în gura poporuluī. Tot din acéstă cărţulie maī învăţăm că pe timpurile acelea şi maī înainte, actele stăreī civile la Românī eraŭ ţinute de preoţī. „*Popa să aĭba acéstă carţulie de Botez şi altă carte (condică) adecă catastihul celor ce sĕ botéză, să scrie numele botezaţilor*".

Fiind-că acéstă carte în care este tratat Misterul saŭ Sacramentul Botezuluī şi al Ungereī cu sfântul Mir este scrisă de Mitropolitul Stefan ca autor, şi fiind-că multe datine şi obiceīurī cum şi multe rĕle şi josnice superstiţiī se combat încă, pentru acea am credut să o reproduc tótă partea acea românéscă spre a să putea şti, cunóşte şi ceti de toţī doritoriī de cultură naţională şi în special de preoţiī Românī, din care aceştia vor trage nu puţin folos pentru cunoştinţa şi însemnătatea acestor doŭă Misteriī ale Sfinteī nóstre Bisericī Orthodoxă Română. Tot odată atrag atenţiunea Onorabililor părinţī asupra casurilor escepţionale întimpinate la sĕvârşirea acestuī sfânt Mister şi care sînt fórte bine explicate, cum şi asupra nedumeririlor, pentru că dă deslegărī positive şi care aŭ valóre până astă-ḑī în Biserica nóstră. Tot din acéstă carte se constată că în vechime la Românī eraŭ localităţī în care nu afundaŭ la botez pe botezat, ci'ī turnaŭ apă din cap, însă Mitropolitul îndeamna a sĕvîrşi Botezul prin afundare. Apoī că apa putea fi încălḑită în timpul ierneī, dar să cerea să fie curată şi fără miresme saŭ dresurī. In fine că, Papistaşiī, Luteraniī şi Calviniī nu se botézaŭ a doŭa óră, când veneaŭ la Orthodoxie, ci numaī dădeaŭ mărturisirea credinţeī şi se ungeaŭ cu Sf. Mir.

Iată cuprinsul acesteī cărţuliī:

MISTIRIO SAU SACRAMENT SAU TAINE[1])

DOUA DE IN CÈLE ȘAPTE, BOTEZUL ȘI ST. MIR

Acum întâĭ, tipărité cu porunca, cu unserdia, nevoința și cu tótă cheltuĭala a cinstituluĭ de Hristos Părinte Ștefan, cu mila lu Dumnedeŭ, Mitropolit a tóta Ungrovlahia, în dilele Iω Mateĭ Basarab, în Trăgoviște, întru cinstita casa a Inalțăriĭ Domnuluĭ nostru Iisus Hristos. vlét. 7,159 1,651. mesiț. Iuliŭ 3 dile.

Urméză semnile Mitropolieĭ Țĕreĭ Ungrovlahieĭ, cum sunt și în salonul Metropolieĭ Ungrovlahieĭ și care sunt reproduse și în Indreptarea legeĭ imprimată în Târgoviște la 1652

---

1) Ceĭ vechĭ, stramoșiĭ noștri, ca Mitropolitul Ștefan (1648—1686), Mitropolitul Dositeĭu (1673 –1686) etc. nu se temeau de a se pĭerde orthodoxia între Românĭ pentru că înlocuĭau terminiĭ slavonĭ ca Taĭnă prin Mister și Sacrament, ca Ceasoslov cu Orologion, Evhologiu în loc de Molitfelnic. Preasf Episcop de Rômnic Noul Severin Ghenadie posede maĭ multe exemplare din carțile vechĭ de ritual Bisericesc Romănesc și în care terminiĭ sînt înlocuițĭ cu ceĭ originalĭ Greceștĭ—lasând strabuniĭ pe ceĭ Slavonĭ. (Vedĭ și Catalogul carților Române de Dimitrie Iarca 1873; noĭ însă asta-dĭ ne aratăm cam repulsivĭ, pe când ar trebui sa admitem cu cea maĭ mare grabire în sfintele nóstre Bisericĭ Româneștĭ carțile de ritual reîmprimate cu autorizarea Sf. Sinod Român, fiind ca în loc de buchĭ, care nu sunt ale neamuluĭ nostru, sînt editate cu litere strabune! Iubita și scumpa nóstră Patrie Romănia întrebuințază de mult timp în tóte oficiile sale interne, în Școla și în Tribunale scrierea cu litere strabune, și numaĭ Biserica nóstră Naționala Româna, care alta data ținea lumina culturei și promovarea naționalitațeĭ nóstre în mânile sale, și purta facla premergetóre a progresuluĭ, acum se pare ca s'a uitat desti-

PREFATA

ŞTEFAN

Cu mila lui Dumnedeŭ, Arhiepiscop, Mitropolit al Tragoviştiĭ, Plaĭuluĭ şi a tótă Ungrovlahia, Exarhul Sfântuluĭ Scaun Apostolesc Costandinopoluluĭ [2]. *Pré cinstiţilor şi ĭubitorilor de Hristos Părinţĭ şi fraţĭ dĕ pre Duhul Sfênt, Episcopilor, pravoslavnicilor aĭ Beséricĭ Munteneştĭ, Cuvioşilor Arhimandriţĭ, cinstiţilor Egumenĭ, Ieromonahilor, pré cinstiţilor Protopopĭ, cinstiţilor Preoţĭ şi a tot săborul clirosuluĭ saŭ aleşilor Beséricĭĭ Pravoslavieĭ. Blagoslovenia a luĭ D-deŭ, sănătate, răpaos şi de tóte bunătăţile céste trecĕtóre şi céle de vécĭ stătătóre, cu priinţa priéşte şi pohtéşte.*

Omul căce [3] ĭaste zidit şi făcut pre chipul luĭ Dumnedeŭ, şi căce ĭaste cinstit cu deregătoria, drept aceĭa nu se cade luĭ să fie ca vita fără graĭu, ce câtu-ĭ ĭaste putérea să se apropie de Dumnedeŭ. că Sfinţia sa învaţă pe dinsul ca pe o făptură a sa, să fie pre podóba chipuluĭ căruĭa l'aŭ făcut. Cum grăĭaşte marele întru bogoslovĭ fericitul Grigorie, făcut-aŭ dice Dumnedeŭ pre omul fără răutate, drept, înbunătăţit, plin de tóte bunătăţile, al doilea înger, închinătoriŭ luĭ Dumnedeŭ, să înpărăţéscă pre pământ într'acéstă lume ce să véde, ca cu mintea să vadă să privéscă şi să caute cereştile, pentru că sufletul luĭ însufleţit ĭaste de la Dumnedeŭ, şi aŭ fost aprópe de dinsul, nu cu locul, ce cu voia. Iară pentru păcatul şi gre-

---

naţiunea sa şi ca un indiferentism o ar fi cuprins. Noi însa speram că redeşteptarea va urma curând, cu tóte lipsurile materiale de care este cuprinsa Biserica nóstră Naţionala; pentru ca preotul nostru nu va înceta de a fi Român şi-ĭ va placea maĭ mult a ceti Românilor româneşte pe o carte scrisa cu litere româneştĭ de cât de pe o carte imprimata cu buchĭ slavone şi de pe care-ĭ obligat a cetĭ Româneşte! Cetiţi onorabili părinţĭ prefaţa din Liturgierul imprimat de nemuritorul Veniamin şi ve convinge de adever.

[2]) Acesta-ĭ vechĭul titlu al Mitropoliţilor Ungrovlahieĭ, din care lipseşte aicea şi Locotenent al Cesarieĭ Capadocieĭ, titlu pe care se pare că l'a obţinut maĭ în urma Biserica Ungrovlahieĭ.

[3]) Aicea la începutul întroduccereĭ sale, Mitropolitul Ştefan doveteşte necesitatea şi maĭ ales însemnătatea Botezuluĭ, de unde sa constata că era un adânc cunoscetor în teologie, un om erudit în cartea Bisericéscă.

şala, el aŭ cădut de acolo, că omul pentru suflet ĭaste nalt, ĭară pentru trup ĭaste smerit, ĭară pentru păcat ĭaste mort, deaceea pentru ziditul de întâĭ strămoşul nostru Adam, întâĭ naşterea nóstră în păcăte şi întâĭ se déde mórte tuturor ómenilor, dece, căce aŭ greşit el maĭ nainte, drept aceĭa acuma până în ḑiua de astă-ḑĭ toţĭ ne naştem în păcate, căce trage de atunce păcatul, pentr'aceĭa s'aŭ şi osândit cu mórte să móră. Drept aceĭa al doile Adam unul fără de păcate, unul născut Fiŭ a luĭ Dumneḑeŭ Domnul de în Ceriu, sloboḑind pre noĭ de păcate şi de mórte, venit-aŭ cu trupul în chipul păcatuluĭ, şi pentru păcate cu trupul aŭ osândit păcatul. Şi aŭ pus şi aŭ înlegiuit sfântul Botez, carele ĭaste curăţie, a doua naştere ḑicênd: Cine nu se va naşte cu apă şi cu duhul, acela nu va putea să între la Impěrăţia luĭ Dumneḑeŭ. Drept aceĭa Sfântul Botez, carele ĭaste a doua naştere, ĭaste uşă deschisă la Impěrăţia Ceriuluĭ, pusă şi tocmită într'acéle şapte taine ale Besérecíĭ.

Acésta ĭaste spălarea şi peirea a păcatelor naşteriĭ de întâĭ, a păcatelor strămoşuluĭ Adam, Sfântul Botez, ĭaste împreunare şi apropiare cătră Dumneḑeŭ, căce că întinerindu-ne cu dinsul, ne facem fiĭ luĭ Dumneḑeŭ. Sfântul Botez, ĭaste chezaş şi solitoriŭ a doaóră al tuturor Pravoslavnicilor. Sfântul Botez ĭaste naştere desěvêrşită a treĭa óră, la a doua venire a luĭ Hristos în ḑioa de judeţ. Cine se naşte pre în botez şi se împreună luĭ Hristos, aceĭa vor fi luĭ şi moşnénĭ, şi să vor scula în vĭaţă netrecută a împěrăţieĭ luĭ Dumneḑeŭ. Sfântul Botez, să chĭamă hărăzire, căce că noĭ ómeniĭ ne dând nimica luĭ Dumneḑeŭ, ni-l dă. Sfântul Botez, se chĭamă Dar, că în dar ni se dă o bunătate aşa de mare ca acésta. Botez se chĭamă, căce că afundă şi îngrópă păcatul strămoşuluĭ, căce că toţĭ copiiĭ când se nasc, aŭ de acel păcat, ĭar déca se botéză, l-afund şi-l îngrópă şi-l pĭarde pre în Sfântul Botez. Chĭamă-se unsóre, căce că maĭ nainte vréme când vrea să facă Impěraţĭ aŭ Arhiereĭ atunce le ungea fruntea cu un-

sóre, așa și noĭ creștinii daca vréme ce ne fac împěrați patimelor, pentr'aceĭa ne botézǎ cu Sfântul Botez și ne ung cu Sfântul Mir, și la frunte, și la mânĭ, și la piept, ca să nu aĭbă dracul loc să încape nice la un mădular al nostru, la frunte ne ung ca să nu ne pótă birui diavolul, la ochĭ ca să nu vedem nice să căutăm bunătățile céste deșarte, saŭ petrecaniile céle bune ale altora, ĭară la mânĭ ca să nu pótă dracul să ne biruĭască cu apucările și cu jehuirile și întru câte păcate fac mânile, ĭară la piept, ca să nu ne aducem aminte de gândurĭ réle, căce că aducerea aminte a omuluĭ ĭaste la piept. Botezul se chiamă lumină, că luminézǎ și luciaște sufletul omuluĭ și-l izbăvéște de munca de vécĭ. Chĭamă-se haĭnă ne putredă, căce că cu Sfântul Botez se acopere păcatele omuluĭ, și se înbracă omul cu neputrezirea, adecă nu-ĭ maĭ ĭaste frică omuluĭ aceluĭa că se va munci în ĭad, ce mérge neputred la Impěrăția Ceriuluĭ. Chĭamă-se Bae, căce că spală pre om de păcate. Botezul acesta ĭaste, știĭ ca și cum te-aĭ naște a doua óră fără de păcate [4]). Botezul se chĭamă și pecéte, căce că ĭaste ca o pecéte și ca un semn Creștinătățiĭ, și cum s'aŭ uns Ovréii pragurile ușilor la Eghipet cu sânge de miel și nu le-aŭ stricat mórtea nemica; așa și pe creștinĭ nu-ĭ biruĭaște dracul, căce că sînt semnațĭ cu Sfântul Botez, și pecetluițĭ cu Sfântul Mir. Drept aceĭa și Smerenia nóstră, cu voĭa lu Dumnedeŭ, și cu lucrarea a Duhuluĭ Sfânt, aflându-ne la Besérica Sfântă Pravoslavno Catoliciască a Țăreĭ Munteneștĭ, întru rânduĭala Arhierésca, a Arhiepiscopiĭ, Metropoliĭ a Târgoveștiĭ și a tótă țara, întru tóte dilele doriam cu inema unde vedém atâta neștiință a bogăți Preoțĭ aĭ țăreĭ [5]), apoĭ ĭar vědênd

---

[4]) Admir românéscă din acéstă frasă, care și pănă astă-dĭ se aude în gura poporuluĭ. Maĭ observ că limba românéscă a Mitropolituluĭ Ștefan este fórte populară, clara, simplă, dulce și nesilita, ceea ce însamna că nu este o limbă fabricată ad-hoc, ci că în tot-déuna Româniĭ între eĭ își vorbeaŭ graĭul lor, ĭar slavona era ceva strein, ce nu se prindea de eĭ.

[5]) Aceste expresiĭ descriu fórte energic dorul și aprinderea sufletéscă de care era invapaĭat Mitropolitul Ștefan de a desradă-

pre Mântuitoriul nostru Iisus Hristos, cum va să caute şi va să céră sângele oilor sale cestor cuvîntătóre, carele-mĭ sînt date în sémă ĭară de la mâĭnile méle, şi vĕḑênd ĭară cum aŭ creştinii ţării înputare, şi Preoţiĭ maĭ vrătos de cătră hulniciĭ dě lége, [6]) cum pentru grosimea şi grubia nu ştim sluji taĭnele Sfinteĭ Beséreci [7]), şi strigă toţĭ tot-déuna că deĭstvuesc rĕŭ şi nesebuit, şi ḑic că am uĭtat cinurile, socotélele, obrăşirile, chipurile, nemeririle şi tóte rânduĭalele şi tipicurile Sfintelor taĭne, pentr'aceĭa de întăria ce m'aŭ întărit Dumneḑeŭ înpotriva puteriĭ méle, gândiĭu să ĭaŭ înputarea batjocoririlor de asupra aceştiĭ ţărişóre întăriti du mâna dréptă aluĭ Dumneḑeŭ, şi cu mila lu Dumneḑeŭ de în céle şapte taĭne ale Beséricii scos-am 2 la lumină [8]). Botezul ḑic şi Mirul, cu tóte învĕţăturile,rânduialele şi ţeremoniile lor [9]), cum vĕ rog iubitorilor cetitorĭ, maĭ vârtos de Hristos ĭubitorĭ, să citiţi să vedeţĭ cum sînt răsfirate, puse tot pre rând înaintea aceştiĭ cărţuliĭ cu acéste două Sfinte Taĭne de în céle şapte, că le arată vremile, obice urile, facerile amândurora pre tocméla şi perându-l Beséricii Sfinte, Maĭca nóstră a răsărituluĭ, carea cum

cina superstiţia, bigotismul şi ignoranţa din clerul şi poporul Român, îmbracându-se el cu imputarea batjocurilor aduse Clerului de sub Arhipastoria lui de catra cei de alt neam.

[6]) Acésta frasa ne spune clar ca pe acel timp erau în ţara Românésca fórte mulţi preoţi, dar în majoritate simpli în înveţatură, nu înţelegeau macar limba slavona din cărţile de ritual; daca ei n'o pricepeau, atunci ce se mai ḑicem de popor! Câtă ignoranţa şi superstiţie a fost în neamul nostru numai pentru ca ritualul era în limba streină originei nóstre, Dumneḑeu o ştie.

[7]) Atâta era de grósa şi mare ignoranţa în cât nu ştieau nici sevêrşi Sf. Taine.

[8]) Mitropolitul Ştefan avea în cuget sa scrie asupra tuturor misteriilor şi sa dea povaţuirile necesare preoţilor Români, dar eu nu cunosc dacă a scris şi despre cele-lalte cinci, cunosc însa ca Mitropolitul Teodosie la anul 7210 a scris un tratat despre Sf. Mistere şi s'a publicat la 1702. In Tipografia Domnésca din Buzeu şi care are o mare valóre şi din punct de vdere naţional.

[9]) Asta-ḑi ar fi cam greu a se auḑi în Biserica nóstra cuvêntul *Ceremonie*, pe când Mitropolitul Ştefan îl întrebuinţiză fara sfiala fórte des.

aŭ luat obiceïu de la Domnul Hristos, de la Sfinţiĭ Apostolĭ, de la sfintele săbórĕ, nu cum aŭ fost până acmù slovenéşte tipicurile, carele nu le pot şti cinstiţiĭ şi cucerniţiĭ Preoţĭ pentru nesebuiala lor [10]), ce tot rumănéşte tóte tot pre rând, carele lesne într'alte Molittelnice nu le veţĭ fórte afla, căce că socotinţă şi usărdie când aŭ scris atâta apune n'aŭ vrut întru Sfintele Taïne. Ce multe aŭ fost lăsate ne scrise şi ce n'aŭ trebuit a mânjit [11]), cum singurĭ veţĭ vedea cinstiţilor cititorĭ cu prósta nevoinţă şi ostenélă a Smereniei nóstre adunate într'acéstă Cărţulie, dĕ pre militvenicul Grecesc şi Slovenesc amândóă înfăţişate [12]) Drept aceïa acuma o Sfinte Clirosule să nu vĕ sfiiţĭ saŭ să vĕ leneviţĭ a nu căuta şi a nu citi şi a nu învăţa acéste 2 Taïne ale Sfinteĭ Besérici, scóse de în céle şapte, căce că sînt tocmite pentru spesenia sufletuluĭ tăŭ şi a tuturor Creştinilor, atâta de scumpe căt n'aŭ cu (cu) ce le preţui,

[10]) Declaraţia Mitropolituluĭ Ştefan ca până acmù aŭ fost sloveneşte tipicurile pe care nu le pot ceti cinstiţii şi cucernicii preoţĭ însamna, că preoţii Românĭ fie din dispreţ, pentru că nu era limba lor, fie din ignoranţa, fie din nepotrivirea graiului Românesc cu cel slavon ca pronunţie, fie în fine din ori ce causă alta, nu ştieau sa slujasca şi nu cunoşteaŭ ce trebuïa să facă în rânduiala bisericésca, pentru că tipicurile erau slavone şi nu le pricepeau. De aceea ei învăţau negru pe alb, ceĭ maĭ mulţi, rugăciunele în slavoneşte şi le pronunţau, fară sa simpta şi se ştie ce cuprindeau. Când era cestiunea de a şti când sa ḑica o rugăciune, o ectenie sau alt ceva, atuncĭ de bună sama ca nu ştieau, şi acésta ni-o spune Mitropolitul Ştefan!

[11])Trebue să admitem că transcriera carţilor de ritual, care era în slavoneşte şi pana dupa începutul seculului al XVIII pe alocurea, se făcea în ţara de Românĭ, cariĭ nu ştiau limba slavonă, ci prescrieaŭ acia cum vedeau scris; de acolo urma aceste abusurĭ în ştergirea unor tipicurĭ şi scrierĭ mutilate etc. etc. şi pe care le aminteşte Mitropolitul Ştefan. El a început cel întâiu a traduce în româneşte tipicurile şi a lăsa în slavoneşte numaĭ rugăciunele. Dar pentru a face acésta a credut că trebue a se justifica în faţa clivititorilor.

[12]) Aicea ni spune limpede că el nu era un om lipsit de învĕţătură, că ştia şi slavoneşte şi greceşte, pentru că după originale a lucrat scrierea sa. Apoĭ observările sale asupra casurilor la Botez şi combaterea neorânduelelor ce se făcéŭ de preoţĭ cu efectuarea acestuĭ Mister ne demonstră că era şi om deştept, îşĭ cunoştea ţara şi lipsurile eĭ şi că era un brav Român.

dupĕ cuvîntul Mântuitoriuluĭ. Că ce schimb ḑice va da omul pentru sufletul luĭ măcar de-ar dobândi şi lumea tótă; drept aceĭa déca vréme ce se răsipéşte şi se gonéşte dĕ se sparge întunérecul, cu înorarea ceţiĭ şi a păcleĭ neştiinţeĭ méle, de am maĭ dres rănduĭalele şi le-am prepus rumănéşte ḑic, pentr'aceĭa nu se cade vóă dreptilor mĭeĭ fiĭ aĭ Pravoslavieĭ să vĕ înponcişaţĭ şi să vĕ scrăbiţĭ în potriva păstoriuluĭ vostru [13]). Ce vĕ aduceţĭ aminte că învăţătura Arhieréscă ĭaste în locul luĭ Hristos. Dupĕ cuvintele Sfinţieĭ sale. Cine priméşte pre voĭ acela pre mine priméşte, şi într'alt loc. Cine ascultă pre voĭ acela pre mine ascultă, ĭară cine se lépădă de voĭ acela de mine să lépădă. O ĭubitorilor ci(ti)torĭ, maĭ vrătos de Hristos ĭubitorĭ, nu rămnireţĭ hitlénilor, nicĭ vĕ asemănaţĭ celora ce să înponcişază în taĭnă şi staŭ în potriva puteriĭ Arhierieĭ nóstre [14]), că uniĭ ca aceĭa se închipuesc obiceĭuluĭ pasăriĭ carea se chĭamă Corb, carele întru nemica nu băgă în sémă învĕţătura stĕpânuluĭ Patriarhuluĭ sĕŭ Noe, ce déca lăsă corabia căḑu pe străv [15]), şi'şĭ luă partea cu dinsul, aşa şi înponcişatoriĭ de cuvînt aĭ vremiĭ de acmù, ca nişte aspide surde astupă urechile, ca să n'auḑă cuvîntul de învăţătură bună, ĭar limba şĭ-o ascult spre cuvinte réle şi spurcate, ca pre dânşiĭ va judeca Dumneḑeŭ [16]). Iară voĭ, o ĭubitorilor cititorĭ, aduceţi-vĕ aminte de Sfânta Scriptură, că ómeniĭ Isralténiĭ ceĭa ce hulia asupra lu Aaron, déca-ĭ

[13]) Acest loc ni spune că şi pe timpul seu eraŭ oposanţı, cariĭ se împrotiveau întroducereĭ limbeĭ Române în Biserică, de acea el îndeamnă şi sfatueşte cu autoritatea sa pe precţĭ de a nu asculta cobiturile eşite din guıı otravıte ca de aspida, ci a se supune învețătoruluĭ lor, ca Mitropolit al ţareı.

[14]) Se vede că era o partidă contrară Mitropolituluĭ, ĭar acésta de sigur numaĭ pentru că era om înveţat, virtuos şi voıa a deştepta naţionalitatea şi în poporul de jos prin întroducerea limbeĭ mume în Biserică.

[15]) Aicea-ı asamană pe protivniciĭ săĭ cu corbiĭ orĭ cĭorele ce clončănesc când se apropie de starvurĭ.

[16]) Bine-ĭ maĭ descrie pe viclenĭ şi nătângĭ, nicĭ astă-ḑĭ n'aı putea găsı o frasă maĭ caracteristica de cât a sa prin care să se descrie clevetitoriĭ.

scóse de la Eghipet, cărora el le făcea atâta bine, atunce putérnicul Dumnedeŭ curându-ĭ schimbă scrăba, că lor rămaseră trupurile în pustie dĕ periră; ĭar el Aaron dic, se suì în muntele Or, cu porunca Domnuluĭ, şi se pristăvi acolo întru multă rugă. Deacia ĭară Coreĭ, Dathan şi, Aviron, se sculară asupra lu Moĭsi şi Aaron, ĭar prea putérnecul Dumnedeŭ fórte făcu izbandă curând, că se prăpădi pămêntul supt picĭórele lor, şi se desfăcu dĕ-ĭ înghiţi, şi casele lor şi pre toţĭ ómeniĭ căţĭ era cu Coreĭ, şi tóte dobitócele lor şi tótă avuţia lor, şi mérseră de viĭ în ĭad, şi-ĭ acoperi pămêntul, şi periră de în mijlocul ómenilor. Iară eŭ nu pohtesc aşa înponcişetorilor de acuma, ce cu dragoste aduc aminte, ca să-şĭ vie în fire şi în mintea cea bună şi adevĕrată, drept aceĭa voĭ, o ĭubitorilor cliricĭ cititorĭ, maĭ vrătos de Hristos ĭubitorĭ, primiţĭ cu mulţemire acéstă puţină ostenélă a smirenieĭ nóstre, şi şedeţĭ şi vĕ învĕţaţĭ dĕ pre dinsa cu dédinsul, să vĕ fie de folosul izbăviriĭ sufletelor; ĭar pentru Smerenia nóstră rog, rugaţĭ pre Domnul Dumnedeŭ, ca să ne vrednicéscă cu mila cea bogată a Sfinţieĭ Sale, cu sănătate şi cu pace într'acéstă arepă de ţărăşóră umbrită supt putérnica dréptă a lu Dumnedeŭ, cu izbăvire de vrăjmaşĭ vĕduţĭ şi ne nevĕduţĭ, ca să putem scóte la lumină şi célea-lalte Taĭne ca şi céste două, să nu rămăe închise, şi să fim îndemnătorĭ şi nevoitorĭ şi maĭ la multe şi marĭ lucrure.

C. Erbiceanu

PENTRU TAINELE, TOCMÉLELE,

Şi lucrurile carele sînt în slujba a Sfinteĭ Taĭni a Botezuluĭ, carele 'să cade Popeĭ să le pazéscă tóte, şi să le ştie, ĭar de nu judecată, osândă, foc şi cu munca ĭaduluĭ ne sfârşit se urgiséşte de D-ḑeŭ în vécĭ.

In Besérică nicĭ un lucru nu ĭaste maĭ Dumneḑeesc, maĭ mare, maĭ sfânt şi maĭ de folos de cât Taĭnele, carele sînt tocmite de Hristos Dumneḑeu pentru némul omenesc. Drept acea. Popa carele ĭaste cu norie, şi-ĭ-e lucrul numaĭ de acéstea, întăĭ i sa cade sa-şĭ aducă aminte în tot cĭasul cum déĭstvuĭaşte [1]) acéle lucrure sfinte; şi cum i sĕ çade să fie tot gata în tótă vrémea la o slujbă sfântă ca aceea. Drept aceea să se nevoĭască cu tótă nevoinţa să petrécă şi să lăcuĭască întru bunătăţĭ, în curăţie, în trezvie, şi întru multă frică a lu Dumneḑeu, căcĭ că sfintele Taĭne măcară de nu pot să se oprésca şi să se spurce de preoţiĭ ceĭ păcătoşĭ, necuraţĭ, nedĕstoĭnicĭ, hitlénĭ şi raĭ; ĭară aşa cariĭ de eĭ deĭstvuiaste şi slujaşte, acéstea şi ĭaste ne curat şi ne dăstoĭnic, acela Popă cade în cazna morţiĭ de vécĭ.

Popa de să va şti că ĭaste ve într'un pacat de mórte, acela întăĭ de nu va durea cu inema şi sa jălésca şi să-ĭ pară rĕŭ să se părăséscă şi să se pocăĭască, să nu carea cum-va să îndrăznéscă să se apropie la déĭstvuĭala Taĭnelor, ce de va putea să aĭbă ispovédnic şi loc, şi vréme cum se cade, aceĭaşĭ îndată să ispovedéscă luĭ tóte şi să

[1]) Desăvîrşăste, efeptur, cuvênt slavon.

la dĕzlegare de la dinsul, décia atunce să mérgă să se apropie să facă Taĭnele.

In tóte ḑilele şi nopţile, în tot cĭasul când chĭamă pre popa la déĭtvuĭala vre unor Taĭne, adecă: să botéze, saŭ să ispovedéscă, saŭ să Pricişţuĭască bolnav, saŭ să facă Maslo, nicĭ într'un chip să nu cum-va să se lenevéscă saŭ să prégete, ce cum maĭ degrab să mérgă, încă maĭ ales de va fi vre o nevoe, drept aceea să învéţe ómeniĭ des, ca de să va tămpla vre o nevoe ca acésta, degrabă şi făr zăbavă să-l chĭame, ĭar să nu caute căcĭ nu va fi vréme, saŭ altă înpĭadecare.

Popa de câte orĭ mérge să se apropie de acéste sfinte lucrure, de va avea vréme, întăĭ să se róge puţinel [2]) şi să chibzuiască de acéle sfinte lucrure ce va să facă întăĭ să vază cu dédinsul cinul rănduĭaleĭ şi taĭnele la molitvenic, să citéscă tipicul şi să semnéze [3]) rândul să ştie cumu-l va face.

Când déĭstvuĭaşte Popa fieş-care Taĭnă, i să cade să se înbrace în sfită şi cu petrahirul, [4]) fără numaĭ la Taĭna Pocaénieĭ, adecă când ispovedéşte, că acésta să tâmplă de multe orĭ a o face şi făra de Epetrahil, după cumu-ĭ obicéĭul loculuĭ, şi cumu-ĭ vrémea şi cum se şi tâmplă. [5])

Popeĭ să cade să aibă lângă dins 2 cliricĭ, ĭar de nu măcar 1. Pentru tréba sfinteĭ să-l înbrace, şi să fie şi el cu cinste înbracat, pentru ajutoriul slujbeĭ şi pentru cinstea Taĭneĭ.

Popa să se nevoĭască să caute de tótă podóba Besériciĭ, de sfintele vesminte, şi pe ce să ştérge sa fie tot curate şi vasele carele sînt de slujba Oltaruluĭ să fie frumóse şi curate.

Acésta cărţulie de Taĭna a Sfântuluĭ Botez, de pururea să citeştĭ să ştiĭ acéste rănduĭale carele-s scrise într'ênsa, ni-

---

[2]) Diminitivul din *puţin*, ĭar nu niţel şi niţeluşĭ.

[3]) Fórte corect este acest cuvênt şi nu *însemneze*, cum ḑicem astăḑĭ.

[4]) In loc de Epitrahil, ἐπὶ şi τράχηλον pe grumaz, fiind-că acest vesmênt 'l pune preotul în jurul gâtuluĭ.

[5]) Maĭ corect de cât întâmpla cum ḑicem astă-ḑĭ.

mica să nu adaogĭ saŭ să maĭ schimbĭ saŭ să laşĭ ceva de cum sînt scrise.

Popeĭ i să cade să facă întâĭ ceva învĕţătură naintea celora ce vor să ĭa acéstă taĭnă, şi să le tlăcuĭască şi să le arate putérea Taĭneĭ, facerea, folosul, rânduĭalele, şi ce semnéză, dupĕ cum e învĕţura a sfinteĭ Besériciĭ a Rĕsărituluĭ, să-ĭ cerţĭ şi să-ĭ înveţi să stea cu témere şi să ĭa a minte cu frica luĭ Dumneḑeŭ şi să asculte tóte rânduĭalele carele să fac în sfânta Besérică şi să le ĭa cum se cade cu cinste, cu socotinţă şi cu mare credinţă.

Popa când va să se apropie, să *obraşască* [6]) lucrnl Taĭneĭ, atunce să se socotéscă fórte cu dédinsul, să nu grăĭască cu niminea nicĭ de un lucru.

Popa când va să facă fieş-ce Taĭnă, atunce el să spue cu răsfirare şi cu socotinţă, obrăşirea lucruluĭ carele cum i să cuvine, să auză toţĭ.

Aşijderea şi céle-lalte molitve şi rugĭ şi *mirómele*, [7]) nemica să nu *prestupéscă* [8]) saŭ să se grăbéscă, ce să citéscă cu mare nevoinţă şi socotinţă.

Popa nicĭ odată să nu citéscă derost ca să nu să smintéscă la lucrul ce face, ce să citéscă tot pre carte, şi tóte să le déĭstvuĭască aşa, adecă naintea lucrurelor ce face să-şĭ rădice mintea la cerĭu, şi célea ce face cu mare socotinţă să le ĭa aminte.

Popa când deĭstvuĭaşte la fie-ce taĭnă, trebue să se nevoĭască să nemeréscă cu mintea, saŭ să şĭ închipuĭască voĭa, adecă, când botéză să fie acésta voĭa saŭ nemerirea minţiĭ luĭ, ca pre înbotejunea saŭ pre în afundarea [9]) în apă înpreună cu grăirea cuventelor, adecă: Creştaetsa, Rabă, B.jiĭ, Imn, vă Imia, Oţa, i Sna, iS.t.g. Dha, atunce să nu-ţĭ fie mintea într'alta parte, ce într'acéste cuvinte, adecă aşa

[6]) Efeptue, facă, săvârşasca, cuvênt slavon.
[7]) Ecteniile, se numesc miróme pentru ca încep în slovenește cu cuvêntul mirom...
[8]) Cuvênt slavon, sa lepede, lase afară etc.
[9]) In vechime cum vom vedea la Românĭ erau ambele forme primite şi afundarea şi turnarea, nu însă şi stropirea.

să nemereştı cu mintea, că cela ce să Botéză, să curățéză [10]) de păcatele strămoşuluĭ, şi de tóte pacatele, aşijderea să slobozéşte de cazne, de vine şi de mănia a fiuluĭ peiriĭ şi sa face fiiu daruluĭ, şi moşnén [11]) Inpărațieĭ Ceriuluĭ, acéstea sa nemereştı preote cu mintea când botezĭ. Iară când ungĭ cu Mir, ca cu ungerea şi cu zicerea cuvintelor: Peciat, Dar St. Duha, Amin. Iară sa nemereştĭ cu mintea ca ungând şi ḑicênd, că cela ce ĭa taĭna acésta i sa da darul Sfântuluĭ Duh, spre întărirea a credințiĭ, adecă a legiĭ, şi spre *procopsire* [12]) întru bunătățĭ, şi să mărturisésca numele Domnuluĭ Iisus Hristos cu îndraznire, şi să stea vitejaşte în potriva draculuĭ, şi în potriva trupuluı şi lumiĭ, acéstea să nemereştĭ cu mintea.

Iară de nu va fi voe ca acésta, şi nu va putea *brodi* [13]) să nemeréscă cu mintea. incaĭ să fie aşa, adecă cum va sa facă acéstă Sfânta Taĭnă, aşa să-ĭ fie obrăşitul, cum face Sfânta Besérică, ĭară el ca un slujitoriu al Bésériciĭ. Pentru că de nu va avea voe ca acésta, atunce să socotéşte că el face şi déĭstvuĭaşte ca o jucărée, saŭ batjocurire, saŭ ca un lucru prost, drept acéĭa nu numaĭ ce nu obrăşaşte taĭna, ce încă şi luĭ singur greşaşte greŭ păcat de mórte, şi cine ĭa, nemica ĭa. Să te pazeştĭ şi de acésta o preote fórte cu dédinsul, când slujeşĭ ceva niscare rânduĭale de în Sfintele Taĭne, nice odată nice cum, nemic să te ispeteştĭ să ĭa ceva, nice de față nice într'altă chip pre ascuns, ce în cinste să deĭstvueştĭ, şi de tóte *simoniile* [14]) şi lăcomiile,

[10]) Se vede ca înfinitivul verbuluĭ era pe atuncĭ *a curața* şi nu a curați ca asta-ḑĭ.

[11]) Sa vede de aicea ce însemnare avea la ceĭ vechĭ Românĭ cuvêntul de moşnén, ce se aude şi acum între țăranı. Aceı ce ereditau în eternitate Imperăția Ceruluĭ erau numițĭ moşnenı, ca şi pe pămênt, pentru că moşnenii din ném în ném nu puteaŭ fi desmoşteniţĭ de parcela lor de pămênt Acéstă numire este luată după analogie şi în afacerile religióse. In Moldova se numeau răzeşı.

[12]) Cuvêntul este grecesc antic din προκόπρω substantivul πρόκοψς.

[13]) Cuvênt slavon, gîci, întîmpla.

[14]) Să vede că şi pe atuncĭ erau abusurı de felul Simonieĭ, care a compromis atâta Biserica luĭ Christos.

de tot să te depărtezi, nu numaĭ cu lucrul, ce şi cu gândul.

Iară de va vrea vre un credincios de voĭa luĭ să dea ceva, după savârşirea Taĭneĭ, în loc de milostenie, saŭ pentru bună socotinţă, după cum va fi obicéĭul locului, tu sa ĭaĭ, ce şi acésta ĭaste pre socotinţa a Episcopului.

In ştire sa-ţĭ fie o preote şi de acésta, ca ţi-se cade sa ştiĭ şi rânduĭalele, şi cinul numaĭ 5 Taĭni, adecă: Botezul, Sfântul Mir, carele e sfinţit de Episcop şi pristavnincia a trupuluĭ şi a sângeluĭ Domnuluĭ, pocaiania saŭ ispovedania, însurarea saŭ Cununia, şi Maslul, acéstea se cuvin a le face şi ale déistvui popiĭ cu *popor*; [15]) ĭar sfinţia Sfântuluĭ Mir, şi hirotonia, acéstea să cuvin Episcopilor, ĭar tu n'aĭ *trébă*, [16]) ca apoĭ veĭ greşi păcat de mórte, şi veĭ cădea în cazna munciĭ de vécĭ.

Pentru rândul şi tocméla a Taĭneĭ Sfântuluĭ Botez.

Sfântul Botez ĭaste uşă a vĭeţiĭ de vécĭ a Blagocestieĭ Creştineştĭ, carea ţine locul întaĭ între céle şapte darure, Taĭne noaă, carele-s tocmite de Hristos Dumneḑeŭ, de sînt tuturor ómenilor detrébă şi de folos către spăsenie, singur Mântuitorĭul nostru marturiséşte graind: cine nu să va naşte cu apă şi cu Duhul, acela nu va putea să între la Impĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ, drept aceĭa să cade maĭ cu mare nevoinţă să se facă şi să se obrăşască şi să se ĭa la vréme şi cu tocmélă şi cu socotinţă.

Pentru că către darea a aceştiĭ sfinte Taĭni, sînt nişte lucrure puse de întocmirea lu Dumneḑeŭ fórte detrébă, ca cum ĭaste *Materia*, [17]) adecă lucrul, forma, adecă chipul, sau

[15]) In tóta scrierea Mitropolitului Stefan nu se întîmpină cuvêntul *norod*, ci numai *popor*, pe când astă-ḑi se ia drept novizm.

[16]) Acésta expresiune este pană astăḑi în gura poporului în formă dictatorică şi autoritara. Multe prose întregi din acésta scriere se aud numai în poporul de jos. Limba nóstra dar nu'ĭ de ieri nicĭ de alaltă-erĭ cum vreau protivnicii naţionalităţei nóstre, pentru că o limba cu expresiunĭ clasice nu se forméza în doĭ sau trei secoli.

[17]) Cuvêntul materie este termin Teologic şi care şi astaḑi este în us şi denota partea din mister veḑuta şi supusa simţirilor.

obrăşirea, şi slujitorĭul, ĭară célea-lalte se cuvine la cinstita şi bine saŭ frumos înpodobita a eĭ tocmélă, adecă cum sînt rânduĭalele şi ţeremoniile, carele sînt de mult luate la Besérică, şi întărite de tocmélele şi canónele apostolilor, ce acélea nice cum să cade ale lăsa, fără de mare nevoe, ce de într'êusele voĭu să puĭu aicea ceva pentru încredinţarea şi învĕţătura a popilor, ca pentru să se săvârşască şi şi să se déĭstvuĭască pre rând şi cu podóbă şi înfrămţeşare sfântă.

Pentru materia saŭ lucrul a Sfântuluĭ Botez.

Intăĭ să ştie Popa cu norie, [18]) că lucrul al aceştiĭ sfinte Taĭne ĭaste să fie numaĭ apă chiar, [19]) ĭară spre obrăşirea eĭ adecă a taĭneĭ, nice odată nice cum nu i să cuvine să fie alt-ceva vre o băutură saŭ fie-ce vlagă, [20]) s'aŭ altă apă mirositóre.

Apa carea i se cuvine să fie de botez, aceea să fie limpede, curată, în vas curat, adecă în crestélniţă, şi cumu-ĭ obiceĭul naintea botezuluĭ numaĭ cât să o sfinţéscă, cum te învaţă şi cum scrie de rând acéstă carte. Iară de va fi Coconul [21]) bolnav atunce pentru nevoĭa morţiĭ póte să se botéze şi cu apă próspă, însă acésta să se facă numaĭ la nevoe de mórte; ĭară de nu va fi nevoe de mórte, nice cum să nu îndrăznéscă cine-va să facă acésta, apoĭ să caḑă supt păcate ne mórte.

Când ĭaste ĭarna, dĕ nevoe să se încălzéscă apa într'un vas curat, şi să o vérse în cărstilniţă să o sfinţéscă, şi aşa caldă să botéze coconul. Fieş-ce popă cu norie i se cade să aĭbă în Besérica luĭ cristilniţă frumósă, saŭ de lemn saŭ de altă ceva sa-ĭ fie de tréba apeĭ, de pururea acoperită

[18]) Corect ar trebui să se fi ḑis enorie din grecescul ἐνορία, parohie.

[19]) Cuvêntul chiară însamnă aicea apă curata, neamestecată.

[20]) Vlaga acum însamnă altceva, vigóre, vîrtoşie, pe când aicea însamna lichid.

[21]) In tóta scrierea nu se întîmpina nicı cuvêntul prunc, nicĭ copil sau plod, ci numaı cocon, care-ı grecesc: κοκων.

şi curată, să sfinţéscă într'însa şi să facă taĭna a Botezuluĭ apeĭ, şi aceea nice odată nice cum să nu fie de altă trébă, ce numaĭ de botez.

In fieş-ce besérică, saŭ în fieş-ce unghĭu al beséreciĭ, saŭ în Oltarĭu, saŭ afară de besérică, supt păréte să fie un loc săpat să nu-l pótă călca cu picĭórele, tot acoperit, ca după botejune să verşĭ într'însa apa cea sfinţită, saŭ să se vérse în umivalniţă de va putea încăpea unde-şĭ spală popa mânile; ĭar de nu, se va varsa la loc cum i să cade, saŭ o va vărsa de o vor călca, atunce popa ca un batjocoritor de lucrurile sfinte greşaşte păcat de mórte.

De forma saŭ de obărşirea a Sfântuluĭ Botez.

Fórma, saŭ obrăşirea a Sfântuluĭ Botez, cu acéste cuvinte, ĭaste închipuit: Creştaetsa, Rab, B.jii, Imn, Va, imia, Oţa, Amin. ISna, Amin, i Stgo, Dha, Amin, inîneĭ, iprisno, ivavéchi véchov, Amin. Fórte sînt de trébĭ, că taĭna fără acéstea nu póte să se facă, drept aceea să cade nice cum să nu o schimbĭ, ce acéléşĭ cuvinte, numaĭ într'aceaşĭ vréme, când botezĭ, să se ḑică: adecă afundând întăĭu, înpreună cu afundarea, acéste cuvinte, i să cade să ḑicĭ: Creştaetsa, Rabă, B.jii, Imn, Vă, imia, Oţa, Amin, afundând a doaoa, acéstea sa ḑică: i Sina, Amin, afundând a treia óră, acéstea să ḑica: i Dha, Amin, inîneĭ, Iprisno i văvéchi vécov, Amin.

Pentru că Sfântul Botez nice cum nu póte să se poftorésca, fără numaĭ când va trebui să se botéze cu socotinţă, şi socotinţa aceea, într'acesta chip póte să se înţelégă: Aşte nést creştena, Creştaetsĭa, Raba, Bjii, Imn, Vă imia, Oţa, i proc. şi acest izvod, nu să cade să fie petutindenea, [22]) nice în tótă vrémea, saŭ fără socotinţa, ce de acésta să se întrébe adevĕrat cu déđinsul cu mare socotinţă, acolo unde nu se domiresc, şi le pare să ĭaste Coconul botezat saŭ nebotezat. Sfântul botez póte sa fie de-

[22]) Iar nu pretutindenea

plin, și când verșĭ apa de în varhul capuluĭ peste tot trupul, [23]) ca și cându-l afunḑı de tot în apă, ce însa fieș-ce besérică, cum séu învăţat a ţinea obicéiul de maı nainte vréme, tocméla și chipul botezuluĭ, sau cel de întaı saŭ cel de apoĭ, așa sa-se ţie, numaĭ de acésta fórte să pazască cu dédinsul, adeca, sa afunde de treĭ orĭ pre cel ce sa botéză, saŭ de treĭ orĭ sa vérse pre dinsul înpreună ḑicênd și cuvintele dupĕ învĕţatura cumu-s maĭ sus scrise.

De posluşincul saŭ slujitorĭul Taĭneĭ a Sfântuluĭ Botez.

Adeveritul socotitor, slujitor al taĭneĭ Sfântuluĭ Botez, ĭaste Preotul, maĭ ales cel ce ĭaste cu norie, ce însă de câte orı va fi coconul la nevoe de mórte, sau măcar nu numaĭ coconul, ce și omul mare carele e nebotezat. de în fieș-care limbă, [24]) déca-l soséște cĭasul de mórte acela póte sa se botéze, măcar și fără de slujbă, de fieș-care creștin, saŭ de cliric, saŭ de mirén prost, măcar și de om afurisit, saŭ și de carele ĭaste oprit în canon, saŭ și carele ĭaste în blăstem, și de parte barbătéscă și de muerésca, numaĭ să fie lucrul, adecă: apă buna adeverită pre firea eĭ, să vérse cu dinsa de treĭ orĭ înpreună ḑicênd, cuvintele obrășiriĭ, adeca: Creștaetsa Raba, Bjii, Imn, Va Imia, oţa, iproc, și să nemeréscă cu mintea, dupe cum ĭaste obicéiul drept al Bésericiĭ Catholiceștĭ.

Iară însă de va fi acolo preotul, atunce să botéze el, ĭar nu diaconul; ĭar de va fi diacon, să botéze el, ĭar nu ipo-diacon, de în cliris de va fi fieș-cine, el să botéze ĭara nu om prost, de va fi bărbat, el să botéze ĭar nu muérea fară numaĭ pentru rușinea, cĕ maĭ bine să cade muériĭ să botéze Coconul, de căt bărbatuluĭ, și maĭ ales, încă când nu e eșit de tot de în pântecile măni-sa, saŭ de va și ști muérea maĭ bine, să vérse cu apa, și să ḑică obrășenia botezuluĭ.

---

[23]) Prin turnare nu trebue a înţelege stropire. Acésta însamnă ca în vechime la Românĭ era primita și acésta formă.

[24]) Prin limba se înţalege aicea Naţie, Neam.

Drept aceîa fórte sa se nevoîască Preotul carele are norie, ca sĕ deprinză sa ştie, şi să ţie Creştinii carii sînt în noria luî, adeveritul rând al botezuluî, îar maî ales Babele -[25]) carele sînt la facerea coconilor.

Cade-se şi de acésta a şti, că maı bine îaste sa se faca Dumneḑeescul botez de ómenî proştî, de cat de popa blastemat, saŭ afurisit, sau eretic.

Iară altuîa nimănuî nu se cade sa botéze, făra de preotul al cuî e poporul, dóră numaî când se va tâmpla nevoîa a morţiî; îar de va îndrazni alt popa sa botéze, (doara numaî la nevoe de mórte) făra de voîa celuîa cu poporul, acela greşaşte păcat de mórte, şi să se canonéscă cu pravila.

Tatăl, saŭ muma, să nu îndraznéscă să-şî botéze pre fiîu-sĕŭ, pentru că cad amândoî, (bărbatul cu muérea), în rudenia sufletéscă, şi pentr'aceîa li se cade să se dĕsparţă de tot de legatura însurăriî, îară dĕ nevoe la cîasul de mórte, de nu sa va afla acolo alt niminea să ştie să botéze, atunce póte tatal, saŭ muma, să-şî botéze Coconul, déacia numaî atunce nu întră în rudenia sufletésca.

Pentru botejunea a Coconilor.

Cade-se popeî cu norie, să învéţe de cu vréme, pre ceîa ce sînt dupĕ acea trébă, adecă, pre Babele, ce déca se nasc coconiî aciaşî [26]) trebuesc botezaţî, şi la nevoe de mórte êî botéză ómeniî proştî pre în case, atunce fără de nice o sfiire, cum maî degrabă cu socotinţă cum se cade Creştinéscă, sa-î ducă la besérica, ca sa nu fórte prelungéze taîna a spăsenieî lor, carea séŭ făcut la vréme dĕ nevoe, ca pentru cea ce s'aŭ botezat de nevoe pre în case, fără de tocmélă, şi fără de afundare, şi făra de ţeremoniî şi rânduîale dupĕ cumu-î obicéîul, să se facă şi să se obrăşască tóte în besérică.

[25]) Adecă Móşele.

[26]) Pe dată, curând însamnă aicea *aceîaşı*.

Niminea să nu îndrăznéscă să botéze coconul, când ĭaste închis în păntecile măni-sa; ĭară de va fi eșit capul numaĭ de în păntece și va fi nevoe de mórte, atunce să-l botéze în cap, deacia de va eși de în păntece viŭ, nu se cade al boteza a doa oară, că e botezat, ĭară de va eși alt mădularĭu, și va pricépe că e viŭ, și fiind nevoe de mórte, atunce să-l botéze într'acel mădularĭu, décia de se va naște viŭ, să se botéze cu socotință, adecă: Aște Nést Creșten, Creșcéetsĭa, Rabă, Bjii, Imn, vă-imia, Oța, Iproc. Iară de va eși de în păntece mort, acela ce e botezat într'acel mădularĭu așa, atunce să-l îngrópe cu creștiniĭ la loc sfânt.

Muérea de va muri grea, nevoindu-se să facă, atunce coconul cum maĭ degrabă să-l scóță de în păntece, décia de-l va scóte viŭ, îndată să-l spéle și să-l botéze aciaș; ĭar de va fi mort și nebotezat, atunce să nu se îngrópe la loc sfânt.

Coconiĭ cariĭ se află lepădațĭ, și-ĭ află, déca veĭ întreba de tot cu dédinsul, și nu veĭ putea afla botezațĭ sînt nu-s botezațĭ, atunce să se botéze cu socotință, adecă: Aște, Nést Creșten, Creșcéetsĭa, Rabă, Bjii, vă Imia, Oța, Iproc.

Ovréiul de va vrea să se botéze, atunce Popa să spue de acésta Protopopuluĭ, și altor Preoțĭ maĭ învățațĭ, și maĭ înțelepțĭ, și de dinșiĭ întaĭ să fie fórte ispitit, întrebat, și Credința învățat, décia după multă ispită și după multă încredințare cu dédinsul, și pohtéște să se creștinéscă pentru spăsenia, ĭar nu pentru câștigarea avuțieĭ, atunce de acésta, cu voĭa și cu sfatul Arhiereuluĭ sa-l botezi, ĭar de-l va ajunge mórtea, și va pohti adeverit, și va mărturisi că Hristos Domnul ĭaste adeverit fiĭul lu Dumnedeŭ și Mesia pre carele aŭ propoveduit Moisi și alțĭ Prorocĭ, atunce îndata să-l botezi.

Pentru botejunea Coconilor celor ce se nasc cu price sau numaĭ policie.

De se va tâmpla să se nască de ve într'o muére, ve-o price, saŭ policie saŭ cĭudă carea cum-va și de nu va a-

vea obraz de om, acela să nu se botéze; ĭară de nu se vor putea domiri de aceĭa ce vor face, atunce să se botéze cu acéstă socotinţă, adecă, aşce seĭ est colovéc, Creştaetsĭa, Rabă, Bjii, imn, Vă, imia, Oţa, Iproc.

Iără de să va naşte în multe felĭure, şi nu se vor picépe să ştie unul ĭaste aŭ maĭ mulţĭ, acela să nu se botéze, până se va socoti de acésta, şi socotinţa aşa să se facă, adecă, de va avea un cap sau maĭ multe, un piept saŭ maĭ multe, căce că de vor fi atâta de multe, atuncĭ vor fi şi inimĭ şi suflete multe, şi ómenĭ înpărţiţĭ, şi aceĭa fieş-care de întru eĭ să se botéze deosebĭ, pe fieş carele să verşĭ apă şi să dicĭ: Creştaetsa, Rabă, Bajii, Imn, Vă, Imia, Oţa, Iproc; ĭar de va ajunge nevoĭa morţiĭ, şi se va scurta vrémea, de nu va putea să botéze pre fieş-care deosebi, atunce póte popa să-ĭ botéze vărsând apa pre toţĭ de odată, dicênd:

Creştaĭutsĭa, Rabi, Bjii, Imn, Vă, Imia, Oţa, Iproc.

Ce însă acéstă tocmélă, ce sa face tot de odată, nu maĭ la uniĭ ca aceştea, şi la alţiĭ maĭ mulţĭ să se facă, déca li să tâmplă vréme de mórte, ca să nu móră ne botezaţĭ, ĭar unde va putea fi vréme, atunce să-ĭ botéze pre toţĭ deosebĭ, ĭar alt nice odată nice într'un chip să nu se facă, că apoĭ verĭ cădea în păcate de mórte, şi în pedepsa a Praviliĭ.

Iăr când veĭ vedea la acea price că sînt doaĕ féţe, ca şi când sînt 2 capete, şi douĕ pĭepture, şi nu sînt bine dĕspărţite, atunce întăĭ să botezĭ unul de tot cumu-ĭ obicéĭul, du aceĭa şi cel-lalt cu socotinţă, într'acesta chip, adecă: Aşte nést creşten, Creştaetsĭa, Rabă, Bjii, Imnen, Vă Imia, Oţa, Amin, ISina, Amin, i sfetago Dha, Amin, i năne, Iprisno ivo véchi, Vécov. Amin.

(Va urma)

C. Erbiceanu.

BISERICA ORTODOXĂ
IN LUPTA CU PROTESTANTISMUL
IN SPECIAL CU CALVINISMUL
IN VEACUL XVII-lea
ŞI
CELE DOUĂ SINOADE DIN MOLDOVA CONTRA CALVINILOR

DE

EPISCOPUL MELCHISEDEC

Membru al Academieĭ Române.

Şedinţa din 17 (29) Martie 1890.

(Urmare, vedĭ anul al XIV-lea, No. 8, pag. 601).

Pe la anul 1643 era Domn în Transilvania Principele George Racoţi cel bĕtrân. Sub influenţa superintendenţilor calvinĭ, saŭ cum îĭ numea poporul român „popiĭ ceĭ marĭ calviniştĭ"—ómenĭ fórte fanaticĭ şi rĕutăcĭoşĭ persecutorĭ aĭ ortodoxieĭ Românilor,—principele Racoţi a luat mĕsurĭ estraordinare pentru propagarea eresuluĭ calvinesc printre Româniĭ ortodoxĭ, silindu-se a face propagatorĭ calvinĭ chiar pe Episcopiĭ româneştĭ puşĭ de dînsul. In anul 1643 a edat şi un catechis calvinesc în limba română, şi a îndatorit pe Episcopiĭ ortodoxĭ a-l citi prin bisericele lor şi a-l propaga în popor. Ast-fel de mĕsurĭ silnice pentru propagarea calvinismuluĭ între Românĭ sĕ vĕd lămu-

rit în diploma dată de Racoţi în anul 1643 Episcopuluĭ ortodox al Belgraduluĭ transilvan—Stefan Simonie. După ce diploma princiară defaĭmă fórte pe predecesorul luĭ Stefan Simonie, pe Episcopul Ilie Ioreştĭ, şi-l acusă cu tóte fără de legile, şi că pentru acestea a fost judecat şi destituit [1]), apoĭ spune că s'a numit la Mitropolia Belgraduluĭ noul Mitropolit (Vlădică) recomandat luĭ de superintendentul Stefan Belen, pe care îl numeşte „Episcopul Bisericelor ungureştĭ celor *pravoslavnice* din ţéra nóstră a Ardéluluĭ şi *pastorul cel d'întâiu al Belgraduluĭ*". Diploma descrie maĭ departe regulele dupe care noul Episcop ortodox să se conducă spre propagarea calvinismuluĭ în eparhia sa. Reproducem cuprinderea unora din ele:

„Va primi catichisul, care acum s'a dat lor (ortodoxilor) şi va face ca şi alţiĭ să-l priméscă, şi cu dea-dinsul şi el însuşĭ va învĕţa pre pruncĭ acel catechis, şi prin alţiĭ va face să se inveţe".

„Sânta Taĭna a cineĭ Domnuluĭ (cuminecătura) se va da numaĭ ómenilor vrîstnicĭ şi virtuoşĭ".

„Pre Sânţĭ îĭ va cinsti cu cinstea ce li se cade", adică după doctrina calvinistă.

„Crucile şi icónele puse în Bisericĭ nu le va cinsti cu vr'o cinste cucernică, ci numaĭ pentru podóba Bisericilor şi pentru amintire de patima Domnuluĭ".

„Ceremoniele de la înmormîntărĭ le va face după obiceĭul creştinilor, *cu didachiĭ şi cântarĭ*; ĭar *superstiţiele cele băbeştĭ* nu le va întări saŭ învĕţa, nicĭ va face să se întărescă şi să se inveţe de alţiĭ".

---

[1]) Aci înţelegem, împreuna cu Şincai, ca Mitropolitul Ilie Ioreştĭ, nu pentru vinovăţii reale a fost destituit, ci pentru ca n'a voit a adopta catehismul calvinesc; căci, adaogă Şincaĭ, toţi protopopii şi preoţii ce se pomenesc în diploma, ca au judecat şi condamnat pe Mitropolitul ortodox Ilie, erau Calvinĭ. (Vedĭ Şincaĭ Cron. Rom. III. p. 41). Acéstă tactica vicléna a diplomei calvine se vede în tótă cuprinderea eĭ, unde calvinismul iea masca ortodoxieĭ, de aceea superintendenţii Calvinĭ se numesc *Episcopĭ* bisericele ungureştĭ calvine—pravoslavnice, păstorii Calvini, cariĭ aŭ judecat şi condamnat pe Mitropolitul ortodox; *protopopi* şi *preoţĭ româneştĭ*. Se póte ca şi dintre preoţiĭ ortodoxi să fi fost în taĭnă ademeniţĭ la calvinism.

„Căsătoria să se facă după obiceiul *Bisericelor pravoslavnice ungurești*;“ adică calvinescĭ.

„Pre românii mireni orĭ clericĭ, cariĭ mișcațĭ de Duhul Sânt, ar fi primit adevĕrata *credința pravoslavnică* (adică cea calvinéscă) și s'ar fi numĕrat la *Episcopia cea pravoslavnică* (adică la superintendința calvinéscă) să nu'ĭ smintéscă, nicĭ să-ĭ supere, orĭ în ascuns orĭ fățiș, ci să-ĭ trateze cu iubire frățéscă, ca și pe ceĭ ce ascultă de dînsul“.

„Să țină sinóde în tot anul cu toțĭ *păstoriĭ* de sub vlădicia luĭ, și când ar avea vre o nedumerire să céră lămurire de la *prea cinstitul Episcop pravoslavnic unguresc* (adică superindentul calvinesc), carele ar fi în acel timp“.

„Protopopiĭ se vor alege de consistoriŭ, carele la rêndul sĕŭ va recomanda pre cel ales *Episcopuluĭ celuĭ pravoslavnic* (superint. calvinesc), și acela are putere orĭ a întări pre cel ales, orĭ a-l respinge“.

„In cestiunile de judecată, hotărîrile Episcopuluĭ ortodox pot fi apelate de partea nemulțumită. Apelul se face la *Vlădica din Belgrad*, adică la *pravoslavnicul Episcop* calvinesc“.

„Popilor românĭ, sub amenințare de glóbă de la 6 la 12 florinĭ și destituire, li se opresce de a cununa, a boteza orĭ a înmormînta pre vre-un ungur (calvin), afară numaĭ de casul, când vre-un român, căsătorindu-se cu fată de ungur calvin, ar vrea să se cunune de un *popă român*“. (Șincaĭ, Cronica III, p. 38—41).

Tóte aceste dispozițiunĭ machiavelice și silnice dovedesc cât de tare era calvinismul în Transilvania și cât de tare amenința el acolo ortodoxia.

Casul de persecuțiune și cruḍime asupra nenorocituluĭ Mitropolit al Ardéluluĭ Iorest saŭ Orest, îl găsim din parte descris și la autorul rus N. Muraviev în opera sa întitulată: „Сношенія россіи съ Востокомъ по дѣламъ церковнымъ (347—349), unde se găsesce o epistolă a Ierarchilor Moldoveĭ către Țarul Moscveĭ Alexie Michailovicĭ, prin carea recomandă mileĭ Țaruluĭ pre acest nenorocit Episcop Orest persecutat și osândit în Ardél de Calvinĭ; carele putuse scăpa din temniță numaĭ prin plata uneĭ sume de 1000 de talerĭ. El luase acea sumă cu împrumutare de

la Racoţi şi sub chizăşia a 24 persóne dintre Românĭ, şi pentru a putea plăti acea sumă Principeluĭ Racoţĭ şi a elibera pre chizeşiĭ sĕĭ de rĕspundere, umbla pribegind, cerênd milostenie prin ţĕrile ortodoxe. A venit maĭ întâiŭ în Moldova la mânăstirea Putna, de unde era de metanie şi dobândind de acolo óre-care ajutor, s'a adresat apoĭ la Ierarhiĭ Moldoveĭ, cariĭ l'aŭ ajutat dupre puterile lor şi l-aŭ recomandat şi Ţaruluĭ Moscveĭ cu descrierea împrejurărilor, din care el ajunsese în aşa mare nevoe, şi solicitând şi de la Ţarul pentru dînsul milă şi ajutor. Scrisórea Ierarhilor pórtă data 1645 Iunie 2.

Din cuprinderea acesteĭ scrisorĭ se vede, că Româniĭ ortodoxĭ din Ardél, îngrijaţĭ de sórta credinţeĭ şi a Bisericeĭ lor, sub conducerea Episcopilor impuşĭ lor de propaganda calvină, carea lucra sub protecţia principilor calvinĭ, s'aŭ hotărît între eĭ să-şĭ alégă singurĭ un Episcop ortodox, şi principele Racoţĭ le-a permis. Eĭ aŭ ales pe un Ieromonach din mănăstirea Putna, anume Orest, şi spre chirotonie l'aŭ trimes la Teofil Mitropolitul Ungro Vlahieĭ, carele din vechime avea supremaţia saŭ exarhia asupra Bisericeĭ ortodoxe din Transilvania. Mitropolitul Teofil a chirotonit Episcop pre Orest cu titlul de „al Ardéluluĭ“ [1]). Ardeleniĭ ortodoxĭ credeaŭ că acest noŭ episcop ortodox, bucurându-se de protecţiunea Domnilor şi a Mitropoliţilor Moldoveĭ şi Munteniеĭ şi de influenţa acestora la principele Transilvanieĭ, vor putea susţinea maĭ bine religia lor şi a resista propagandeĭ calvine. S'aŭ amăgit însă; căcĭ Orest, noul Episcop, ducêndu-se în Ardél, şi ocupând Episcopatul ortodox în anul 1642, s'a opus *pravoslavnicilor Episcopĭ* aĭ luĭ Racoţi, adică superintendenţilor calvinĭ, cariĭ propagaŭ calvinismul între Românĭ, de acea căḑu sub urgia lor. Superintendentul Ciulay Georgie a calomniat grozav la Racoţi pre Episcopul O-

[1]) La Muraviev titlul Episcopuluĭ Orest se pune: „al Ardonuluĭ“ (ардонскаго). Noĭ credem că este o greşită cetire şi schimbare a ḑicereĭ „Ардѣлъ“ cu „Ардон“ în loc de Ардѣлскаго: Ардонскаго“

rest şi l'a împins la osîndirea luĭ, carea consta [în despoĭare de tótă averea şi aruncarea în temniţă. Tot odată aŭ aruncat în temniţă şi pre mulţĭ preoĭ şĭ creştinĭ ortodoxĭ partisanĭ şi apărătorĭ aĭ luĭ Orest. Asemenea pedépsă, carea se da în decomun trădătorilor politicĭ, ne face să credem că rĕutăcĭosul superintendent calvin a acusat pe Orest la Principele de trădător politic. Bietul Orest a stat în temniţa calvinéscă 9 lunĭ, şi a răbdat martirul fără nicĭ o şovăire de la ortodoxie.

Se înţelege, că păstoriţiĭ luĭ Orest aŭ făcut tot posibilul de a îmblênḑi pe Racoţi şi a-l convinge că Orest era jertfă a calomnielor luĭ Ciulay. Putem deduce, că aŭ urmat şi intervenirĭ diplomatice către Racoţĭ din partea Domnilor Moldoveĭ şi Munteniеĭ; căcĭ în fine Racoţi a graţiat pe Orest sub condiţie de a plăti o taxă de 1000 talerĭ. El nu avea banĭ, şi însuşĭ principile Racoţi s'a oferit a împrumuta pe Orest cu acea sumă, însă sub garanţia a 24 de chizeşĭ platnicĭ; doue-ḑecĭ şi patru dintre păstoriţiĭ luĭ Orest aŭ depus acea garanţie.

Orest, după ce a scăpat din temniţă, cea întêiŭ grijă a luĭ a fost de a scăpa pre chizeşiĭ sĕĭ din nevoe, plătind el datoria către Racoţi. De aceea el a purces să adune baniĭ datoriţĭ, prin milostenia ortodoxilor din alte ţĕrĭ.

Reproducem aicĭ însăşĭ epistola Ierarhilor Moldoveĭ către Ţarul Rusieĭ.

„Adeverim prea cinstiteĭ şi luminóseĭ feţe a împĕrăteşteĭ tale mărirĭ despre acest Arhiereŭ anume Orest, din partea ţĕreĭ Unguresci, carele din copilăria sa a fost crescut în ţara nóstră, în mânăstirea Putna şi tuns în monahism şi rădicat la trépta preoţieĭ. Când s'a întêmplat mórtea Arhiepiscopuluĭ „Ardonskago" (din Ardél) în ţéra Unguréscă, şi aŭ rĕmas Româniĭ fără păstor, eĭ aŭ rugat pe Craiul George Racoţi să le permită a-şĭ pune păstor după *voia lor*, şi eĭ şĭ-aŭ ales pre acest Orest, pe carele l'a chirotonit Teofan [1]) Mitropolitul Ungro-Vlahie.

[1])Şi aci este greşală în transcrierea numeluı, căcı documentele

„După treĭ anĭ a îndemnat diavolul pe popa cel mare al Craiuluĭ, pe Ciulay George, carele este în eresul luterănesc precum şi însuşĭ Craiul şi toţĭ Ungurii, şi aŭ calomniat pe acest Orest la Craiul, aducênd asupra luĭ un mare neadevĕr; ĭ-aŭ luat tot ce avea, şi pre dînsul l'aŭ închis în temniţă, unde a şedut nouă lunĭ, împreună cu mulţĭ iereĭ şi creştinĭ, nu pentru vre-o vinovăţie, ci pentru credinţa creştinéscă, pentru că nu voia a se perveti la luteranism. Vĕdênd credinţa luı cea tare, însuşĭ Craiul i-a dat, sub garanţia a 24 de chizeşĭ, o mie de talerĭ, ca să'ĭ dea în vistieria crăiască şi i-a dat libertatea. ca să adune banĭ pentru acéstă plată. El a venit în mănăstirea sa Putna, unde se pomenesc marii Knejĭ aĭ Moscoveĭ. Acolo n'a putut sa adune destuĭ banĭ, ca să plătéscă acéstă datorie, şi pentru acea a venit la împĕrătésca vóstră mărire, ca să rescumpere pre aceĭ 24 de chizeşĭ. De aceia şi noĭ, vĕdênd sĕrăcia şi strîmtorarea luĭ, ni s'a făcut milă de el şi l'am trimes la împĕrătésca vóstră mărire, să céră ajutor la picĭórele tronuluĭ tĕŭ. (Subscrişĭ): Varlaam Mitropolitul Suceveĭ,— Anastasie Episcopul Romanuluĭ.—Stefan Episcopul Rădăuţilor,—Gedeon Episcopul Huşilor“.

Mitropolitul Ardéluluĭ Orest este cunoscut în documentele istorice calvino-ungureştĭ sub numele de „Elie Ioreştı“. Acusările aduse asupra luĭ de Calvinĭ se vĕd parte în diploma luĭ Racoţi, amintită maĭ sus, prin carea numesce la Mitropolia ortodoxă a Ardéluluĭ pe alesul Calvinilor Stefan Simonie; parte în spusele altuĭ Calvin—Sasul Hermann, spunerĭ pe care le găsim în „Actele şi fragmentele“ istorice, publicate de Timoteŭ Cipariu (p. 191). Reproducem şi noĭ acest fragment, carele ne dovedesce până la evidenţă născocirele şi rĕutatea calvinéscă asupra nenorocituluĭ Orest.

„In anul 1638 Mateĭ Vodă (Basarab) a recomandat luĭ Racoţi pe un călugăr (anume Elie Ioreştĭ). ca să fie Vlădică Românilor (din Ardél). Acesta în visitaţiĭ a făcut necurăţirĭ (desfrînărĭ), (Racoţi) a poruncit de l'a desbrăcat şi aşa gol, cu nuele l'aŭ bătut, afară din Belgrad (în

nóstre istorice ne arată la aceĭ timp Mitropolit al Ungro-Vlahiei pre *Teofil.*

anul 1643), şi i-aŭ luat pe séma fisculuĭ tóte bunurile, între care s'aŭ aflat şi nisce scrisorĭ grecescĭ şi românescĭ ce le adusese maĭ nainte din Valachia, în carĭ eraŭ scrise tóte vistieriele cele îngropate pe la mănăstirĭ şi pe la alte locurĭ din Valachia şi din Ardél, cu carĭ mult s'a folosit Racoţiĭ, maĭ ales a aflat el o scrisóre, carea arĕta marea vistierie a Craiuluĭ Ioan al II-lea, cea lângă Sibiŭ la Orlat sub munţĭ, aprópe de rîul numit Sibiŭ, îngropată. Acolo a poruncit Racoţi să se sape fórte afund, maĭ în două lunĭ, dar aflat'aŭ ceva saŭ nu, nu se scie. Scrisorile, carĭ grăiaŭ despre vistieriele, ce eraŭ îngropate la mănăstirele din Valachia le-a trimes Racoţi luĭ Mateĭ-Vodă, carele mult s'a folosit cu dînsele".

Persecuţiunile Calvinilor asupra Românilor ortodoxĭ din Ardél aŭ făcut o prea tristă şi durerósă impresie asupra Românilor ortodoxĭ din Principate, întocma precum maĭ pe urmă, pe la sfîrşitul véculuĭ, pervertirea unor Românĭ ortodoxĭ la unia cu biserica papală, artificiată de iesuiţĭ, când aceştia doborîse pre Calvinĭ prin puterea curţiĭ din Viena.

Relaţiunile între Româniĭ de dincolo şi de dincóce de Carpaţĭ, stabilite din vechime şi continuate de-apururea prin tóte vécurile până şi în acest actual, eraŭ şi atuncĭ fórte de aprópe şi le pot numi frăţescĭ. Ele se basaŭ pe treĭ base morale fórte puternice, care constitue basele fundamentale ale orĭ-căreĭ naţiunĭ capabile de a se desvolta şi înflori; aceste sunt: identitatea naţională, identitatea limbeĭ, identitatea religiuneĭ, esprimată prin confesiunea Bisericeĭ ortodoxe. Afară de aceste base la strînsa apropiere între Româniĭ Ardelenĭ cu Româniĭ din Principate serveaŭ şi alte interese ale vieţeĭ pentru amândouĕ părţile binefăcĕtóre. Ast-feliŭ era: 1) Comerţul, pentru care Ardeleniĭ aveaŭ prin capitalele şi prin tóte oraşele Principatelor deposite de mărfurĭ, cuprindĕtóre de tóte obiectele necesare, maĭ ales pentru trebuinţele sătenilor; depositele acestea eraŭ cunoscute sub numele de „Braşoveniĭ", pentru că se procuraŭ prin oraşul Braşov, saŭ cum îl nu-

mesc Nemţiĭ, Cronstandt. 2) Ţĕraniĭ Ardelenĭ, cariĭ trăesc în munţiĭ Transilvanieĭ sub numirea de Moţĭ saŭ cum le ḑicem noĭ Mocanĭ, neconteniit umblaŭ cu turmele lor prin Principate orĭ spre a ierna, orĭ spre a vĕra prin câmpiele Bărăganuluĭ şi ale Basarabieĭ. 3) Intre Ardeleniĭ şi Româniĭ de dincóce de Carpaţĭ eraŭ şi legăturĭ de rudenie de aprópe saŭ maĭ dedeparte; căcĭ de la fundarea Principatelor române, în vécurile al 13-lea şi al 14-lea, n'aŭ încetat emigrările Românilor din Ardél în Principate şi continuă pănă astăḑĭ; căcĭ şi astăḑĭ cele maĭ multe împamînteniri ce se votéză de Corpurile legiuitóre se rapórtă la Ardeleniĭ stabiliţĭ în România. Emigrările acestea se făceaŭ în masă mare la ocasiunĭ de nenorocirĭ publice, precum: persecuţiunĭ politice orĭ religióse, fómete, incendiĭ, etc. Sunt în România multe sate, care şi astăḑĭ pórtă urmele emigrăreĭ lor din Ardél, prin obiceĭurĭ şi datine ardelenescĭ, conservate pănă astăḑĭ. Pe de altă parte în mănăstirele nóstre, în tóte timpurile s'aŭ adăpostit Ardeleniĭ, cariĭ nu avusese în ţara lor natală mănăstirĭ, căcĭ le desfiinţase propagandele strĕine, calvină şi papistă. Mulţĭ dintre aceştĭ călugărĭ Ardelenĭ ajungeaŭ la demnităţĭ înalte bisericescĭ, în Principate şi ajutaŭ şi pe rudele lor din Ardél. Româniĭ din Ardél priviaŭ cu dreptul Principatele române ca adevĕrata ţéră românéscă, şi o numiaŭ şi o numesc pănă astăḑĭ „Ţéră“ [1]), dând a înţelege, cĕ eĭ,

[1]) Apropo de ḑicerea „Ţéra“ în înţelesul ardelenesc popular, îmi aduc aminte de un cas întîmplat mie, când calatoriam prin Transilvania, în drumul meu la S.-Petersburg, în anul 1868. Poposisem în oraşul Deva. Dinaintea otelului era o piaţa, unde sta o muere romănca, vînḑênd mere, ce erau frumóse la vedere şi espuse pe o masa. Eu m'am dus să cumper mere. Adresându-mĕ la românca să-mi vînḑa câte-va mere, ea se uită duios la mine şi-mĭ ḑise: sfinţia ta eştĭ din „Ţéra“. Me cunoscuse de pe graiu şi de pe port. „Aşa! îi respunseiu eu, dar vinde-mĭ un funt de mere“. Ea îmĭ alese mai multe mere frumóse şi mi le oferi. La întrebarea mea: „Cât costă merele acestea?“ —„Nimica, îmĭ rĕspunse ea, ţi le dau fara plata, pentru că eştĭ din „Ţéra“; acolo este inima nóstră!“ Şi în adever, la tóte staruinţele mele de a primi plată, ea îmĭ respundea: „nu se póte eşti din „Ţéra“. Am

fiind sub jug strĕin, unguresc, n'aŭ „ţéră“ în propriul înţeles ci inima lor este la ţéra vecină, România, carea este adeverata ţéră a Românilor.

De aceea şi Românii din Principate tot-déuna aŭ avut mare simpatie şi milă de Românii din Ardél maĭ cu sémă de aceĭ ortodoxĭ, şi la tótă ocasia le-aŭ dat ajutorinţele posibile, şi Domnii şi Ierarchiĭ şi boierii, şi în genere toţĭ dupre puterile lor. Insă către Românii Ardelenĭ pervertiţĭ orĭ la calvinism orĭ la papism şi la unia cu Roma, Românii ortodoxĭ din Principate tot-deauna s'aŭ arĕtat antipaticĭ saŭ indiferenţĭ, pentru care aceştĭ Ardelenĭ, când emigraŭ în ţĕrile române, orĭ îşĭ ascundeaŭ rĕtăcirea lor religiósă, şi pe tăcute se amestecau şi contopiaŭ cu ortodoxiĭ, orĭ singurĭ declaraŭ şi cereaŭ pe faţă a se reboteza şi a se enumĕra la turma Bisericeĭ ortodoxe.

Asupra Mitropolituluĭ Moldoveĭ Varlaam a făcut o durerósă impresiune şi a aprins tot zelul luĭ de Archipăstor al Bisericeĭ ortodoxe, când a vĕḑut şi cetit catichismul calvinesc acel nu de demult impus de Racoţi Episcopilor ortodoxĭ de a-l propaga în eparhiele lor; catichis de carele noĭ am pomenit maĭ sus, şi pe carele Varlaam, precum singur spune, întâia óră l'a vĕḑut şi cetit în Têrgovîşte la logofĕtul Udrişte Năsturel, când se dusese spre a mijloci împăcarea luĭ Vasilie Vodă cu Mateiŭ Basarab Domnitorul Munteniei, în anul 1645. Iată cum descrie însuşĭ Mitropolitul Varlaam acest cas, în prefaţa catichisuluĭ sĕŭ ortodox, publicat pe urmă contra doctrinelor calvine. Adresându-se către creştiniĭ ortodoxĭ, le ḑice: „Iubiţiĭ meĭ fiĭ! Tîmplându-mi-se estimp a fi în părţile Ţĕreĭ Româneseĭ cu trebĭ domnescĭ şi a noroduluĭ în Têrgovişte, cu ceĭ maĭ de frunte şi maĭ de fire vorbind, maĭ vêrtos cu óre-care boiariŭ cinstit şi slovesnic (învĕţat) şi a tótă destoïnicia şi înţelegerea harnic, drept pravoslavnic

remas fórte înduioşat şi uimit, şi nu uit pană astăḑi impresia ce mi-a făcut dorul cel mare de „Ţéră“ al acesteĭ simple femeĭ din poporul ţeranesc ardelén.

creştin, al doilea logofět şi frate Dómneĭ a bunuluĭ credincĭos şi al luminatuluĭ Domn Ión Mateĭ Voevod cu mila luĭ Dumnedeŭ Domnul Ţěreĭ româneştı, d-luĭ Udrişte Năsturel, carele, ca un iubitor de învěţătură şi socotitor credinţeĭ ceĭ drepte, în mijlocul altor cărţĭ nouă ce mi-aŭ arětat, adusu-mi-aŭ şi o cărţulie mică, în limba nóstră românéscă tipărită, şi dacă o am citit am vědut semnul eĭ scris: Catechismul chreştinesc, carea o am aflat plină de otravă de mórte sufletéscă, de care lucru iubiţiĭ meĭ fiĭ, mărturisesc înaintea luĭ Dumnedeŭ cu firea mea, că mare grijă şi multă scârbă aŭ cuprins sufletul şi inima mea". (Şincaĭ, t. III, p. 45, edit. Iaşĭ, 1853 sub an. 1645).

Aşa dar Mitropolitul Varlaam, fórte întristat de propagarea calvinismuluĭ printre Românĭ prin catichise tipărite în limba română, aŭ hotărît să combată calvinismul cu aceĭaşĭ armă, adică, publicând un catichis mic ortodox dirigiat contra doctrineĭ calvine, care catichis saŭ anti-catihism ortodox contra catichismuluĭ calvinesc, să se supue maĭ întâiŭ aprobăreĭ unuĭ Sinod local, adunat în Moldova şi compus din ierarchiĭ amânduror ţěrilor române. La acéstă hotărîre a Mitropolituluĭ a concurat favorabil şi împrejurarea, că cu ocasia nunţeĭ ficeĭ luĭ Vasilie-Vodă, Domniţa Maria cu principele Radziwill din Lituania, s'aŭ adunat în Iaşĭ între mulţĭ alţĭ invitaţĭ şi Petru Moghilă Mitropolitul Kievuluĭ, şi Stefan Episcopul Buzěuluĭ, ca delegat al Mitropolituluĭ Ungro-Vlahieĭ, Teofil.

Negreşit eĭ, întrunindu-se în Iaşĭ s'aŭ ocupat şi cu cestiunea catichismuluĭ calvinesc, şi de combaterea luĭ prin un sinod, şi publicarea anti-catihismuluĭ ortodox, spre apěrarea Românilor ortodoxĭ din tóte ţěrile de molima calvinéscă. Din nenorocire, noĭ fórte puţine şi scurte date istorice avem despre esistenţa şi lucrarea acestuĭ Sinod al doilea din Moldova; despre existenţa luĭ scim din spusele Mitropolituluĭ Varlaam, carele, după cuvintele reproduse maĭ sus dice: „Pentru care lucru am chemat şi am strîns so-

bor dintr'amêndouě părţile, şi din ţéra Românéscă şi din ţéra Moldoveĭ". (Şincaĭ, ibid).

Cu tótă sĕrăcia de documente istorice despre acest Sinod, totuşĭ avem un document chiar calvinesc, carele ne spune despre esistenţa acestuĭ Sinod anume: replica Calvinilor ce precede catichismuluĭ calvinesc edat în anul 1656, replică adresată anume sinoduluĭ 2-lea din Iaşĭ, pe carele îl amintesce de maĭ multe orĭ, prin cuvintele: *strîngând sabor*, compus din representanţiĭ *a două ţĕrĭ, saborul a două ţĕrĭ, sfatul a două ţĕrĭ.* (Vedĭ Catechismul calvinesc. publicat de Academia Română, Sibiŭ 1879. pag. 3, 8, 9, 13, 18).

Constatăm maĭ întâiŭ, că Sinodul din Moldova al 2-lea a esistat, că el a fost adunat de Mitropolitul Varlaam, în anul 1645, şi a fost compus din următoriĭ ierarhĭ Românĭ Moldovenĭ şi Muntenĭ, şi anume:

Mitropolitul Varlaam, cu Episcopiĭ Moldovenĭ: Evlogie al Romanuluĭ, Anastasie al Rădăuţilor şi Ghedeon al Huşilor.

Mitropolitul Ungro-Vlahieĭ Teofil [1]) cu episcopiĭ mun-

[1]) Letopiseţul luĭ Miron Costin (Letop. ţĕreĭ Moldoveĭ. t. I. p. 284, edit. Iaşĭ 1852), vorbind de nunta Domniţeĭ Marieĭ, fata luĭ Vasilie Voda cu knézul Litveĭ Radziwill, spune că între alţĭ representanţĭ din ţerile vecine a fost şi „Stefan, Mitropolitul ţereĭ Muntenescĭ". Nunta acésta s'a facut în anul 1645, adică în acelaşĭ an, când s'a ţinut şi Sinodul al doilea din Moldova. Ar urma decĭ ca la Sinodul acesta a fost Stefan ca Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ. Nu putem însa admite acésta, căcĭ documentele istorice ale Munteniei ne arată, că între aniĭ 1637—1648 a fost Mitropolit Teofil, şi după mórtea luĭ, adică în anul 1648, i-a urmat la scaunul Mitropolieĭ Stefan, ce fusese pána atuncĭ Episcop la Buzeŭ. Spre înlaturarea decĭ a acestuĭ anachronism trebue sa admitem, că la nunta feteĭ luĭ Vasilie Voda, Stefan a participat nu ca Mitropolit, ci ca representant al Mitropolituluĭ Teofil, carele din vre-o deosebita împrejurare n'a putut participa personal, ci prin delegatul seu, Episcopul Stefan al Buzeuluĭ. Miron Costin era pe atuncĭ înca copil şi când a scris letopiseţul seu s'a informat neesact despre calitatea Episcopuluĭ Stefan nu de Mitropolit ci numaĭ de representant al Mitropolituluĭ. Confusia acésta a putut proveni şi de acolo, că maĭ pe urma, şi póte chiar pe când Miron scria letopiseţul seŭ, Stefan ajunsese a fi Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, adica al Munteniei.

tenĭ contemporanĭ: Stefan al Buzĕuluĭ şi Ignatie al Rômniculuĭ.

Nu putem positiv precisa locul unde s'a ţinut acest Sinod al doilea, în Iaşĭ orĭ în Sucéva, neavênd date positive. A priorĭ se pot găsi argumente şi pentru unul şi pentru altul din aceste locurĭ. In Iaşĭ era capitala ţĕreĭ şi Domnia, în Sucéva era reşedinţa stabilă a Mitropolituluĭ. Póte că chiar politica luĭ Vasile Vodă faţă cu Racoţi, Principile Transilvanieĭ cerea, ca cestiunea calvinismulul protegiat de Racoţi în Transilvania să se tracteze curat bisericesce de Ierarhiĭ românĭ isolaţĭ de sferele politice. Afară de aceea anti-catichisul sinodal pórtă data din Sucéva. Noĭ înclinăm către acéstă din urmă localitate a Sinoduluĭ.

Sinodul al 2-lea din Moldova al Ierarchilor românĭ a fost convocat, precum am vĕḑut, spre a combate catichisul luterănesc şi a forma un anti-catichis ortodox. Aşa dar acésta a fost ocupaţiunea principală a Sinodului, pre carea el a şi îndeplinit'o, dupre cât ne arată în scurt documentele istorice ce avem până acum. Datoria nóstră de scriitor despre acest Sinod este: ca să dăm un conspect atât de catechisul calvinesc, combătut de Sinod, cât şi de anti-catichisul Sinoduluĭ. De şi la noĭ n'a ajuns nicĭ catechisul luterănesc, nicĭ anti-catichisul ierarchilor românĭ căcı până acum nu s'a descoperit nicĭ un esemplar; şi despre acest din urmă scim numaĭ ceea ce ne spune Şin-

Cu acéstă ocasiune observam cu parere de reu, ca pana acum la noĭ nu s'a gasit nimenea înca, ca sa dea la lumina o cronica, sau cel puţin o lista cronologică despre Mitropoliţiı şi Episcopiĭ de la începutul ierarhiei bisericescĭ în Muntenia şi pana astaḑı. Unica lista ce posedam despre ierarhiı Munteniei este acea publicata de paharnicul Lesviodax în anul 1845, la finele manualuluĭ seu de istorie bisericéscă, dar şi acésta este defectuósa şi cu lacune. Chiar pentru epoca Sinoduluı al 2-lea din Moldova nu se preciséză cine erau Episcopĭ la Buzeu şi la Rômnic. Speram ca printre tineriĭ noştri înveţaţı. şi maĭ ales dintre bisericaşı, se voı ivi în curênd cultivatorı şi în acésta ţérina paraginita şi data uitărei, împraştiata prin o mulţime de documente publice şi particulare neesplorate încă.

caĭ, sub anul 1645, carele a avut în mână un esemplar al anti-catichismuluĭ publicat în Moldova, din carele reproduce numaĭ o parte din prefaţă, precum am vĕḍut maĭ sus; totuşĭ noĭ putem întru cât-va satisface acéstă lipsă, cu ajutorul catichismuluĭ calvinesc din anul 1656, carele este precedat de o întroducere polemică, adresată Sinoduluĭ din Moldova (pag. 1—32), şi unde autorul se silesce a combate tóte aserţiunile Sinoduluĭ din Moldova, pe care noĭ, adunându-le sumar, vom dobândi cuprinsul atăt al catichismuluĭ calvinesc publicat pentru Românĭ sub Principele George Racoţi, cât şi al anticatichismuluĭ Sinoduluĭ din Moldova.

Replica calvinéscă contra Sinoduluĭ ierarchilor românĭ, pórtă titlul: „Scutul catichismuluĭ cu rĕspuns din Scriptura Sântă, împotriva rĕspunsuluĭ a douĕ ţĕrĭ fară Scriptura Sântă [1])".

(Va urma)

[1] Adica: ignorante în S-ta Scriptura, cum o înţeleg Calviniĭ.

INVĔȚĂTURA PREOȚILOR PE SCURT

De șapte taĭne ale Bisericeĭ cu drepte dovedirĭ den Pravila sfinților Părinți, pe timpul luĭ

Iω CONSTANTIN BASARAB

DE

Chir Teodosie Mitropolitul

In tipografia Domnéscă în st. Episcopic de la Buzĕu anul 7210-1702 [1])

Sub Stamba, icóna Mântuitoruluĭ cu Născĕtórea de Dumneḑeŭ în drépta și st. Ión Botezătorul în stînga, lucrată de un sculptor român „Ursul", se citesc versurile următóre, făcute de meritosul și literatul Episcop de Hușĭ maĭ apoĭ și de Buzeŭ, corectorul și al limbeĭ din Biblia românéscă și a altor scrierĭ autor, Mitrofan Episcop, care versurĭ suna așa:

Dómne Iisuse păzéște în sfânta Mitropolie
  Pre al nostru Părinte și în vécul ce va să fie,
Pre Theodosie Vlăd(i)ca al țĕreĭ Româneștı,
  Care la un gând s'aŭ unit cu Mariĭ Băsărăbeștĭ
De aŭ scos la lumină acéste șapte Taĭni sfinte,
  Și l'ea împărțit la Preoțı să le ĭa fórte aminte,
Ca prentrînsele să sfințéscă norodul creștinesc,
  Și să'l ducă la-mfrumusețatul raĭul cel ceresc.

Plécatul Poslușnic
Mitrofan Episcop

---

[1]) Acéstă carte rara de preț literara și istoric face parte din bogata Bibliotecă și care este proprietatea Inalt Preasf. Mitropolit al Moldoveı D. D. Iosif Naniescu pe care mi-a împrumutat'o spre a o studia și pentru care-ı sunt profund recunoscetor,

Mitropolitul Teodosie, emulul în literatură a luĭ Stefan Mitropolitul, predicesorul sĕŭ şi sprijinitorul şi ocrotitorul luĭ Antim Ivirénul, neobositul cultivator al graĭuluĭ nostru românesc, începe acéstă scriere a sa despre cele 7 taĭne cu o predoslovie către preoţĭ. „Cu mila luĭ Dumneḑeŭ „Theodosie Arhiepiscop şi Mitropolit a tótă Ungro-Vlahia „vouĕ tuturor preoţilor, care vĕ aflaţĭ în Eparhia nóstră „de la Arhiereul Arhiereilor şi stĕpânul Christos, pace, „milă, dar, întărire şi spăsenie vĕ pohtim, ĭară de la „Smerenia nóstră blagoslovenie". După ce demonstrézǎ însemnătatea şi eficacitatea st. misteriĭ în Biserica luĭ Christos ḑicênd că „Themelia pravoslavieĭ sânt cele 7 taĭne", apoĭ spune şi causa ce l'aŭ îndemnat a scrie asupra acestora: „şi socotind cele ce videm saŭ şi auḑim „că se fac între voĭ preoţiĭ, am aflat unele care se împrotivesc învĕţăturilor apostoliceştĭ, şi taĭnelor sfinteĭ Bi„sericĭ, şi maĭ ales de sf. Botez, de sfînta Cumenecătură „şi de Mirul cel Mare, care împotrivire în tot chipul ale „smulge şi ale desrădăcina voim şi ne silim. De care „lucru şi poruncă ca acésta dăm: Ca célea ce se vor ve„dea într'însele a fi drépte şi adevĕrate să se ţie cu tótă „paza, ĭar cele protivnice şi care se fac făr de cale să se „lase şi să se lepede..."

După predoslovie urméză descrierea sf. Botez, în care se găsesc următórele deslegărĭ importante: 1) „Ca apa de la „Botez, să nu fie apă meşteşugită saŭ amestecată cu alt „ceva, precum iaste apă de trandafir, saŭ bérea, saŭ „altă apă fiartă cu dresurĭ. 2) De ĭaste (apa) prea réce „se póte încălḑi cât se pótă răbda firea trupuluĭ. 3). Să „fie atâta apă cât póte fi afundare într'însa de treĭ orĭ, „precum învaţă sf. părinţĭ la Pravila cap 141. Saŭ şi a„tâta cât póte fi turnare de treĭ orĭ, de vreme ce aşa s'aŭ „obicĭnuit pren multe părţĭ şi aicea la noĭ a boteza: Mă„car că lucru protivnic se vede că ĭaste sfinţilor Părinţĭ „a turna apâ preste cel ce se botéză".

4) La caz grav de mórte se boteze îndată pe copil şi fără a ceti ritualul.

5) „Pentru ceĭ ce se întorc din păgânĭ la credinţa nós-„tră pravoslavnică, adică saŭ din turcĭ saŭ din tătarĭ saŭ „din jidovĭ saŭ din Arianĭ (Arienĭ) să ştiţĭ: că de sînt „pruncĭ micĭ îndată să se boteze.,....ĭară de sînt în vîrstă „cea ce vine să se boteze, atuncea maĭ 'nainte de botez „trebueşte să se înveţe credinţa creştinéscă. 6) Iară pentru Calvinĭ, Luteranĭ şi pentru Papistaşĭ veţĭ şti că „numaĭ îĭ lepădăm de eresurile lor şi-ĭ învĕţăm credinţa creştinéscă, apoĭ îĭ ungem cu st. Mir, ĭară nu-ĭ maĭ botezăm „7) Iară pe Papistaşĭ nu-ĭ maĭ ungem, de mărturisesc eĭ „că ĭ-aŭ uns aĭ lor, ĭară de nu ĭ-aŭ uns îĭ ungem. 8) Creştiniĭ cariĭ prin silă, violenţĭ sau făcut Turcĭ saŭ Arienĭ saŭ jidanĭ, dacă revin la legea creştină, să-ĭ ungă numaĭ cu sf. Mir şi să nu-ĭ boteze. 9) „Iar cariĭ aŭ cădut în „eres Papistăşesc saŭ Calvinesc saŭ Luterănesc, acelora „ĭarăşĭ să li se citéscă molitvele de lepădare de acel eres, „şi să li se dea canon după socotinţă preotuluĭ, ĭară cu „Mir să nu-ĭ ungă". 10) Nebuniĭ din naştere, idioţiĭ să se boteze de aseminea şi neşterile disforme, ca cu două capete saŭ şi maĭ multe, se boteze capetele, ĭar dacă n'are figură de om să nu'l boteze. Acestea despre st. Botez.

La Misterul sf. Mir face atenţĭ pe preoţĭ 1) „Ca nu cum va „să îndrăsniţĭ să ungeţĭ pre ómenĭ la dile marĭ cu sântul „Marele Mir (precum am audit că fac óre-cariĭ nechibzu-„iţĭ), ci la dile marĭ să ungeţĭ pre ómenĭ cu unt-de-lemn „din candelă sfinţit la Bdenie". 2) De asemenea li interdice: „Nicĭ să maĭ adăogiţĭ Mirul cel Mare cu unt-de-lemn „prost, după ce se împuţinéză st. Mir". In fine îĭ opreşte pe preoţĭ: 3) „Incă nicĭ să cutezaţĭ dacă se sfîrşeşte de la „voĭ sf. Mir, să ungeţĭ copiĭ cu unt-de-lemn sfinţit la Bde-„nie saŭ la Maslurĭ în loc de Mir Mare, (precum ĭară am „înţeles, că fac uniĭ nepurtătorĭ de grije a eiti Pravila şi „alte învĕţăturĭ)".

La Misterul Preoţieĭ le aminteşte următórele datoriĭ:

1). „Ca să nu fie leneş şi pregetător când va să slu-„jăscă vre-o taĭnă că cel leneş şi pre sine la pĕcat de mórte

„adesea aduce, și pre mulțĭ den creștinĭ la multe primej„diĭ, când uniĭ nebotezațĭ, uniĭ neispovedițĭ și necomunicațĭ mor pentru lenea luĭ“. 2) „Iarășĭ dator ĭaste preotul „măcar și când nu slujește sfânta liturgie să nu-șĭ lase „slujba praveleĭ sale necitită...că ĭarășĭ am audit că mulțĭ „făr de nicĭ o ostenélă, necitindu-șĭ pravila, netrezvindu-se „îndrăsnesc a sluji sfânta liturgie, care lucru cu pĕcat „ĭaste precum ațĭ audit. Saŭ incă uniĭ, dic voĕ, audim că „tótă slujba o lasă, și când se face altă slujbă a Biseri„ceĭ eĭ nu se gătesc de liturghie și Polunoșnița saŭ Utre„nia și altă slujbă a Bisericeĭ nicĭ nu o ascultă, nicĭ nu o „citesc, care lucru fără cale ĭaste“,

La Misterul penitențeĭ face atent pe confesor asupra următórelor casurĭ: 1) Să întrebe pe penitent în conformitate cu etatea, cu ocupația și să țină séma de împrejurările când a comis pĕcatul, în fine dacă l'a sĕvêrșit de voe orĭ îndemnat de altul etc. 2) Dacă preotul este în liturgie și se întîmplă caz de mórte grabnic în poporul sĕŭ, el, preotul póte trimite pe diacon și altă persónă care ascultă mărturisirea luĭ *ad referendum*, apoĭ îl comunică.

La Misterul sfinteĭ Comunicăturĭ atrage atenția preoților asupra următórelor puncte: 1) „A servi cu pâne dospită din făină de grâŭ curată și din apă neamestecată „cu alt-ceva. Și vinul să fie ĭară nemestecat cu alt-ceva, „nicĭ cu pelin, precum ținem noĭ în Biserica rĕsărituluĭ. „2) Orĭ mergênd să comunicațĭ pe cine-va, nu fiește-cum „să mergețĭ, amestecându-vĕ între ómenĭ și vorbind unele „și altele netrebnice și țiind sfânta cuminicătură în sîn, ci „în mânĭ, încă și cu sfeșnic aprins înainte, precum au „făcut creștiniĭ maĭ 'nainte și precum și acum fac mulțĭ „creștinĭ iscusițĭ prin alte parțĭ“. 3) Să se țină sfânta Cuminicătură în loc curat și cu totul ferit și respectat „că „audim că mulțĭ din voĭ nepricepuțĭ, fără de nicĭ o temere „de Dumnedeŭ, nicĭ rușine de ómenĭ, țin sfintele în locurĭ „necinstite, pren casele sale, precum pren lădĭ, ca să nu facă ostenélă să mérgă la Biserică“.

4) Neavênd nicĭ o nevoe saŭ fugă pentru robie saŭ bóle contangióse saŭ holera sau cĭuma sfintele să se ţină în sf. Altar în Biserica; „Iară de ĭaste vre-o întimplare de fugă „creştinii, pentru nis-care nevoĭ şi întîmplărĭ răle, atuncĭ „avem slobodenie a purta sfintele pe unde vor fi fugind „creştinii; numaĭ ĭară să se ţie sfintele în loc curat şi cu- „vios, într'o ladă curată". 5) Pentru muérele ce aŭ băr- „baţĭ ereticĭ, adică Calvinĭ saŭ Luteranĭ, saŭ Papistaşĭ „saŭ păgânĭ adecă: Turcĭ saŭ Tătarĭ saŭ jidovĭ, veţĭ şti „că de trăesc cu dênşiĭ numaĭ pentru căsătorie şi legea nu „şĭ-o lasă ...alte prinóse, alte ale lor să le priméscă preotul, adică lumînări şi unt-de-lemn şi rugăcĭune pentru „ele să facă, ĭară prescurile să nu le priméscă. nicĭ li- „turgie pentru dînsele să nu facă, nicĭ să le comunice, ci „numaĭ de se vor fi ispoveduit de pĕcatele sale să le daţĭ „Aghiazmă şi Anaforă....Iară când vor vrea să móră a- „tuncĭ să le facă Maslu şi alte rugăcĭunĭ şi să le comu- „nice".

6). „Şi pentru ţiganĭ încă şi pentru Rumâniĭ cariĭ nu „ţin poruncile, nicĭ se ispovedesc, ci sunt numaĭ cu nu- „mele creştinĭ; ĭară vĕ dăm poruncă să căutaţĭ să-ĭ „învĕţaţĭ legea luĭ Dumnedeŭ, şi să-ĭ certaţĭ să se is- „povedéscă măcar într'un an odată şi să spuneţĭ că aveţĭ „poruncă ca acésta. Că de nu vor păḑi Biserica şi de nu „se vor ispovedui măcar într'un an odată, veţĭ să-ĭ lăsaţĭ „să móră necomunicaţĭ. Iară însă voĭ să socotiţĭ pre ceĭ „ce veţĭ vedea că se întórce şi să ispoveduesc să'ĭ comunicaţĭ „orĭ de câte orĭ veţĭ vedea că sunt vrednicĭ şi gata. Iară „pre cariĭ veţĭ vedea că petrec întru neascultare, orĭ ţi- „gan fie, orĭ Rumân pe aceĭa să nu cutezaţĭ a-ĭ comunica „în viaţa lor, fără numaĭ când se vor întórce cu pocă- „inţă. 7) De muérile creştine ce ţin păgâniĭ să le comu- „nice preotul la mórtea lor, de se vor ispovedui. 8) Iară „auḑim că pentru neînvĕţătura vóstră nu-şĭ maĭ aduc ó- „meniĭ copiĭ micĭ să-ĭ comunicaţĭ nicĭ la Paştĭ, ci numaĭ „le daţĭ paştĭ (carele vom da învĕţătură maĭ jos ca să nu

„le maĭ dațĭ, pentru pricinele ce le vețĭ vedea) și așa „mor mulțĭ necomunicațĭ, cu mare pĕcat al vostru. 9) Ca „audim că unii din voĭ nicĭ fiind bolnavĭ, nicĭ altă în- „timplare avênd, pentru lenea sa, saŭ fiind bețĭ, eĭ tri- „met și pre copiĭ micĭ de Comunică, și nu maĭ socotesc „óre ĭaste omul vrednic aŭ nu ĭaste. 10) Și ĭară vĕ dic: „când va vrea vre-un preot din voĭ să mérgă în cale „unde-va, saŭ va avea altă zăbavă, să róge pe alt preot „vecin al sĕŭ să-ĭ păzească noria sa, ĭară să nu-șĭ lase „turma pustie, precum audim că mulțĭ fac din voĭ. Că „de va peri cine-va necăutat, voĭ vețĭ da seama precum „am dis.

Am extras acéste locurĭ din cartea despre Misteriĭ a Mitropolituluĭ Theodosie înadins pentru că ele zugrăvesc abuzurile și deprinderile rele între preoțiĭ de altă dată a țĕreĭ nóstre. Apoĭ acestea descriŭ și starea de cultură și de devoțiune creștină ce a existat la Românĭ deasemenea și starea socială a poporuluĭ de jos. După Misteriĭ urmézâ o descriere a Mitropolituluĭ Teodosie despre Paștĭ și abusul ce se făcea cu pasca. Find-că acéstă cestiune privește direct pe Românĭ și în care se vede un lucru așa de curios pe care-l descrie și-l combate Mitropolitul Teodosie, am credut că este bine a da publicitățeĭ în întregul eĭ acéstă descriere. Iată-o:

Pentru Paștile ce facețĭ la ziua învierеĭ Domnuluĭ Hs. Și dațĭ ómenilor Anaforă cu vin.

„Poruncim aceĭa să nu se maĭ facă, pentru multe și adevĕrate pricinĭ, și pentru multă strâmbătate ce să face pentru dânsele legiĭ nóstre ceĭ pravoslavnice.

Intâĭ că ómeniĭ să lasă în nădejdea Paștelor, și nu să ispoveduesc în Postul cel mare, și nu se împreună cu trupul și cu sîngele Domnuluĭ. Și pentru că mulțĭ nepricepuțĭ și neînvĕțațĭ pot să socotéscă, că destul le va fi lor cătră spăsenie a lua Paștĭ, precum și sunt mulțĭ, și așa în tótă viața sa Paștĭ numaĭ ce ĭaŭ și necumenecându-se

rĕmân asémene dobitócelor până la mórte, și mulţĭ pot și în eres ca acesta să caḑă, ḑicênd: că acéstă anaforă cu vin ĭaste Taĭnă ca și sfânta cumenecătură, părêndu-le că acea pâĭne próstă, și acel vin prost ĭaste Trupul, și Sângele sfinţieĭ sale când trupul și Sângele luĭ Hristos ĭaste Taĭnă mare, și înfricoșată, carea să sĕvêrșește la sfânta Liturgie, și să face din pâĭne carne și din vin sânge, cu o lucrare óre-carea nevĕḑută, precum am ḑis maĭ sus. Iară Anafora nu ĭaste taĭnă, nicĭ Trupul și Sângele sfinţieĭ sale, ci ĭaste pâĭne blagoslovită, din carea să scóte sfântul Agneţ. Și aŭ socotit sfinţiĭ părinţĭ să sĕ dea numaĭ celora ce să comunecă peste tótă vremea ceĭalaltă, când să sĕvêrţește sfânta liturgie și nu să cuminecă: pentru maĭ mare curăţie, și sfinţenie a lor, pentru aducerea aminte de sfânta cuminecătură, ca să sĕ gătéscă, și să sĕ curăţéscă maĭ 'nainte până ce nu sĕ cuminecă, cu rugăminte, cu post, cu ispovedanie, și atunce să sĕ precestuĭască cu sfintele Taĭne, întru sfinţenie și curăţenie, și ertare de pĕcate, precum ḑice la sfânta Pravilă cap, 166.

De unde vedem, că Anafora ĭaste ca cum ar fi o slugă și un vestitor al unuĭ Domn mare, carele vestéște că vine Domnul. Și așa sfânta Anaforă, măcar că nu ĭaste stĕpânul, și Domnul Hristos, dar o dăm maĭ nainte de sfânta Cumenecătură, numaĭ celora ce cu drag așteptă venirea Domnuluĭ sĕŭ Hristos: și o cinstesc ca pre o solitóre a mântuireĭ sale, și celora ce gătindu-se să ĭa sfânta anaforă, să ţin întru curăţenie, ferindu-se încă și de împreunarea trupéscă, întru cinstea sfinteĭ Cumenecăturĭ. Iară nu tuturora și celor negata, precum învaţă la Pravilă tot întru acelașĭ cap.

Decĭ de vréme ce Părinţiĭ sfinţĭ n'aŭ bla(goslo)vit să ĭa toţĭ Anaforă, nu să cade să sĕ dea tuturor nicĭ la Paștı; ci precum fac toţĭ creștiniĭ pravoslavnicĭ în tótă lumea, pre ceĭ ispoveduiţĭ și grijiţĭ învĕţându-ĭ întâĭu ce ĭaste sfânta Cumenecătură, după învĕţătura maĭ sus ḑisă, să'ĭ cumene-

cațĭ; ĭară pre pruncii ceĭ micĭ să'ĭ cumenecațĭ fără de nicĭ o îndoĭală, precum ațĭ audit. Iară întâmplêndu-se vre-o smintélă cuĭ-va din ceĭ ce s'aŭ obicĭnuit a sĕ cumeneca și nu va putea să se cuminice, acela să ĭa Anaforă, cum ĭaste obicéiul, ĭară de sĕ va fi gătit să ĭa Aghĭazmă, să'ĭ dațĭ și aghiazmă; căcĭ că maĭ multă gătire trebuĭaște să aĭbă, cela ce sĕ gătéște să ĭa aghiazmă. Așa și celor ce nu s'aŭ cumenecat nicĭ odată, pentru nepurtarea de grijă a mântuireĭ sale, de sĕ vor fi ispoveduit să le dațĭ anaforă ne amestecată cu vin, pentru acé scandălă ce am dis maĭ sus, saŭ cu bună socotélă și aghĭasmă să dațĭ celuĭa ce să va fi ispoveduit, și să va fi gătit cu gătire bună, și să'ĭ certațĭ cu învĕțătură cuviósă, să sĕ gătéscă în celélalte posturĭ ce vor veni ca să sĕ cuminece. Iară celor neispovgduițĭ nicĭ o dată, și celor ce nu să supun juguluĭ legiĭ, nicĭ aghĭazmă nicĭ anaforă să nu le dațĭ, ca să vadă că și acélea sânt darurĭ sfințite, și nu să cade a le da tuturor. Și să'ĭ certațĭ precum v'am învĕțat maĭ sus, spuindu-le că ĭaste porunca sfinților părințĭ să fie și osebițĭ de credincĭoșĭ, uniĭ ca aceĭa nu cum să li să dea aghĭazmă și anaforă, până ce se vor supune juguluĭ legeĭ. Căce că noĭ alte paștĭ nicĭ nu credem a fi fără de numai Hs. Mântuitorĭul, carele sĕ dă nóuĕ întru sfânta Cumenecătură, decĭ nicĭ să numim alte paștĭ, nicĭ să dăm credincĭoșilor acest félĭu de paștĭ.

A doua, ca să nu să smintéscă cineva din voĭ, să amestece cu Anafora ceva din sfânta cumenecătură, precum înțelegem că încă și fac uniĭ nesocotițĭ.

Că așa făcênd tóta anafora să va uni cu trupul și cu sângele luĭ Hs, și în loc de anaforă va da celor nedestoĭnicĭ Trupul și Sângele Domnuluĭ Hs. și așa pre sine să va osândi ca și Iuda, carele aŭ dat pre Domnul sĕŭ în mâĭnele celor nedestoinicĭ. Și luând darurĭ, precum avețĭ obiceĭu voĭ popiĭ a lua oao saŭ banĭ pentru Paștĭ, și fiind paștele amestecate cu sfânta Cumenecătură, vinde Trupul și Sângele luĭ Hs, ce nu să dă înpreț ci în dar, precum

·scrie la Pravilă cap 9 list. 8. Iară cine ar băga Cumenecătură în paștĭ și să va afla, aceluĭa i să va lua și popia ca unuĭ vîndĕtoriŭ de sfinte, când împreună cu Anafora va vinde pe Hs. Incă și aceluĭa ce va îndrăsni de va cere plată căcĭ cumenecă pre cineva i să va lua Popia; că ĭară audim că uniĭ din voĭ fac niște eresurĭ ca acéstea, cá nu vor să cumenece nicĭ pre sănĕtos, nicĭ pre bolnav până nu'ĭ plătește. Şi ĭarăşĭ cela ce va maĭ face acésta de va maĭ da ómenilor Anaforă cu vin, unul ca acela de la moĭ mare certare va avea.

C. Erbiceanu

INTRODUCEREA SCRISĂ

ŞI

PUSĂ LA INCEPUTUL LITURGIERULUI PUBLICAT IN 1834

DE

MARELE PRELAT AL ROMÂNILOR

MITROPOLITUL VENIAMIN.

Prin care arată naturala cerință de a se înlocui cuvintele slavone intrate în limba Română, ca ne înţălese de popor şi ca nepotrivite fireĭ limbeĭ nóstre Române.

Am transcris şi dat publicităţeĭ acésta prefaţa a Liturgierului din 1834 spre a vedea şi şti cu siguranţa cum cugetaŭ şi lucraŭ strabuniĭ noştri,—ca representanţĭ aĭ Sfinteĭ nóstre Legĭ stramoşeştĭ şi aĭ neamuluĭ Romănesc. După cât cunosc, limba nóstră Romănească, de când s'a întrodus şi în Biserică şi în Şcólá şi în afacerile Statuluĭ Român, ne'ncetat a căutat în orĭ-ce publicaţiĭ, maĭ ales în cărţile de ritual, a se curăţi şi desface óre-cum pe încetul şi treptat de tóte cuvintele şi expresiile nepropriĭ genuităţeĭ limbeĭ naţionale, care-ĭ înjosiaŭ şi puterea şi frumseţa, şi-ĭ opreaŭ desvoltarea. Aşa s'a lucrat la început prin Mitropoliţiĭ Stefan, Theodosie, Varlaam şi Dosoteĭu. Seculul trecut şi începutul Seculuĭ nostru prin influinţĭ streine şi ocupaţiĭ silnice ni-aŭ întrodus din noŭ cuvinte streine—slavone—în cărţile nóstre de ritual şi în limba oficială. Contra acesteĭ influenţı periculóse şi daunătóre cultureĭ limbeĭ naţionale să râdică Mitropolitul meritos Venia-

min Costache și declară neamuluĭ sèu Român: că cine dintre popóre îșĭ pĭerde limba sa, îșĭ pĭerde odată cu ea și naționalitatea sa. Deacea reforma, reacțiunea contra cuvintelor streine era reclamată de timp, căcĭ dacă s'ar maĭ fi prelungit a remânea în limbă, ar fi periclitat existența nóstra de Românı. Reforma o pune acest Român Mitropolit sub scutul Bisericeĭ, spunênd preoților și poporuluĭ Român: că de câte orĭ avem cuvinte potrivite în limba a exprima terminiĭ și expresiile slavone, întroduse arbitrar în limbă, să le înlocuim cu cele Româneștı ale neamuluĭ,—pentru ca acum limba nóstră s'a cultivat mult prin școle de Profesorĭ; ıar când n'am avea cuvinte cu înțăles potrivit sa luam terminiı de ritual din originalele Greceștı așa cum sînt, și nicĭ odată din cartile slavone, pentru că ar fi a ne împrumuta de la o limba ce și ea a împrumutat din cea Greacă.

Pe acéstă temă punêndu-se, înbunatățitul Mitropolĭt, scrie acéstă Prefață, ce o publicăm acum pentru cunoștința Cleruluĭ și Poporuluĭ Român.

Tuturor celor împodobițĭ cu sfinţita trépta a Preoțieĭ, carĭĭ vor ceti acésta a nóstră păstorésca înainte cuvêntare, Bine-cuvêntare Cerésca le cérem de la începĕtorĭul Păstorilor, și Mântuitorĭuluĭ nostru Iisus Hristos.

Precum limba Greceascǎ este fiĭca limbeĭ elineștĭ, de asemeinea limba nóstră Românéscă este fiĭca limbeĭ latineștĭ, carea aŭ fost limba Romanilor strămoșilor noștri, ceĭ ce la 105, dupĕ Mântuitorul Hristos ne-aŭ adus din Italia, veachea patrie și ne-aŭ lăcuit aicea în Moldova, țara Românéscă, Ardealul și Banatul, care țerĭ se numea pe atuncea Dachia, fiind-că se lăcuĭa de o Gintă numită Dachĭ.

Pe aceștia bătêndu-ĭ Romaniĭ și stărpindu-ĭ, pămêntul lor s'aŭ împărțit de Impĕratul Roman Traian la venițiĭ din Italia strămoșĭ, precum s'aŭ împărțit pămêntul Palestineĭ Istrailtenilor dupĕ stărpirea Hananenilor.

Noi dară carii ne numim Românĭ pentru că ne tragem din Romanii acia, am avut precum limba curată a Romanilor, asemenea și scriptura, adecă slovele limbeĭ lor; apoĭ cu vr'o 400 anĭ înainte, adecă pe la 1400 de la Hristos, în dilele Domnuluĭ Alesandru cel bun, precum mărturiséște Domnul țěreĭ Cantemir. lepădându-se atât de prin Bisericĭ, cât și din canțeleriile ocârmuireĭ, literile precum și graiul Romănesc, s'aŭ întrodus slovile și limba sêrbéscă. Acéstă limbă strěină aŭ fost întrebuințată prin bisericĭ și canțeleriĭ peste 200 anĭ, pănă în dilele Domnuluĭ Vasile Vodă, carele zidind Monastirea Sfinților Treĭ-Ierarhĭ din Ieșĭ aŭ înființat și o Academie în limba Latinéscă, muma limbeĭ nóstre, și aŭ rânduit ca să se învețe décia și să se scrie și în limba românească, înființând în acéstă Mănăsnire și o tipografie la anul 1644.

Intre céle întâiu cărțĭ tipărite în acea tipografie Domnească, pre carea aŭ fost trimis-o prea învěțatul Moldovan Mitropolit al Kievuluĭ Ierimia Movila, fratele Domnuluĭ Moisi Movila Voevod, este tâlcuirea Evangheliei, tâlmăcită de Mitropolitul de atuncea Varlaam, în a căruia prea cuvêntare se arată urzirea tipografieĭ.

Al doilea rând de cărțĭ bisericeștĭ ivite în limba Românéscă sînt cele tipărite de învěțatul Mitropolit Dosofteĭ, carele aŭ stătut în dilele Domnuluĭ Duca, ctitorul Cetățueĭ, la anul 1674, de când maĭ cu samă începù a se ceti prin bisericĭ în limba națieĭ rônduĭala Bisericeĭ. Așa este Psaltirea în versurĭ și în proză, Parimierul, Liturgia, Cea(so)-slovul, Prologarıul sau viețele sfinților pe scurt, Octoihul pe scurt, póte și altele. Tóte tipărite în tipografia Mitropolieĭ, hărăzită de prea fericitul Patriarh al Moscveĭ Ioachim, precum mărturisește însușĭ Mitropolitul în următórele stihurĭ, tipărite în Parimieriu, fața 130, dicênd:

„Lăudată s'aĭbă direptul pomană
In ceriu și pre lume fără de prihană,
Că și de la Moscva lucește lucóre,
Intindênd lungĭ raze, bun nume sub sóre,
Ioachim prea Stântul a sfântă Cetate,
Acea împărătéscă de Creștinatate,
La dênsul de milă cine năzuește,
Cu obilit suflet bine-l dăruĭește,
C'am năzuit și noĭ la sfânta luĭ față
Primitu-ne al bine ruga cu dulceață,

Din Patrierşie datu-ni-aŭ tipare,
In sufleteasca treabă şi bine ni pare,
Dé-iĭ Dumneḑeŭ parte şi'n ceru să lucĭască
De a rôndul cu sfinţiĭ să se fericéscă".

Aruncată dar limba Românească şi învĕţătura precum s'aŭ vĕḑut prin douĕ sute de anĭ, când pe urmă începù a se tălmăci în ea cărţile bisericeştĭ din céle sêrbeştĭ, tălmăcitoriĭ aŭ aflat-o ajunsă la atâta sărăcie şi stricăcĭune, uĭtându-se multe cuvinte ale eĭ româneştĭ, şi în locul lor intrând altele strĕine, maĭ vârtos sêrbeştĭ saŭ slavineştĭ, cu prilejul întrebuinţăreĭ acelor limbĭ, în cât numiţiĭ neavênd Gramatică, neavênd Lecsicon Românesc, neavênd de unde să înveţe regulat limba, s'aŭ vĕḑut nevoiţĭ a amesteca o mulţime de cuvinte slavineştĭ, cu carele au stricat fórte mult curăţănia graĭuluĭ Românesc, ce avea maĭ nainte de a se lepada scrisórea şi cartea latinească. Asemenea fel de stricăcĭune limbeĭ româneştĭ fac până astăḑĭ carturariĭ neînvĕţaţĭ, în cât dacă nu se va pune stavilă întrebuinţăreĭ cuvintelor strĕine ne române, precum sunt cele Sêrbeştĭ sau Slavineştĭ, Ungureştĭ, Turceştĭ şi altele aseminea, şi dacă în locul acestora nu se vor lua înapoĭ cuvintele cele adevĕrate Româneştĭ părăsite şi uĭtate, care se păstréză parte prin cărţile şi docomentele vechĭ, parte prin gura poporuluĭ, şi dacă nu vom întrebuinţa pe aceste în locul celor strĕine, precum aŭ făcut tóte naţiele ce aŭ voit a se cultiva, apoĭ se va înpresura graĭul naţional din anĭ în anĭ până ce va lipsi cu totul, şi prin acésta *va peri Naţia Nóstră Românéscă, precum au perit tóte naţiele, ce ş'au părăsit limba lor.* Drept aceĭa tuturor cariĭ se impotrivesc cuvintelor adevĕrate Româneştĭ, ce acum aŭ început învĕţaţiĭ naţieĭ ĭarăşĭ ale întrebuinţa, *ştĭut să fie ca se fac duşmanĭ naţieĭ lor Româneştĭ.* Vechilor tălmăcitorĭ de cărţile Biserceştĭ nefiind cunoscute cuvintele româneştĭ potrivite cu chyriolecsia (însemnarea dicerilor) celor elineştĭ saŭ slavineştĭ, de pe carele făcea tălmăcirea, în multe locurĭ aŭ stricat şi noima sfintelor Scripturĭ.

De amêndouĕ aceste adevĕrurĭ încredinţaţĭ, dupĕ a doua nóstră suire în tronul Arhipăstorieĭ, cu prilejul pretipărireĭ cărţilor Bisericeştĭ începute la 1814, în loc de: Auḑi-se-vor graĭurile mele că aŭ putut ca grăsimea pămêntuluĭ s'aŭ rumpt pre pământ. Neînţelegênd bine tecstul Elinesc: 'Ακούσονται τά ῥήματά μου ὅτι ἡδύνθησαν (nu ἠδυνήθησαν),

ὡσὶ πάχος (grosime nu grăsime) γῆς ἐῤῥάγη ἐπὶ γῆς. Şi ĭarăîn loc de a tălmăci: înghiţitu-s'aŭ lângă pĭatră judecătoriĭ lor, dic: lângă pĭatra judecătorilor, saŭ precum unul aŭ tălmăcit sfântul Dionisie Ariopogitul (din ghiaţa luĭ Arie), de care fel de greşale, saŭ maĭ chĭar miĭ sînt în tălmăcirile vechĭ. Aseminea îndreptare ne-am sirguit a face şi în cuvinte întroducênd adevérate Româneştĭ, în locul celor strĕine, precum: In loc de Blagoslovenie se póte dice Binecuvêntare, Tresfétóe— Trisfinţită cântare, Pravoslavnic— Drep slăvitor, Blagocistiv—Binecinstitor, Oglaşenic— Chemat, Predsfeşcénă. — Inainte sfinţită, Pogrebanie.—Inmormêntare, îngropăcĭune şi petrecanie, Dvera— uşă, Prestol— Sfânta masă, Cădelniţa—tămâetóre,cădeşte tămâlaze, Zdvezda—Stea, Kopie, lance, Poias—brâu saŭ încingĕtr, Rucaviţe — mânecare, Polonoşniţă—Mezonoaptică, rugăcĭune, Utrenia—rugăcĭunea mănecăreĭ, Vecernie—rugăcĭunea săreĭ, jertvă se dicea din vechĭ şfară, arsură, tămâere, norodul—poporul şi altele. Iar cuvintele ce nu se pot rosti în graĭul Românesc maĭ de cuviinţă este a se ţinea aşa precum le-aŭ întâiĭ alcătuitorĭ, adică Greciĭ precum dicem: Polieleŭ, Litie, Panahidă, Liturghie, Proscomidie, Antifóne, Potirĭu, Katapiteazmă Icónă, Tetrapod, Analogŭ, Evanghelie Felon, Epetrahil, Stiharĭu şi altele asemine, pre care fel de cuvinte numite ofiţiale, le întrebuinţază şi muma limbeĭ nóstre Latină. Şi pururea pe acele care nu vom putea ale tălmăci Româneşte, maĭ bine este a le lua de la ceĭ întâĭ alcătuitorĭ, adecă de la Grecĭ. de cât de la tălmăcitoriĭ acelora precum au fost Sêrbiĭ, cariĭ ni-aŭ fost recomandat limba lor.

Decĭ: maĭ bine este a dice Docsologhie de cât Slovoslovie, Orthodocs de cât pravoslavnic, Evharistie în loc de Pricistanie, Mister de cât Taĭnă. ce ar avea o maĭ mică înţelegere de cât cuvêntul Misterie, Sinod de cât Sobor, Evhologiŭ în loc de Molitevnic, care va să dică Rugăcĭunerĭu, Chinonic în loc de Pricestnă, Văhod—Eşire, Văzduh Aer, Vosglas—Ecfonimă.

Limba nóstră începênd acum a se prelucra după analogul întocmireĭ şi îndeplinireĭ graĭuluĭ, urméză a se întocmi şi a se îndeplini tóte cele din lipsa cuvintelor saŭ ale înţelegereĭ rĕŭ tălmăcite. Pildă îndemnătóre la acest fel de faptă îmbunătăţită avem pe însuşĭ Impĕrăţia Rosieĭ, carea în dilele mareluĭ Petru prin Patriarhul Mosc-

veĭ, aŭ îndreptat dupĕ originalul Elinesc pe tóte tălmăcitele cărţĭ bisericeştĭ.

Decĭ dară fie-care cetitor ştiind scoposul şi folosul unor aseminea îndreptărĭ şi cuvinte Româneştĭ, întrebuinţate în locul celor strĕine, *împresurătóre limbeĭ nóstre*, nu numaĭ să nu se deşenţeze sau să cârtească asupra lor; dară să le priméscă cu bucurie neîndoindu-se cât de puţin de folosul lor, ca de un mântuitor lucru atât sufletéşte cât şi trupéşte, căcĭ a nu voi cine-va îndreptarea cea maĭ bună, saŭ a critisi lucrurile de care nu are ştiinţă, *nicĭ cunóşte cuvêntul îndeajuns pentru carele să fac*, se supune pre sene de asemene criticiĭ adese orĭ şi prihăniriĭ; că dupĕ Apostolul şi înţeleptul, maĭ fericitu-ĭ a tăcea şi a asculta, de cât a vorbi saŭ a porunci fără înţelegere.

Această sfîntă carte pe carea o ţineţĭ în mâinĭ iubiţilor cetitorĭ, fiind Liturghia ce am tipărit în anul 1818 să o primiţĭ cu dragoste şi să vĕ îndeletniciţĭ întru deprinderea celor ce s'aŭ îndreptat pe la unele dupre cum maĭ sus arătăm, *nemirându-vĕ de prefacerea sau schimbarea unor cuvinte saŭ nume, căcĭ avem pildă pe alte limbĭ maĭ vechĭ de cât aceasta Moldo-românească*, dupre cum limba cea Elli no-grecească, carea este de atâtea miĭ de anĭ, aşezată de marĭ înţelepţĭ şi filosofĭ, pe temeĭurĭ neclătite ale măestrieĭ gramaticeştĭ şi a altor sisteme ale învĕţăturilor, avêndu-şĭ începutul seŭ aşa de întemeĭat, în cât împrumutează şi pre alte limbĭ cu multe cuvinte; şi aşa fiind, încă până astădĭ primeşte de la fiiĭ sĕĭ ceĭ iscusiţĭ şi iubitorĭ de înţelepcĭune, spre podóba sa multe îndreptărĭ. Dar cu cât maĭ vârtos a nóstră carea nicĭ pre un temeĭu din cele maĭ sus arătate nu este aşezată, ci sĕ vĕ miraţĭ de negrăita înţelepcĭune a tóteĭ făpturĭ Ziditorĭuluĭ cum din nimica pre ţóte le-aŭ adus întru a fi, precum şi pentru această limbă atâta de împresurată de multe altele o aŭ suit la atâta înălţime şi vrednicie, în cât să bine-voească a ne învrednici să-ĭ aducem printr'ênsa docsologhiĭ, cererĭ şi mulţemirĭ, închinându-ne sfinteĭ Treimĭ întru o Fiinţă, Părinteluĭ şi Fiĭuluĭ şi Sfântuluĭ Duh, Amin.

Fiţĭ păzindu-vĕ cu darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos întru îndoita fericire.

Veniamin Mitropolitul Moldavieĭ.

Iaşĭ 1834, Tipografia Sf. Mitropoliĭ. C. E.

MITROPOLITUL UNGRO-VALAHIEI

NEOFIT

1738—1754

In anul 1876 luna Fevruarie am început publicarea unei visite canonice a Inalt Prea Sânţitului Mitropolit al Ungro-Valahiei Neofit [1]). Prin darea de seamă despre manuscrisul, din care am tradus visita publicată, dicém: „In dînsul (manuscris) se cuprind doe serii de note, făcute în doe călătorii pastorale prin ţara,—una în anul 1746 şi alta la 1747; acésta din urmă este numai începută [2]). Apoi la 1877 tot în luna lui Fevruarie, când am ajuns cu publicarea calătoriei întaia la capĕtul ei, am adaogat: „Noi, când circumstarile ne vor permite, sperăm, că vom da publicitaţei şi pre acésta [3])" (adeca călatoria adoa).

Astă-di când împrejurarile împedecatóre au dispărut; când şi la noi lumea a înţeles cât sînt de folositóre descrierele unei ţeri, biserici, eparhii, séu chiar numai şi a unei localităţi isolate; când în sfîrşit au ajuns a fi scumpe Românilor tóte descrierile şi notele istorice, fie ele facute din punct de privire religios, politic, economic etc; noi reluam firul publicaţiunei întrerupte, căutând a ţinea pre cetitori în curentul particularităţilor din textul manuscrisului.

1747. Iunie 22, diua Luni [4])

Insemnarea călătoriei a doa, ce am făcut în eparhia nóstră, tot în dilele Prea Inalţatului Constantin Voevod Mavrucordat.

Luni 22 Iunie ora 8 din di [5]) am plecat din Bucureşti şi am ajuns séra în satul numit Dragomireşti, pe care îl stepâneşte ser-

[1] Vedi Rev. Biserica Ortodoxă Româna an. II, Nr. V pag. 315—327 · X, pag. 632—640; XII, pag. 737—744 An. III, Nr. I, pag 6—22, V, pag. 175—183.

[2] Biserica Ortodoxa Română An. III pag. 317.

[3]) Idem An. III pag. 183.

[4] Notele acestei a doua calătorii sunt scrise de mâna P. S. Neofit în limba gréca, dupre cum au fost scrise şi cele ale calatoriei întaia, şi de acea şi aici îşi începe materiile cu cartea I, cap I. Find însă că de la 11 Iulie acelaşi an notele s'au ţinut de o alta persóna, în limba română, şi fără de împarţirea materiilor pe capitule, comunic numai acésta, fără a mai pune cartea şi capitolul.

[5]) P. S. Neofit, ca toţi ai timpului seu numĕră césurile, cum se dice la noi, turceşte, şi prin urmare ora 8 din di corespunde cu 2 după amiază-di de astădi.

darul Mihail Falcoénu. Este aşeḑat acest sat pe malul drept al Dîmboviţeĭ, care curge de sus în jos, spre Méḑa-ḑi. Are şi Biserică de lemn. cinstita cu numele maĭ marilor arhistratigĭ. Este departe (satul) de Bucureştĭ distanţă de doe ore. Iar diminéţa după sânta cina, Marţĭ 23 Iunie, plecênd de aicĭ, am ajuns séra la mônastirea, numita Gaiseniĭ; şi cade acésta mônastire Gaiseniĭ în judeţul [6]) Vlaşca, şi cinsteşte pe st. Nicolaĭ. Este mônastire a ţereĭ [7]). Şi de aicĭ plecând la 24 Iunie, ḑioa Mercurĭ, am ajuns séra la satul nostru Petróia [8]). Şi sfêrşind serbatórea, ca şi anul trecut [9]), şi remânênd aicĭ în totul 10 ḑile, la 6 Iulie ḑioa Lunĭ am plecat de aicĭ şi am ajuns la mônastirea, numită Rancaciovul, care este aşeḑată în judeţul Muscel şi este mônastire a ţereĭ. Are hramul Intrarea în Biserica a Născetóreĭ de D-ḑeu. Şi odihnindu-ne acolo, diminéţa am liturgisit la 7 Iulie, ḑiua Marţĭ, şi am plecat de aci, ajungênd séra la têrguşorul Piteştiĭ, unde am dormit în casa unuĭ óre-care postelnic, Sandu Bocşanescu. Mercurĭ diminéţa la 8 Iulie, liturghisind acolea, şi odihnindu-ne tótă ḑiua aceia, acolea în Piteştĭ, ne-am dus şi la moşia nóstra, numita Fleştiĭ, carea din mila luĭ D-ḑeu are semanaturĭ multe, porumbĭ, grâu etc. şi ïaraşĭ ne-am odihnit în aceiaşĭ casa la Piteştĭ. Joĭ diminéţa la 9 Iulie am plecat de acolea şi am ajuns séra la mônastirea Argeş. Si remâind acolea tóta ḑioa urmatóre Vinerĭ, 10 Iulie, am liturghisit şi am dormit séra în mônastire.

Sâmbata 11 Iulie, plecênd dupa prânz de la Argeş, am sosit séra la satul Bucşaneştĭ al D-luĭ Sandu logofet za vist ierie [1]) şi ïéste de la monastirea Argeş pan la acest sat cale de treĭ césurĭ. Acest sat Bucşaneştiĭ cale în drépta Argeşuluĭ, cum curge apa despre Miaḑa-nópte spre Miaḑa-ḑi. Si ïéste o cetaţue a luĭ Vlad Voda Ţepeş, care ïéste facuta depaĭcior de la mal în sus supt pólele munţilor. Şi de la cetaţue în jos ïéste o rîpa fórte mare, unde pre acolo curge apa Argeşuluĭ. Şi ïéste cetatea facuta pe moşiea Vieras, la satul, ce se kiama kéia, între doĭ munţĭ, şi curge apa printre munţĭ. Dic ómeniĭ, că acésta cetate s'au facut cu Têrgoviştenii şi ḑic, ca la zidirea cetaţeĭ au fost un Manole vat av şi surpându-se zidul, şi-ar fi zidit muerea luĭ în zidiu, ca să stea

[6]) La 1747 districtele se numeau judeţe. In text sta: δουτὲτζο,

[7]) Adecă neînkinata.

[8]) La 1876 am numit acest sat Patrgia; el însa este Pĕtróia (Bis. Ort. an. II. pag. 633).

[9]) Alusie la serbtórea st. Apostolĭ de la 29 Iunie, când se făcea şi bâlciu la Petróia, ţinend 8 ḑile (ibidem .

[10]) De aicĭ textul este românesc, scris cu litere ronde şi asvârlitură, care nu este scris de Mitropolitul Neofit, ci de un cleric, ce-l însoţea; póte kiar Arhi diaconul seu. Acésta se întrevede şi în tecst.

în zidiu. Şi în ḑilele acestuĭ Domn, Vlad Voda, au fost venit Tatarii cu Turcii şi aŭ bătut cetatea cu tunurĭ dintr'alt munte despre Resărit, unde pazesc plăiaşii, ce se chiama posadá. Şi dupa ce au batut cetatea, pe nimeni n'au gasit într'însa, ca Domnul şi-au potcovit caiĭ îndarat [11]) şi au fugit pre alt plai în ţéra Ungurésca. Şi Sâmbătă séra am mas acolo la Bucşaeşti.

Dumineca 12 ḑile ele lun(ei) luı Iulie am slujit liturghie la Biserică şi am şeḑut tóta ḑioa acolea. Şi Luni iaraşi am slujit liturghie, şi iaraşi am zăbovit acolea şi Lunĭ, şi Marţĭ, şi Mercuri 15 ḑile am purces diminéţa de acolea şi viind spre Apus, am trecut pe la un sat, ce se kiama Aref, şi acest sat iéste megieşescu şi acoleá în dél de-supra satului am şeḑut noĭ lânga un per, şi s'au strîns norod mult, barbaţi şi muerı şi le-am citit molitva de ertaciune în doe rânduri, şi apoi de acolea am plecat iaraşi tot spre Apus, şi am ajuns séra la un sat al Mitropoliei, ce se kiama Salatruc, care se începe hotarul de la calea oĭ, cum vii despre Resărit spre Apus. Şi pre lângă acest sat curge apa Topologului, însa satul remâne în stânga spre Resarit şi Topolog în drépta spre Apus, cum curge apa despre Méḑá-nópte în jos spre Méḑa-ḑi. Şi la acest sat al nostru iéste şi Besérica fácută de piatra, hramul s-tului Ierarh Nicolae, şi Mercuri séra am mas acolea şi Joi am şeḑut tóta ḑioa acolea, şi am mas. Şi Vineri diminéţa am slujit liturghie şi am citit molitvă de ertaciune la norod, şi am mas Vineri séră ĭar acolea. Şi la acéstă moşie a nóstra iéste padure de fagi, carii fac mult jir, şi iéste lived fórte frumos de fânéţe. Şi avem doi munţĭ mari, carii merg pană la ţéra Ungurésca. Şi pe acésta moşie avem móră, cu pio, şi pometurile rumânilor. La moşia acésta Salătrucul fiind jir mult, sa se trimiţă rîmătorii Mitropoliei la sântă Maria mică să s'afle rîmatoriĭ în plaiu, şi de acolea sfêrşind, vor mérge la Ciomăgeştĭ, moşia Valenilor cu a Morânglavuluĭ.

Sâmbăta Iulie 18 plecând de la Sălatruc, am mers pe Topolog în jos, şi am trecut rîul spre Apus şi am mersu pe câmpul Cărstieneştilor, care'ĭ ḑic şi Ionel, moşia Mitropolieĭ, unde iéste tot câmpul acela rişcă semenata. Şi la capul câmpuluĭ, trecênd rîul spre Resarit, am eşit la cârciuma Mitropolieĭ, tot în Cârstieneşti, unde e pimniţa de piatra, şi casa şindilită a Mitropoliei, şi de acolea am dat (în) câmpul skitului Valenilor pan drept Şuicĭ, şi am trecut rîul spre Apus şi am mers la casele lui Stefan capit(an) Bălot. Are case mari de piatra şi culă de zid naltă pentru hoţĭ, şi ié-

[11]) Espresie populară, cu care Românul arătă o fugă ascunsă; ad-că urmele cailor cu potcóvele întórse în loc să arate o ducă, simuléză o întórcere.

steşi silişte cu sat, şi dupa ce aŭ şeḑut acolea parintele puţintel, numaĭ de cât am trecut rîul ıar spre Resarit, şi am mers în jos pe) Topolog şi am ajuns la Cepari, la casa luı Balot şi am mas séra acolea.

Duminică Iulie 19 au facut parintele liturghie la beserica din sat, şi acésta beserica ıéste de pıatra veke de la lét 7041 (1533 şi ıéste facuta în délul Topologuluı. Şi Dumineca dupa prânḑ plecênd de acolea şi mergênd cale de un cıas, trecênd Topologul spre Apus, am ajuns la Barseştı la casele Uıascaĭ şi am mas acolea, şi ıéste case marı de pıatra.

Lunı 20, în ḑioa de st. Ilie, plecând de la Barseştı, am trecut rîul spre Resarit, şi ĭar am dat pe drum Topologuluĭ în jos, şi am venit pan drept Tigvenı, şi am trecut rîul spre Apus, şi sînt case marı de pĭatra ale Comisuluı Ioniţă Tıgvénul şi sat şi beserica de lemn ıéste, dar nimic nu au abatut parintele acolea, far numaĭ la drum au statut de au înveţat pe preoţĭ şi pĕ creştinı cele, ce sa cade sa faca, şi de acolea am dat pe la cârcıuma manastireı Cotmenı şi am şeḑut puţintel. Apoı, plecând am urcat pe malul Galmanuluı, ıéste mal fórte înalt de se urca cu anevoıe carele şi apoı am ajuns séra la manastirea Cotména, care iéste facuta de Mircea-Voda cel batrîn la lét 6800 (1292 [12]) şi pe de vale de mânastire, despre Resarit curge o apa mica ca un parau, ce'ı ḑic şi apeı tot Cotména. La acésta mânastire am mas Lunı séra şi diminéţa am slujit sfanta liturgie. Şi am şeḑut acolea la mânastire şi Marţı, şi Mercurĭ, şi Joı dupa liturghie am plecat de la mânastire şi am dat pe la Rekiţéle, şi mergênd tot în jos pe apa Cotmeniı, am poposit puţintel în câmpu, drept satul Paduroiul. Şi cade satul despre Resarit în drépta apeı Cotmeneı. Satul ĭéste megieşescu. Sau strînsu norod mult de barbaţı şi de muerı şi le au citit parintele molitva şi ı-au înveţat ce sa cade sa faca, ca sa păzésca biserica şi altele. Şi de acolo am sosit séra la satul Sapata şi am mas acolea. Şi ıéste sat megieşescu în malul apeı Cotmeniı despre Resarit.

Vinerı diminéţa 24 am plecat de acolea, şi mergênd tot în jos pe apă, am dat pe la un sat de-ĭ ḑic Ceeşti, şĭ ĭéste sat şi besérica. Şi de acolea pe la Stolnicĭ, şi ĭéste sat şi beserică şi case boereştı. Şi de acolea am ajuns séra la Urluénı, şi acesta ıéste sat megieşscu, are treı besericı într'ânsul. Iéste pus satul în malul apeı Cotmeniı, despre Resărit. cum curge apa despre Méḑa-nópte spre a Méḑaḑi, şi am mas nóptea acolea.

[12]) Aicĭ este eróre de aprópe una suta anĭ. Mônastirea Cozia este zidita la 1383, ĭar Cotména cu puţin înaintea acestia.

Sâmbată 25 plecând de la Urluénĭ am trecut apa Cotmenii, şi am luat drumul cam spre Apus, şi am trecut apa Vedeĭ, aprópe de satul Vălenĭ, unde curge Vedea acésta pĕ marginea satuluĭ, şi acésta apă ĭéste hotarul judeţuluĭ Teleorman, şi apoĭ am ajuns la Valenĭ, la casele D-nuluĭ Mihai Fălcoian biv. vel Sărdar şi am mas acolea.

Duminică în 24 ale luĭ Iulie au facut părintele liturghie acolea la besérica boĭeréscă şi aŭ şeḑut tótă ḑiua acolea şi au mas iar séra acolea.

Lunĭ după liturghie, plecând de la Valenĭ, am dat pĕ la skitul Gălmeile, skitul Mitrop. şi ne-am abatut acolea şi am şeḑut puţintel de am veḑut skitul. Iéste skitul pe o córtă în vale şi are împrejuru skituluĭ vie frumósă lucrată, pogóne 8½. De acolea plecând am ajuns séra la Comanı, la casele reposatului Radu Coman biv. vel. paharnic. Acéstă moşie ĭéste trei parţi, Gheorghie Comnénuĭ cu partea lui despre Apus şi Radu Comnénul pah. în mijloc, cu beserica mare noao de piatra şi Mitropolia cu partea ei despre Resărit. Se hotăraşte cu Dragăneşti şi ĭéste acéstă moşie cu arături de grâu, de porumb şi de malai, lunca Oltuluĭ, fiind ca moşia acésta ĭéste în malul Oltului despre Resărit, şi are spre Resarit de ţine padurea ca un cés şi jumatate, unde ĭéste ghinda multa şi padure iéste iar treĭ parţi, tot unul ca altul stepânesc. La acésta moşie, la casele Radul Com. pah. am mas Luni séra şi Marţi séra şi Mercuri am facut sfânta liturghie, şi apoi am plecat pe apa Oltului în sus şi am ajuns séra la Slatina şi am mas acolea. Şi Joĭ am slujit sfânta liturghie la Bes. Dom. şi am mas acolea, şi Vineri ĭaraşĭ am zabovit acolea, şi am mas séra tot acolea. La Slatina iéste ispravnic Scarlat cah. ĭéste oraş în malul Oltuluĭ. Sâmbata dupa liturghie, întaia ḑi a lui August, plecând parintele de la Slatina, am luat spre Resarit, şi iéste o apşóra, ce se kiama... [18]) şi acolea au şeḑut parintele de prânḑu şi s'au odihnit puţintel şi ómenii sfinţiei sale. Apoĭ plecând, am ajunsu séra la skit Grecii, care iéste al Mitropoliei şi au mas parintele acolea. Acest skit iéste închinat Mitropolieĭ de Tudor pah. Grecénul şi da la Mitropolie pe an céra oca ḑece. Are skitul viişóre dinaintea mônastirii despre Apus ca vre-o 4 pogóne; are vie şi la Slatina pog. 8½, are şi stupi, şi oişóre şi vite de vaci, boi şi rîmatoraşĭ şi moşie, care iéste skitul pe dînsa şi maĭ are o parte de moşie mai în sus de skit.

Duminecă 2 ale lui Avgust au facut parintele liturgie, şi au şe-

[18] Lipseşte numele apeĭ.

ḑut tótă ḑioa acolea şi au mas şi séra, şi Luni în 3 după liturghie am plecat, şi mergênd ca la un cés şi jumetate am ajuns la Şerbăneşti la satul Dm. vor. Creţulescul şi am mas séra acolea, iéste sat mare şi besérica mare de lemn şi adoa ḑi Marţi au facut parintele liturghie, şi au pomenit pě Dm. Vornec, şi pe Domnieĭ Safta, şi conacirea părintelui au fost la casa lui Vlad capitan, şi dupa ce au mâncat de prânḑu, apoi am plecat, şi mergênd ca la un cés, am ajuns la Ungurei la casa Dm. Cluc. Matei şi am mas séra acolea şi Mercurĭ au făcut liturghie, şĭ îndata dupa liturghie, numai de cât am plecat, şi am trecut Vedea, despre Apus spre Resărit, şi din apa Vedii am început a merge pe moşia Mitropoliĭ, ceĭ ḑic Inghimpaţii. Moşia are arătură de grâu. care l'au secerat acum, iéste şi porumb şi malai [14]). Şi lăcustele pě acolo n'au trecut, era şi doao turme de oi. S'au vîndut suhat la un neguţător turc în tal. sése. Și mergênd tot în sus spre Resarit, am dat pě la Balaciu, pe la moşia Hrizăi Bălăcénu. Și iéste besérica de piatra mare pustie şi o pimniţa mare de piatra ispravita şi boltita pustie, iéste şi heleşteu mare cu péşte. Apoi am trecut apa Teleormanuluĭ, şi am dat pe din sus de Negreni, unde e sat şi besérică de lemnu, şi am ajuns séra la mônastirea Glavacĭog, care iéste mônastire veke, facuta de Vlad Vodă calugerul la lét 7004 (1496) [15]) cum scrie pisania în pórtă. Arata la o predislovie a bibliei, care o face Dositheu patriarh Ţarigradulŭĭ catre Şerban Voda Canta întru care dupa ce'i pomeneşte némul cel mare al Cantacuzinilor, dentru care se trage, şi-ĭ pomenéşte de împeraţia moşilor lui, adauge şi acest cuvênt de ḑice, ca despre mumă iéste basarabescu den basarabeştiĭ vekĭ, precum au fost Vlad vodă la lét 1525 de la Hristos, care precum se cunóşte acest Vlad voda iéste acela calugarul, care au făcut manastirea. Şi au şeḑut la manăstirea Glavaciog trei ḑile şi au slujit liturghie doa ḑile şi am plecat Dumineca Si am trecut pe la Obislav, şi am mersu séra la Corbeni, la satul Dm. Corbénul. Şi au slujit adoao ḑi liturghie Vineri, şi am purces de acolo şi am mers séra la Nucet şi am şeḑut Sâmbata şi Duminica au slujit liturghie şi Luni. Iar manastirea Nucetul iéste prefacuta de egumenul, kir Dionisie Arh. şi Marţi dupa prânz am mersu séra la Mitropolia

[14]) Pe timpul P. S. Neofit vorba malaiu însemna nu făina de porumb, ci semênța meiu, cum se ḑice în Moldova. Póte ca notarul P. S. Neofit era moldovean de origină.

[15]) Anul acesta ar çorespunde cu sfêrşitul domniei lui Vlad calugărul, dupre cum ne spune capitanul Constantin (Mag. ist. A. Pr. Lauria T, I, pag. 109—110). Dar Fotino (loc citat pag. 59) ḑice, că Glavaciogul este înființata de Vlad Țepeluş şi prin urmare nainte de 1475.

Târgoviştei, Avgust 11, şi am fost séra la vicernie. Şi au slujit sfânta liturgie în ḑioa de sânta Marie şi s'au adunat norod mult, cât Mitropolia s'au umplut, şi am şeḑut la Mitropolie 21 dni (ḑile) pană la Avgust 31. Şi întru aceste ḑile cât am şeḑut la Mitropolie, am mers şi la sfânta manastire Délul, şi au slujit dumneḑeésca liturghie şi am pomenit pe reposaţii ctitori şi la Aug. 31 dni, Luni am purces de la Târgovişte, la manastirea Marginéni şi am şeḑut acolo Marţi, Mercurĭ şi Joĭ. Iar Vinerĭ am purces dupa porunca, ce au venit cu carte de la Maria Sa vodă, ca sa facem anacomidi [16]) reposat Scarlat, unkiul Marii sale, ce iéste îngropat în pavecerniţa [17]) sfinteĭ manastiri Târgoviştii. Şi într'acésta ḑi, Vineri séra au sosit la Mitropolia Târgovişti. Şi adoao ḑi Sâmbata 5 Septembre 7256 (1748) [18]) am kemat pe toţi preoţii oraşului, cariĭ au fost şi noi am slujit sfânta liturghie, şi am scos ósele reposatului Scarlat şi s'au pus la locul cel orânduit, şi făcêndu-i pomenire cu tóte cele ce se cuvine, dupa orânduiala cuvióśa a sfintei legi. Iaraşi dupa molitvele şi rugaciunele, ce s'au făcut catra D-ḑeu, iar s'au aşeḑat în mormêntul seu, şi pâine şi vin şi lumînari s'au dat la tot norodul. Şi dupa sfânta liturghie ne-am întors Sâmbată séra la Marginenı, şi Duminecă am slujit sfânta liturghie. Si acéstă sfânta manastire iéste facuta den ceput de.............. [19]) iar acum de iznóva din temelie o au prefacut cuviosul egumen kir Anthim, şi fórte desfatata manastire iéste, întru slava lui D-ḑeu. Iar dupa liturghie Duminecă am purces, şi séra am fost la vecernie la Târşor, şi iéste facuta de Antonie voda. Si în ḑioa de Sânta Marie mica am slujit sfânta liturghie, şi de acolo am purces, de am venit la Ploeşti, la casele capitaneştĭ şi ne-am odihnit acolo Mercuri, şi Joi am purces şi am venit la Ruptura, la skit Mitp. şi acolo am mas. Iar Vineri am venit la manastirea Snégovul, şi am şeḑut acolo Sâmbata, şi Duminica am slujit sfânta liturghie şi Luni iaraşi am slujit sfanta liturghie în ḑiua Inalţareĭ sfintei Cruci Avg. 14.

Cu aceste munţămim luĭ D-ḑeu, că ne-a învrednicit, a ne îndeplini o fagaduinţă, data cetitorilor Revisteĭ Biserica. ortodoxă română la anul 1877.

GHENADIE AL RÎMNICULUI

[16]) 'Ανακομηδή stremutare de remăşiţele mortuare. As ă-ḑi acest termen grecesc este înlacuit cu desgrop rea morţilor.

[17]) Numirea este luată de la rugacĭunea cu acest nume, ce se citeşte prin monastirĭ după rugacĭunea de séră, (vecernie) şi aicĭ se înţelege locul din Biserica, unde se citeşte acéstă rugăcĭune; adecă narteca

[18]) Incă o dovada, ca la 1748 anul începea, cel puţin pentru bisericaşĭ, tot de la Semptemvrie, dupre calculul anilor de la Adam.

[19]) Lipseşte ctitorul fundator

ISTORIA EPISCOPIEI DE RĂDĂUŢĬ.

(Urmare. Vedĭ anul al XIV-lea, No. 8, pag. 617).

22) Teofan din Mănăstirea Putna a fost maĭ întâĭu Episcop la Huşĭ. Ca Episcop de Radauţĭ se aminteşte împreună cu Mitropolitul Gedeon şi Episcopiĭ: Sava al Romanuluĭ şi Dositeĭ de Huşĭ, într'un document din 10 Maĭ 1658, pentru regularea unor afacerĭ privitóre la ţiganĭ; apoĭ într'un document din 16 Decembrie 1659 pentru o danie facută Mănăstireĭ Agapia. Se maĭ numeşte împreună cu Mitropolitul Sava şi Episcopiĭ: Dosoteĭ al Romanuluĭ şi Serafim al Huşilor, pe timpul luĭ Stefăniţa Voda fiul luĭ Vasile Lupul, [1]) când acesta în anul 1660 Ianuar 4 închina Manăstirea sa Ilincea Mánastireĭ Arghiro Costridiana în Rumelia, şi în anul 1664 Februarie 29, când Principele Dabija cu închierea sfatuluĭ ţĕreĭ închină Mănastirea Teodoreni (Burdujenĭ) Mănastireĭ St. Paul din Muntele Atos. In anul 1667, Teofan părăsi scaunul Episcopesc şi se retrase în Manăstirea Putna, unde se facu Schimnic. Mormêntul sĕŭ se află în Manăstirea Putna în partea despre rĕsarit, cu următórea inscripţiune: „Acest mormênt şi l'a făcut D. Teofan, Episcop de Rădăuţĭ, cu metania din Putna, care s'a înmormêntat în anul 7178 (1670)".

23) Dupĕ retragerea luĭ Teofan sa sui pe tronul Episcopal din Radauţĭ Serafim cu metania din Mănăstirea Agapia.

Pe timpul uneĭ fómete ce s'a întâmplat atuncĭ sub Prin-

[1]) Ist. Episcopieĭ de Huşĭ, p. 125.

cipele Alexandru Elia, cumpĕră el (7175 (1667 April 24) o vie la Vaïcenï de la Tóder Herĕscul în Hăsnăşenï cu doï galbenï. Ca dovadă cât de rare şi costisitóre eraŭ cărţile pe atuncï în Moldova, ne póte servi o însemnare scrisa tot ca în felul celeï redactate de Efrem pe o carte de rugăciune, care spune:

„Cu voinţa Tatăluï, cu conlucrarea Fiiuluï şi cu sĕvêrşirea Sfântuluï Duh, a tot ştiutorul şi prea bunuluï Dumneḑeŭ. Inceputul şi sfêrşitul, începutu-s'a şi s'a sĕvêrşit acéstă carte, numită Molitvenic, cu porunca, aratarea şi buna-voinţa a Prea Sânţituluï Părinte D. Serafim, Episcopul de Rădăuţï, cu metania din Mănăstirea Agapia, ca să fie spre pomenire luï şi părinţilor luï, Amin. Iar cine din îndemnul diavolesc ar îndrăzni să o fure, saŭ să o vênză fără binecuvêntarea numituluï maï sus părinte, acela să nu fie ïertat de Dumneḑeŭ, de Domnul şi de prea curata sa maïcă. In ḑilele luï Io Iliă Alexandru Vodă în anul 7176 (1668) şi sfârşită în luna luï Maï 8 ḑile. Mult pĕcătosul Monah Daniil a scris acest Molitvenic. [1]) Episcopul Serafim încunjură un acaret în 1672, pe care-l dăduse Principele Petriceïco la hirotonie luându-l de la Siret şi dăruindu l Mănăstióreï Sf. Onufrie. [2]) Acest principe şi soţia sa Maria dădu Episcopieï şi un ceaslov, ce se află încă acolo. Episcopul Serafim cumpĕră (7184 (1676 Maï 29) de la locuitorii din Târgul Némţuluï, numit ast-feliŭ de la o colonie de nemţi, care în parte se afla şi pe atuncï, şi anume: Vasile Felten Şoltuz, Dimitrie Hanos, vatav de tunarï în Têrgu-Némţu şi a., o móră cu dreptul de a face acolo şi o berarie. Serafim a fost contimpuran cu Arhiepiscopul şi Mitropolitul Dosoteï, cu Episcopiï: Ión al Romanuluï şi Kalistru de la Huşi, cu aceştia şi cu boeriï este amintit el într'un document din Iaşï 1677, prin care Dosoteï închină Mănastirea Pobrata (în livédă), Sf. Mormênt în Ierusalim, [3])

[1]) Ist Episcopieï de Roman, II, 280.
[2]) Ist. Manastireï St. Onufrie, p. 57.
[3]) Codrescu, Uricar IX, p. 133.

precum şi în contractul din 9 Ianuar 1680 unde serveşte ca martor pentru moşia Glavăneştiĭ, din Judeţul Iaşĭ, pe care o cumpĕră Duca Voda de la Vistiernicul Teodor Iordachi.

Moldova nicĭ odată n'a dus lipsă de Mănăstirĭ şi bisericĭ, maĭ multe încă de cât şcóle şi institute de cultură. Deja Stefan cel Mare făcu în Iaşĭ o biserică închinată Sf. Nicolae. In decursul timpurilor ruinându-se cu totul, a fost restaurată din temelie de principele Antonie Rusĕt, înzĕstrându-o cu chiliĭ, cu zidurĭ şi un turn pentru clopote, dându-ĭ din venitul vămilor 120 oca de unt-de lemn pe an şi alte înbunătaţiri. Dupĕ chibzuinţa ce o avură împreună cu Mitropolitul şi Arhiepiscopul Dosoteĭ şi Episcopiĭ: Ión al Romanuluĭ, Serafim al Rădăuţilor si Calistru al Huşilor şi cu sfatul întreg al boerilor o făcu în Iaşĭ Biserică Mitropolitana ca şi cea din Sucéva. A fost prin urmare cea ântĕĭu biserică a Mitropolieĭ în Iaşĭ, rĕmâind şi cea din Sucéva 29 Martie 7185 (1677). [1]) Serafim în unire cu Mihail, egumenul din Agapia, făcu o învoĭală încă în anul 1682, cu Vistierul Toader Iordachi pentru nişte morĭ ale Mănastireĭ Agapia ce se aflaŭ în Icuşeni la Jijia. Se maĭ aminteşte tot în anul acela Mart 9, pentru un schimb al satuluĭ Havrileştiĭ la Coţman. Retrăgêndu-se din Episcopat, se duse ĭaraşĭ la Manastirea sa, unde cumpĕră in 22 August 1689 un sat pentru Mănastirea Mira. Ca fost Episcop se mai aminteşte în aniĭ 1685 şi 1691. Urmaşul sĕŭ la Episcopia de Radauţĭ fu:

24) Episcopul Misail din Manăstirea Secu. Impreuna cu contimpuranul seŭ Mitropolitul Dosoteĭ şi Sava Episcopul Romanuluĭ, luă parte în sfatul ţĕrei la acordarea privilegielor, ce Constantin Cantimir Vodă dădu în 4 Mai 1686 negustorilor din Iaşĭ. [2]) Arhiepiscopul Dosoteĭ ca partisan al luĭ Petriceico Voda parăsi tronul sĕŭ Mitropolitan şi se re-

[1]) Istoria Mitropoliei Moldovei şi Sucevei şi a Mitropoliei de Iaşi. Constantin Erbiceanu. Bucureşti, 1888 (româneşte).

[2]) Codrescu Uricar, c. II, p. 35 şi 37.

trase împreună cu Sobieţki în Polonia 1686. La scaunul părăsit al Mitropolieï veni Sava, Episcopul de Roman, ïar în locul sĕu Episcopul Misail şi la Rădăuţĭ veni Lavrentie.

25) Lavrentie a fost maĭ înainte călugăr şi Igumen în Mănastirea Bogdana. Ca Episcop de Rădăuţĭ luă parte împreună cu Mitropolitul Sava şi Episcopiĭ: Misail de Roman şi Varlaam de Huşĭ în sfatul ţĕreĭ, când Constantin Duca Vodă 1 Iulie 1693 în înţelegere cu Dosoteĭ Patriarhul Ierusalimuluĭ, dadu o regulă pentru protecţiunea averilor Manastireştĭ ale Sfântuluĭ Mormênt. [1]) Maĭ târḑiŭ zidi el în Zubraviţa Mănăstirea Adormireĭ Maiceĭ Domnuluĭ, pe care principele Antioh Cantemir (1696 Iulie 23) o înzestră cu treĭ strĕinĭ ca avere proprie şi alte privilegiĭ.

Pe timpul acestuĭ Episcop Poloniĭ purtară (sub regele Ión Sobieţki) un rĕsboïu îngrozitor cu Turciĭ, pe pământul Moldoveĭ. Poloniĭ aveau bisericele lor în Sucéva, Némţ şi Soroca, carĭ oraşe împreună cu Câmpu-lung le ocupară eĭ până la pacea de la Carloviţ 7208 (1699) Ianuar 26. [2]) Tot pe atuncĭ 1697 Mitropolitul ortodox Atanasie din Transilvania trecu la unirea cu biserica latină. Negreşit ca pe un Episcop ca Lavrentie puţin l'a încântat faptul acesta. După terminarea acestuĭ rĕsboĭ luă parte acesta în 1698 Martie 1 la un consiliŭ de stat, în care Principele Antioh Cantemir orîndui văcăritul. [3]) De aseminea lua parte el şi cu Mitropolitul Sava şi Episcopiĭ: Misail de Roman şi Varlaam al Huşilor 1698 ca consilier în sfatul ţĕreĭ, când Antioh Cantemir închină Mănăstirea Kapriana din Basarabia Manastireĭ Zograful din Muntele Atos. [4]) Episcopul Laurentie sĕ aminteşte ca martor într'un document din 1700 Martie 30, prin care Stefan fiĭul luĭ Palicĭ darui Mănastireĭ Brădiceştĭ o rĕzaşie în Nicoreştĭ. Cu bine-cuvêntarea celor patru Arhipăstorĭ amintiţĭ scuti (1700 Febr. 15)

1) Codrescu. Uricar. t. II, p. 92.
2) Cronica luĭ Nicolae Costin v. II.
3) Istoria Episcopieĭ de Roman 1, p. 313.
4) Uricar, v. III, p. 230.

Principele Antioh Cantemir Mănăstirea Barnovschi din Iașĭ de tóte darile și în parte chiar de oerit și albinărit. [1]) După suirea luĭ Misail la scaunul Mitropolitan, Laurențiu trecu la Episcopia de Roman (1702).

Maĭ cunoscut de cât acesta, și ca urmașul luĭ Lavrentie la Episcopia de Rădăuțĭ în 1701, și maĭ puțin cunoscut este Nicolae [2]).

26) Gedeon din Mănăstirea Agapia. Pe acesta'l aminteşte ca Episcop de Radăuțı hrisovul din 2 Dec. 1703 al principeluĭ Mihail Racovița pentru regularea stăreĭ materiale a preoților din Iașĭ, [3]) precum și documentul din 12 Septembrie 7213 (1704) cu care Mitropolitul Misail, Episcopiĭ: Gedeon și Lavrentie al Romanuluı și toțĭ boerii cu ocasia presențeĭ Patriarhuluı de Ierusalim Dosoteĭ propuse acestuĭ principe o nouă regulă pentru îmbunatațirea starii materiale a Mănăstirilor Sfântuluı Mormênt. [4]) Episcopul Gedeon cu Anastasie Arhimandritul din Agapia făcu un schimb în anul 1706 Ianuar 7, dand Logofĕtuluı Constantin Costache satul Vicolenii din Județul Falciu, daruit Manastireĭ acestia de Aron Vodă, și luând în schimb satul Osoiu, care maı înainte facea parte din Braniștea domnésca lânga Iașı. In anul 7214 (1706) Martie 23, Gedeon lua parte în Sfatul țĕreı, întărind cumpĕrarea rezășieı Chircaniĭ principeluı Antioh Cantemir.

Episcopiĭ de la Calistru până la Dosofteĭ (1709-1752).

Gedeon fu ales și instalat Mitropolit. Cârja Episcopieı de Rădauțı trecu în mânele luĭ Calistru, care a fost calugăr și egumen în Putna, un contimpuran al Principeluı Mihail Racovița și Nicolae Alexandru Mavrocordat. Din ordinul luĭ Racoviță (1709 August 29) sĕ duse împreună cu Constantin Sbiera în satele: Hrinceștiĭ, Radĕuțı și Draganeștĭ,

[1]) Bohotin, Istoria Cernauțuluĭ, p. 85.
[2]) Istoria Episcopieı de Hușı.
[3]) Documente Mitrop. de Iașı, Ist. Episcopieı de Roman 1 p. 315.
[4]) Istoria Manastireı Solca, p. 57.

spre ale delimita, ceia ce şi făcura eĭ şi la satele rĕḑĕşeştı: Iacobeştĭ şi Româneştii. [1]) Tot pe atuncĭ (1709 Aug. 29) Calistru sĕ găseşte ca martor şi consilier împreună cu Mitropolitul Gedeon şi Episcopii: Pahomie al Romanuluĭ şi Sava al Huşilor, când numitul principe dadu Episcopieĭ de Huşĭ, care pe timpul luĭ Varlaam era decaḑută, 20 de posluşnicĭ. Urmaşul principeluĭ acestuia fu Mavrocordat, care împuternici pre Episcopul Calistru 7218 (1710) Iulie 17, a stĕpâni satul Bahrineştiĭ. Pe timpul acesta acoperi Episcopul Manăstirea Petrauţiĭ, carea maı mult timp rĕmăsese pustie şi restaurându-o, o dadu ıaraşĭ călugăriţilor împreună cu satele: Petrăuţii şi Mihoveniĭ. [2]) Ca martor sĕ găseşte Calistru într'un hrisov din anul 1711 Martie 21, prin care calugăriţa Anisia darui Mitropolituluĭ Gedeon satul Penişóra. Sĕ maĭ aminteşte împreuna cu Mitropolitul Gedeon şi Episcopul Pahomie într'un document prin care principele Nicolae desfiinţaza dijma şi oeritul pentru preoţime şi boerime în anul 1712, [3]) şi într'un hrisov din anul 7212 (1713) Noembrie 2, ĭarăşĭ cu Episcopul Pahomie, când Domnitorul da în stĕpânirea Episcopieĭ de Huşı schitul Brădiceştii. [4])

Calistru a fost un Episcop fórte activ, de şi numaĭ în afacerĭ, care erăŭ strĕine de chemarea sa, maĭ ales în lucrurĭ lumeştĭ şi în afacerĭ de banĭ. Aşa în anul 7221 (1713) April 28 Tóder Malaĭ, Căpitanul şi Vasile Rapcan dadu în mânele luĭ Calistru o ţidulă pentru nişte imposite domneştĭ în valóre de 273½ galbeni ungureştĭ pe care Voda le impunea să-ĭ plătéscă, fiind ca nu se ajungea Bairamlăcul din ţinutul Sucéva, pe care eĭ îl primiseră. Eĭ trebuĭaŭ să adune baniĭ din sat şi să-ĭ dea în mâna luĭ Calistru. Acest Vasile cu fratele sĕŭ Sandu dădură luĭ Calistru un înscris pentru 376½ leĭ. In anul 7221 (1713)

[1]) Istoria Mănăstireĭ Solca, p. 37.
[2]) Istoria Mănăstireĭ Petrăuţĭ, p. 225.
[3]) Codrescu, Uricar V, 248.
[4]) Documentele Mănăstireĭ Némţul.

Noembre 2, să face cunoscut luĭ Calistru şi celor lalţı treĭ Arhiereĭ, ca Gabriel Miclescu, renunţa la moştenirea Brădiceştilor, ce ĭ-o lasasĕ fostul Episcop Varlaam, ca avere bisericésca.

In anul 1713 perdu Episcopia de Radăuţı o parte din eparhia sa. Acésta se întâmpla aşa: Pĕna în a. 1713 ţinutul Hotinuluĭ sĕ ţinea de Episcopia de Radăuţı în afacerĭ bisericeştĭ. Atuncĭ ţinutul Hotinuluĭ fu ocupat de turcĭ împreună cu cetăţuia şi prefăcut în paşalîc turcesc. In urmare trebui să se formeze o nouă eparhie, care'şĭ avu propriul eĭ Episcop, câte odată însă aparţinea Mitropolieĭ de Brăila (Proilawe, Proilavum) unde (1716) a fost Episcop maĭ întêiŭ Iónichie. De Mitropolia acésta se ţineau tóte locurite ocupate de Turcĭ la Dunărea şi Besarabia. Numaĭ oraşul Galaţi se ţinea de Episcopia de Roman; cu tóte că Mitropolitul Brăileĭ avea pretenţiunĭ şi asupra acestuĭa în 1746 de şi fără succes. Din contra Dubasarul ce se afla pe partea stângă a Nistruluĭ în Ucrania trecu în anul 1716 dela Eparhia Huşilor la acea din Brăila. Ca fiecare Mitropolit aşa şi acel de Brăila era supus numaĭ patriarhuluĭ de Constantinopole. In anul 1771 Mitropolitul Daniil din Brăila administra şi Episcopia din Hotin, muri însa în acel an. Find că în anul acela Ruşiĭ ocupară Principatele Dunărene, rĕmasa şi Eparhia Proilaveĭ (Brăila) fară arhipastor. Cu consimţimêntul luĭ Romanţov, feldmareşalul rusesc, Hotinul şi cu împrejurimele veni ĭarăşĭ la Episcopia de Radăuţı. Chiar şi după închierea păceĭ între turcĭ şi ruşĭ 1774 Episcopia ocupa ca şi maĭ 'nainte parte din ţinutul Hotinuluĭ. Afacerile spirituale ale acestuĭ ţinut se deslegaŭ de Episcopia Rădăuţuluĭ, ĭar Bugiacul şi Dubăsarul se ţineaŭ de Brăila. Ast-fel rĕmase lucrurile până la încorporarea Bucovineĭ (1777).

In anul 1782 Decembrie 2 Gabriel Amfilochie fu ales ca Mitropolit al Hotinuluĭ. El era şi egumen al Mănăstireĭ Zăgăria de lângă Hârlaŭ unde'şĭ avea şi reşedinţa. Amfilochie întrebuinţa timpul liber cu traducerea uneĭ Geogra-

fiĭ a iezuituluĭ Claud Bissier pe care o publică cu unele schimbarı făcute de el şi o Aritmetică. După luarea Basarabieĭ de ruşĭ se institui pentru acéstă ţara o nouă Episcopie în Chişinĕŭ cu care s'a unit şi Episcopia de Hotin. In anul 1771 se desfiinţase şi Mitropolia de Braila, care însă dupa pacea din Cuciuc-Cainargi 1774 se reînfiinţa Iaraşĭ.

In anul 1778 veni tótă partea stîngă a Dunăreĭ la Moldova şi locurile de acolo fură împarţite, parte la Episcopia de Huşĭ, ıar parte la cea de Roman. Acéstă istorisire intercalată aicĭ despre Braila, Dubasar şi Hotin privesce numaĭ în parte Episcopia de Radauţı, dar aparţine la istoria acestia, ca şi presenţa Suedılor sub Carol XII în ţara, când o parte din armata lor în anul 1709, cu tótă departarea de patria lor din diferite împrejurarĭ ajunsera în Moldova.

După nenorocita lupta de la Pultava, acest îndrăsneţ şi vitéz, dar tot odata nefericit rege a fugit la Bender trecênd Nistrul cu o parte din armata sa, cam la o sută de suedezĭ. Indata dupa aceıa Stanislaŭ Lecinschi regele polonilor cu tóta armata şi de la ungurĭ Groful Iosif Potocıchi cu trupele sale venira în Moldova. Potoţchi, póte ca în amintirea rudeĭ sale Mogila, 'şı lua reşedınţa ın Manastirea Suceviţa facută de el. Aci se furară maĭ multe odóre, coróne de aur şi alte obiecte de valóre. Trimiţêndu-se turcilor un dar de 15 pungĭ de banı, primira un Ferman şi un aga spre a-ĭ apăra. Din causa acésta Mitropolitul Gedeon şi cu deosebire Episcopul Calistru avura destule supĕrarĭ; de şi se prinsera o parte din hoţı şi se închiseră, obiectele însă rĕmasera perdute. Potoţchi se îndreptă şi catre principele Nicolae Mavrocordat cerênd despagubıre şi numaı cu consimţimêntul vezíruluĭ şi după ce se retrase tóta armata polonă i se acorda cincı pungĭ [1]).

Dupa trecerea acestor supararı în 1714 Mart. 1 Calistru împreună cu Mitropolitul Gedeon, cu Episcopul Teodor de Huşĭ şi boierıĭ fură martorĭ pentru dania Eleneĭ,

1) Cronice, Nicolae Costin.

soţia cancelaruluĭ Nicolae Costin, când acesta darui Manăstireĭ Némţul satul Piskani sub Egumenul Pahomie. Ca martor se maĭ găseşte şi în anul 1715 Oct. 28 când Mitropolitul Gedeon cumpĕra un ţigan cu 30 de leĭ.

Fiind-că toţĭ Episcopiĭ luau parte ca consilierĭ în divanul domnesc, aşa fu şi Calistru în 20 Decembre 1714, cu Mitropolitul Gedeon şi episcopul Sava din Roman la sfatul când Nicolae Mavrocordat rĕdica pogonarinl de pe vii; şi cu Episcopul George de la Roman in sfatul ţereĭ din 24 Aprilie 1718 când Mihail Racoviţa Vodă desfiinţă impositul pe sare din ţinutul Sucevei. Procese Mânastireştĭ nu lipseau niciĭ odată în Moldova; aşa şi Manastirea Moldoviţa zidită de Alexandru cel Bun la 1401 avu o cértă cu vecinii sĕi din satul Vama. Aceştĭ învrăjbiţi o plateau adesea scump Mănastirilor. Eĭ zidiră case si prăvălii pe locul Manastireĭ în Câmpu-Lung fara sa'l plătéscă. Plângêndu se călugării pentru acésta, Mihail Racovită 1718 Martie 22 rândui pe Episcopul Calistru, Constantin Zbierea şi Vasile Ciudin şoltuzul din Vama ca să dărîme tóte casele şi ograzile din Câmpu-Lung. In anul 1719 Calistru primi ordin ĭaraşĭ împreuna cu doĭ boĭeri sa cerceteze cérta între calugarii din Moldoviţa şi vecinii lor. Hotarîrea lor fu confirmata de Principele Racoviţă 7227 (1719 August 15 [1]). Cu acésta nu se curmă cérta. Calistru avu de a face în anul 7228 (1720 Martie 1) încă cu un proces cu ómenii din Mandrileştĭ [2]) Precum s'a dis, Episcopul Calistru era maĭ mult om de afacerĭ de cât preot. Aşa cumpară el 7226 (1718) Aprilie 28 dela Sandu Tanasi 5½ pogóne de vie în Odobeştĭ cu 150 leĭ, şi căpitanul Ilâncu 'ĭ amaneta (7231 (1722) Octombre 20) partea sa din moşie în Mamorniţa pentru 60 leĭ. In 1724 Maĭ 15 cumpara de la boĭerul Ión Balş cu 300 galbenĭ satul Telebecinea pe malul Siretuluĭ şi'l dărui Manastireĭ sale Putna [3]).

[1]) Istoria Moldoviţeĭ 35, 115 şi 116.
[2]) Codrescu, Uricar vol. V p. 254.
[3]) Documente anexe la Ist. Man. Putna.

Pe timpurile acelea viéța călugărilor din Moldova era cam trândavă, în tot casul nu așa de aspră ca în Schitul mare din Pocuția. Negligența cea maĭ mare era prin Mănăstirĭ și cu deosebire în Bradiceștĭ. Acéstă Mănăstire o adusese în decadență Episcopul Varlaam, și ce maĭ rĕmăsese se perdu prin negligența călugărilor, așa că chiar viile se pustiira. Mitropolitul Gedeon cu Episcopiĭ George de Roman și Calistru de Rădăuțĭ dărui în anul 1740 Februare 15 unele din aceste viĭ păraginite Manastireștĭ Episcopuluĭ Iorest din Hușĭ. Calistru avu de a face mult cu satul Ropce. Vasile Ropcénu din satul acesta, dădu la mâna luĭ Calistru un zapis pentru 100 de leĭ cu care'l ajutase spre a scăpa din robie și pentru care'ĭ amanetase a patra parte din Ropcea cu veciniĭ. Și Vasile fratele luĭ Sandu dădu Episcopuluĭ un înscris 7229 (1721), ca să se știe că după mórtea fratelui sĕŭ aŭ rĕmas óre-care datoriĭ. Episcopul le lua asupra sa și după ce se făcu socotéla, s'a constatat că i se datora 147 de leĭ. Pentru baniĭ aceștia s'a amanetat jumetate din satul Scheia, cu condiție ca baniĭ sa se plătésca la 26 Martie în ḍiua de Paștĭ; dacă nu se va ținea de cuvênt să rĕmâe Prea sânția sa bun stĕpân. Acésta învoială este scrisă de Macri, fost mare staroste de Cernăuțĭ, care spre maĭ mare încredințare a subscris și el [1]). Calistru ca un bun econom, ceĭa ce este maĭ de preferat, de cât un rîsipitor, un om care face datoriĭ, petrecênd pe socotelile altora, cumpără 7229 (1721) și de la Ión Iosipescu un pogon și jumatate și o prăjină de vie în délul Odobeștilor lângă via Episcopuluĭ (pe care o cumpărase de la Sandu Zisu, vameșul), cu 40 de leĭ; apoĭ în 7230 (1721) Octombrie 9, de la Lepădatu Manilescu din Vrancea $1^1/_2$ pogon, care viĭ eraŭ pe lângă via Episcopieĭ de la Odobeștĭ, cu 30 leĭ banĭ vechĭ și încă 10 pogóne de vie tot la Odobeștĭ. Tóte acestea rĕmaseră după mórtea luĭ călugărilor din Putna unde primise tunderea. Și maĭ dărui în 7235 (1727) Martie 30 și o prisacă cu tóte știubeile din

[1]) Ist. Măn. Putna și 4 doc· anexate.

Kamenca, precum şi satul Podogra [1]). Pe lângă acestea'ĭ facu stĕpânĭ şi pe jumătate din satul Barbin la Nistru pe care'l stĕpânira numaĭ cât-va timp [2]) Chiar şi staretul din schitul Hotinuluĭ, închinară Mănăstióra ĭor renumitei Manastirĭ Putna [3]) Calistru împreună cu Iorest, Episcopul de Huşĭ (1725 Iunie 28) întari o danie a călugăriţeĭ Silion, ce o făcuse Mitropolieĭ. [4]) El dadu marturie (7235 (1727) Martie 9). ca jumătate din satul Crasna era a luĭ Miron Gafenco, şi fiind-că satul acesta era lânga moşia Mănastirei Putna, nu avea voe sa'l vînda nimănuĭ, ci se rĕmâe rezaşie Mănăstirei Putna [5]) In anul 1729 Calistru se paretisi din Episcopie şi se retrase la Mănastirea sa Putna. La asemenea demisiunĭ, episcopul încredinţa Pateriţa (cârja episcopala) ca emblemă a demnităţeĭ şi puterei sale, în mâna Domnitorului, de unde o şi luase, dând şi o carte de paretisire. Dupa aceĭa depunea omoforul pe altarul bisericeĭ sale, ca simbol al alegereĭ şi sănţireĭ daruluĭ Episcopesc care'l părasea. Şi ca fost Episcop, cumpăra el jumatate din satul Măruntĭ şi Melişeuţul de jos cu vecinii pentru suma de 200 galbenĭ, lua şi Melişeuţul de sus în anul 7141 (1733) August 30, pe care'l darui suroreĭ sale [6]). Calistru a făcut o învoială cu ruşiĭ din Putila, póte cam nedréptă pentru Mănastirea Putna, că maĭ târḑiŭ 7270 (1761) Ianuarie 8 Ión Voevod porunci Şoltanzuluĭ din Câmpu-Lung a le lua cu deasila învoiala ce o aveaŭ pentru munţiĭ Mănăstireĭ şi a o da Mănăstireĭ: ĭar cu ómeniĭ să se facă o noua învoială [7]).

27) Intre Episcopiĭ, Mitropoliţiĭ şi Arhiepiscopiĭ ce eşiră din Mănăstirea Putna, ce era renumită prin marimea şi averea sa, era şi Antonie care sĕ găseşte ca Episcop de Ra-

[1]) Ist. Măn. Putna.
[2]) Veḑĭ docum. an. 7.
[3]) Ist. Măn. Putna.
[4]) Ist. Mitropoliei.
[5]) Ist. Măn. Putna,
[6]) Ist. Man. Şolca p. 98.
[7]) Ist. Măn. Putna.

dauţi într'un document din 10 August 1729, când plati un rest pentru un loc ce'l cumpĕrase Episcopul Calistru în oraşul Cernăuţĭ. [1]) Maĭ tărḑiu fu şi Mitropolit şi se aminteşte ca atare în anii 1731 şi 1742.

28) Şi Misail, urmaşul luĭ Antonie pe scaunul Episcopal era în 1733 calugăr şi Igumen al Mănastireĭ Putna. Dupĕ paretisirea sa veni iaraşı în Mănăstirea Putna, unde primi ca schimnic numele de Mina,)

29) Varlaam fu maĭ înainte Episcop de Huşı. Ca Episcop de Radıuţı lua parte în divan pentru o danie a Principeluĭ Constantin Mavrocordat (1735 Ianuar 30) şi subscrise împreuna cu Gedeon de Roman documentul din 6 Martie 1735 cu care Grigorie fiul principelui închină Manastirea Mavromolu din Galatĭ Mitropolieĭ de Iaşı. [3]) De asemenea subscrise el şi documentul (1738 April 18) cu care Monahul Daniel Mıhı ea darui Mitropoliei mosia sa Şeloboc. Pe timpu acesta se fıcu ıaıăşı rĕsboı între turcĭ şi ruşı (1738). R ış'ı intrara în Mol ova în primavara anului 1739. Cucerira Hotinul şi venira la Iaşı. Aci, dupĕ ce fug' Ghica Vo lă, îı primi Mitropolitul Antonie, partizanul lor. Eı ıĕmas ra acolo în anul 1739 si 1740 în care an sĕ fıcu pacea la Belgıad. Cu urmaşul luı Antonie, Mitıopolitul Nechifor, cu Episcopiı: Gede n de Roman şi Teofil de Huşĭ a fost fațı Varlaam când Grigorie Ghica Voda darui Manıstireı Barnovschi din Iaşı (2 April 7249 (1741) din moştenirea Medelnicerului George Ursachi, satul Sujca cu Tenesenha, Lenceştiĭ Coşuşna şi Berhometele, pentru ca să se facă acolo în fie-care an o pomenire pentru rĕposatul Boer Ursaki. [4]) Pe lângă acestea Varlaam a luat parte şi la regularea hotarelor Iuşinetilor şi Stancenı din partea Malatinetuluĭ, în 8 April 1738 şi a fost martor în 4 April 7250 (1742) la regularea hotarĕlor între satul E-

[1] Docum. anex. 6.

[2]) Istoria Manastireı Putna. Insemnarea fostuluĭ Episcop Misail 7249 (1741) de cele ce a dat Manastireı Putna.

[3]) Istoria Episcopieı de Roman I·

[4]) Bohotin, p. 109.

piscopal Hliveştiĭ şi moşia Malatineţ a Ecaterineĭ luĭ George Cantacuzino. El, Gedeon de Roman, şi Teofil de Huşĭ luară parte în divanul domnesc sub Principele Constantin Mavrocordat, unde a fost faţă şi Partenie, Patriarhul Ierusalimuluĭ, unde se lua o nouă hotărîre pentru bună starea mănăstirelor închinate Sfântuluĭ Mormênt. De aseminea au fost faţă cu treĭ Arhiereĭ, când Mănăstirele: Pobrata, Tazlaul, Caşinul şi Soveja au fost din noŭ închinate St. Mormênt, de şi fostul Patriarh Dositeĭ renunţase la ele, fiind prea sarace, şi se întroduseră igumenĭ românĭ. Afară de acestea Episcopul Varlaam din Radauţĭ facu şi o tipografie, unde se tipari un Catavasier pe timpul luĭ Nicolae Mavrocordat şi a Mitropolituluĭ Nichifor, care dură doĭ anĭ şi încetă din viaţă în anul 7254 (1745) Varlaam fu şi Mitropolit. Devenind vacantă Episcopia de Rădăuţĭ în 11 August 1745 se suĭ.

30) Iacob, Igumenul din Putna pe tronul Episcopal Iacob nu era un Episcop de rând; totuşĭ, cunoştinţele sale, zelul şi activitatea sa remasera nefolositóre, absolutismul şi nelamurirea vederilor sale aduseră maĭ multa încurcatura, de cât sĕ servéscă adevĕruluĭ. Puţin a lucrat el şi pentru luminarea cleruluĭ. Căcĭ menirea acestora şi cu deosebire a calugarilor nu era pentru a strânge avuţiĭ ci a se ocupa cu cartea şi ştiinţa. Manastirele ar fi putut servi fórte bine pentru acéstă chemare, fiind destul de bogate, şi calugăriĭ ar fi avut şi timp şi abondenţa pentru cultivarea spirituluĭ. Totuşĭ cu puţine escepţiunĭ aveaŭ puţina dragoste pentru cunoştinţĭ şi ştiinţă, şi tot aşa de puţină năzuinţă la lucru şi la munca. Fiind ca maĭ înainte se dădea în Moldova aşa de puţină atenţiune cultureĭ clericale, de aceĭa trăĭau preoţiĭ de mir maĭ mult din lucrul mânilor, ĭar calugăriĭ avea cu îndestulare veniturile Mănastireĭ. Maĭ multă grijă pentru cultivarea spirituluĭ avură uniĭ domnitorĭ, şi cu deosebire Grigorie Ghica. Fiind-ca pe atuncĭ nu toţĭ locuitoriĭ, şi maĭ ales ceĭ săracĭ, puteau trimite copiiĭ lor la şcóla în Iaşĭ, de aceĭa înfiinţă acesta (7256

(1747) Dec. 25) în înțelegere cu Mitropolitul Nichifor și cu Episcopiĭ: Iónichie al Romanuluĭ, Iacob al Radăuților și Iroteĭ al Hușilor la fie-care din cele treĭ Episcopiĭ ale țĕreĭ școlĭ româneștĭ și slavoneștĭ, asupra cărora aveaŭ Episcopiĭ privegherea. Dascaliĭ eraŭ plătițĭ cu 80 galbenĭ anual, plătițĭ jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sf. Dimitrie, fiind scutițĭ de orĭ-ce dare și angarale. Pentru cheltuĭala școlelor și întreținerea lor avea fie-care preot și diacon se plătéscă acum numaĭ un galben în loc de 4, cum plăteaŭ maĭ înainte. Baniĭ sĕ adunaŭ la Mitropolitul, care împarța și Episcopilor partea cuvenită pentru plata dascalilor. Maĭ ales acest imposit pus asupra preoților li făcea școla urîtă. Un feliŭ de școla, unde călugăriĭ primeaŭ instrucțiunea pentru serviciul Bisericeĭ, era și în Manăstirea Putna. Totușĭ Iacob se ocupa maĭ mult cu înbogățirea, înzăstrarea și înfrumsețarea Putneĭ unde fusese tuns. El facu o învoĭală cu Macarie Arhimandritul și cu tot soborul 7257 (1749) Ianuar 22 ca să lucreze el pe timp de 6 anĭ cele 10 pogóne de vie de la Odobeștĭ pe care le cumpĕrase Episcopul Calistru, și se întrebuințeze el treĭ parțĭ, ĭar Manăstireĭ sa dea o parte din produs. [1]) El luă parte cu Mitropolitul Nichifor și cu Iónichie al Romanuluĭ într'un consiliŭ mare ce se ținu în Biserica Sfinților Treĭ Ierarhĭ sub Constantin Mavrocordat Voda, unde sĕ hotărî ca veciniĭ să nu maĭ fie robĭ, și prin acésta sĕ desființă robia. [2]) Din ordinul Principeluĭ Ghica în 27 Iulie 7255 (1747) a îndreptat și hotarîle moșielor Manastireĭ Petrauțĭ din partea Costineĭ. Iacob fu apoĭ instalat ca Mitropolit în 13 Noembrie 1749

31) Urmașul luĭ Iacob în Episcopia de Radăuțĭ a fost Dosoteĭ tot din Manastirea Putna, unde a fost ca Igumen. Alegerea și ipopsifiarea Episcopuluĭ Dositeĭ s'a făcut în 13 Noembre 1750 de către Mitropolitul Iacob și cu Epis-

[1]) Istoria Mănastireĭ Putna.

[2]) Hajdeu, Arhiva istorica II, p. 288. Cogălniceanu, Cronice III, 262, Iașĭ 1846, și Uricarul luĭ Codrescu.

copiĭ Iónichie al Romanuluĭ şi Iroteĭ de Huşĭ, supunênd'o la aprobarea Voevoduluĭ Constantin Racoviță. Ca Episcop luă parte Dositeĭ în sfatul Țĕreĭ şi al Bisericeĭ. El luă parte la Sinodul ținut în Iaşĭ în ḑiua de 1 Ianuarie 1752 împreună cu Episcopul Ión al Romanuluĭ şi fostul Episcop de Huşĭ Iroteĭ ținut sub preşedenția Mitropolituluĭ Iacob, unde s'a interḑis strĕinilor a ocupa vre una din Episcopiele țĕreĭ; luă parte şi la decretul sinodal (25 Septembrie 7272 (1753) cu care se întări autocefalia Bisericeĭ Moldoveneştĭ, recunoscută de Impĕratul grecesc Manuil Paleologu şi regula împreună cu Mitropolitul Iacob şi Episcopul Inocentie de Huşĭ veniturile boerilor țĕreĭ, întroduse de Mátiaş Ghica Voda, sub dênsul sa hărăzi în 1753 Maĭ 1 un țigan Mitropolieĭ de Iaşĭ.

Episcopiĭ de Radăuțĭ petreceaŭ în mica lor localitate, ducênd o viață uniformă rĕmâind pe lângă obiceĭurile vechĭ. Aşa era şi sub Episcopul Dositeĭ. O schimbare sĕ făcu sub Impĕratul Iosif II, prin care sĕ dădu o altă direcțiune Episcopiei. De-o cam dată rĕmase Dositeĭ cu ocupațiele dinainte. Aşa în 25 Sept. 7263 (1754) luă parte în divan împreuna cu Mitropolitul Iacob şi Iónichie, Episcopul de Roman, când Domnul Matiaş Ghica hotarî sa se desfiinţeze darea pe pâne ce se impusese proprietarilor de la venirea Tatarilor; şi (în 23 Noembrie 1756) la o şedință ținuta sub preşedenția Mitropolituluĭ Iacob, când s'a blĕstemat vacaritul; şi tot amêndoĭ Episcopiĭ la desființarea năpasteĭ pe vădrărit, ce s'a facut prin blestem şi hrisov de aur de către Principele Constantin Racovița în 20 August 1756. In anul 1759 Iulie 7. hotărnici împreună cu paharnicul Vasile Başota moşia Mitropolieĭ Vladenĭ, facênd şi o carte de hotărnicie. Afară de aceste consfătuiri, hotarnicii şi consiliĭ domneştĭ, numitul Episcop sfinți în anul 7266 (1758) Sihastria Putneĭ. Maı înainte era construită de lemn, în urmă s'a înfrumusețat zidindu-se de pĭatră. (Acum se află în ruină). In anul 1760 Mitropolitul Iacob renunța în favórea lui Gabriel Calimah; fratele Domnito-

rulut. Alegerea acestuĭ Mitropolit fu semnată de Dositeĭ şi Ioanichi, Episcopul de Roman. Dupĕ aceĭa hotarnici Dositeĭ cu George Cantacuzino, marele spătar, rediu Mitropolituluĭ Sava în capu Brăneştilor şi făcu o carte de hotarnicie pentru acésta în 20 Iunie 7268 (1760). [1]) Cât-va timp dupĕ aceĭa din ordinul Domnitoruluĭ 7269 (1761) Mart 25 împreună cu spatarul Vasile Buhaescu, hotărnici tóte moşiele Mănastireĭ Putna. [2]) Mitropolitul Gabriel, Episcopiĭ Ioanichie de Roman, Dosofteĭ de Rădăuţĭ şi Inochentie de Huşĭ subscriseră în 1764 o carte de blestem, cu care se întări hrisovul de aur a luĭ Grigorie Calimah Vodă pentru desfiinţarea vadrărituluĭ cu care se comiteau multe abuzurĭ. Atunci se alese pentru scaunul vacant de Huşi Episcopul Iacob. Episcopiĭ Dositeĭ şi Leon al Romanuluĭ hirotonira împreuna cu un Arhiepiscop grec pre noul ales în biserica Mitropolitana din Iaşi.

Dosoteĭ era renumit pentru onorabilitatea sa şi de aceĭa era chemat adesea pentru hotarnicirea moşielor în litigiu. Aşa hotarnici împreună cu boerii în 26 Iulie 1766 din ordinul lui Grigorie Ghica satul Creiniceştii în care se facuse încalcari din partea satuluĭ sturzesc Calafindeştĭ. De aseminea în 22 Iulie 1767 satele Mănastirei Solca: Suceveniĭ, Botăşana şi Hrenceştii în care se făcusera încălcari din partea hotarnicilor de moşii. [3]) Dositeĭ subsemnă în anul 7260 hrisovul prin care posesorul Repuşineţuluĭ darui locul de prin prejurul schituluĭ Cresceatec. [4]) Maĭ puţin de cât cu hotarniciĭ se ocupă Dositeĭ şi cu zidirĭ. Chiar la Episcopie erau numaĭ casele trebuincióse, iar pre marele domeniu Coţmanul pe lângă bordeile ţĕranilor înca şi o beserica de lemn, maĭ mult nimic. Cu tóte acestea mica clopotniţa a bisericeĭ episcopale din Rădăuţĭ este de la Dositeĭ. Intr'o feréstră a turnuluĭ se citea cu câţi-va ani maĭ

---

[1]) Codrescu. Uricar. t. 1, p. 130.
[2]) Istoria Manastirei Putna.
[3]) Istoria Mănastirei Solca, p. 152 şi 153.
[4]) Colonisarea nemţască a Bucovinei. Cernauţĭ 1888, t. 1, p. 107.

înainte: Prin sirguinţa şi ostenéla Părintelui Ioanichie Dichia ziditu-s'a acest turn cu cheltuïala P. S. S. Episcopul acesteĭ Episcopiĭ, în dilele ĭubitoruluĭ de D-deŭ Impĕrat Iosif II în anul 7283 (1773). [1]) Şi turnarea sau resturnarea mareluĭ clopot s'a făcut ceva maĭ tărdiŭ, cu aceĭaşĭ ocasiune, căcĭ inscripţia sună: „Acest clopot este a Episcopieĭ de Rădăuţĭ, unde este hramul Sf. Ierarh Nicolae. S'a făcut prin îngrijirea şi cu cheltuïala Iubitoruluĭ de D-deŭ D. Dositeĭ. Ispravnic lucruluĭ fu Dichiul Ioniţe, şi (clopotul) a fost turnat la Sf. Episcopie de Petre Nemeş, clopotar în anul 1780".

G. TIMUŞ.

---

1) Molda p. 283.

CULMEA MIZERIEI.

(Nuvelă-Morală).

„Un vênt rece şi puternic, de tómnă, mugea cu furie. Picăturı marı şi dese de plóie, amestecate cu spicuıală de zapadă, îngheţau pe ochĭurile unei ferastruĭ, lipite ici colea cu hârtie, a carei vîjiitură provenită din suflarea vêntuluı, făcea să ţi se sbârlésca perul şi sa'ţı dea fiorĭ de mórte prin tot corpul. Şi de şi orele nu erau înca patru dupa amiaḑa, totuşı aglomeraţia unor norĭ groşı şi întunecoşĭ, ce mergeau cu iuţéla vêntuluĭ, facuse ca, în casa sau maı bine cocióba despre care voiesc a vorbi, abea sa se maĭ zarésca nenorocitele fiinţe ce o locuiau.

Tómna sosise prea de timpuriu, dupre cum se întêmplă une-orĭ. Luna luı Octombrie nu trecuse nicĭ pe jumatate şi totuşı, sobele celor avuţĭ gemeau sub puterea caldureĭ, pe când coliba sĕraculuı parea un iad. Bogatul, ca tot-dé-una, aprovisionat de cu vară, era nepasator şı înfrunta cu mândrie iritaţiunea elementelor carĭ, în acel an, parea că aveau un ordin deosebit de a'şĭ desfaşura tóta asprimea; seracul însă lipsit de mijlóce, rîdicând numaĭ ochiı spre cer, nu ştia ce sa maĭ faca.

Miı de fiinţe nenorocite suspinau ca într'un mormênt.

De o septamâna aprópe, cerul era învrajbit cu omenirea, căcĭ nimenı nu maı putea eşi ḑin casă; numaı bogatul, caruĭa nu'ı lipsea nimic, avênd de tóte la disposiţiune, facea un pas de la scara sarind în cupeul care 'l ducea în familiı asemenea luĭ, la conversaţie, sau alte petrecerĭ, ca sa omóre timpul!

Dar pe când în salónele splendid iluminate şi încalḑite ale avuţilor, se petreceau aşa de încântatóre acele serĭ furtunóse şi triste, în casuţa despre care voiu vorbi, ca şi în multe, alte se petrecea o scena din cele maı dureróse.

Casuţa era situata în cea maı mărginaşa suburbie din Bucureştı, în ea traia o familie fórte seraca, compusa din mama o femeie între 50—55 anı, un fiu şi treı fiice. Fiul, care era şi cel maı mic abea avea 6 anişorı; fiica cea mare nu împlinise înca 14 anı, pe când cele-l-alte aveau: una 10 anı şi alta 8 anĭ.

Acésta familie care facea parte din clasa muncitóre, dar de o onestitate exemplara, avusese nenorocirea, cu patru anı în urma, a perde pe capul eı, un om muncitor, onorabil şi fórte respectat de întréga suburbie. El murise din causa uneı recelí, numaĭ în şapte ḑile, şi nu lasase după sine, alt nimic, dar absolut nimic, fara numaı mica casciórа în care gasim pe aceste cincı fiinţe nenorocite, şi care căscióra din causa ruineı şi a vechimeı sale, era cel puţin scutită de orı-ce dajdie.

De la mórtea capuluı familieı, muma muncise ca o desperată pe unde găsea şi pe cât îı platea, ca sa póta amăgi fómea micilor

seĭ copilaşĭ. Séra de şi era obosita, totuşĭ se maı ocupa cu fetiţele sale spre a le înveţa sa lucreze, ca sa pótă în curând produce şi ele ceva pentru întîmpinarea necesitaţilor vieţeı, cacı se simţea cât este de prapădită.

Aşa trecura patru anı, pânâ când într'una din ḑile, lipsită de puterĭ, caḑu greu bolnava. La început, creḑênd ca bóla îĭ va fi trecetóre, tot se maı îngrija ca fica sa cea maı mare sa mérga în piaţă cu nişte broderiı sau împletiturĭ de lînă, lucrate cum putea, spre a le vinde; de multe orı însa, se întorcea acasa fǎra ca să fi putut vinde ceva, şi atuncĭ desperarea lor era îngrozitóre, cacı de şi cele alte doua fetiţe, împleteau pentru a doua ḑi, sub îngrijirea bolnaveı, dar ne maı putênd vinde lucrul lor, nu aveau cu ce'şĭ procura nutrimentul, aşa că în doua serı de-a rîndul se culcasera nemâncaţı. O vecina, aprópe ca şi eĭ de seraca, le maĭ aducea din când în când câte ceva de ale mâncǎreı dar ce putea folosi puţinul aceleı milostive femeı, la cincı gurı flamânde!

Muma, cuprinsa de grózǎ, şi înmuiată de suferinţe, mergea din ce în ce maı rěu. Timpul ĭaraşi se înasprea. Copiiĭ goĭ şi nemâncaţĭ, tremurau de frig. Tómna sosise, şi prin apropierea eı grozaviile erneı, înmarmurise pe ceı lipsiţı de mijlóce, cu cât maĭ mult pe aceste nenorocite fiinţe care nu aveau nicı de unele.

Copila cea maĭ mare nu maı putu eşi din casă spre a desface lucrul; uşile se închisese pretutindenĭ; ferestrele se lipisera cu hârtie; fumurile eşeau gróse, valurı valurı, d'asupra coşurilor din casele celor maĭ avuţı, rostogolindu-se majestos peste umilele locuinţe ale celor persecutaţĭ de sórta; ıar în casuţa despre care ne este vorba, nu se afla nicĭ o gătéjă ca să atîţe focul.

Când muma era sanetósa, se ducea ḑiua de spala, scutura, saŭ facea alta munca pe unde o cunoştea, şi séra se întorcea acasa cu pâıne, legume, lumânare, sapun şi altele de care avea prima necesitate; acum însa, cine sa aduca tóte astea? Nu era vorba numaı de o ḑi, doua, căcı ar fi putut sermaniı să rabde fiind deprinşı cu mizeria; ci era o septămâna de când nu capatase un ban cel puţin, şi vre-o doı leı ce'ı avusese, cu o iconomie ne maı pomenita cumparase câte o pâınişóra uscata şi mucigaita pe care o gustau cu apa de plóe; acum se ispravisera şi aceia de vre-o doua ḑile aşa în cât pentru ḑiua urmatóre trebuiau sa móra de fóme. Vaı! Câta mizerie!! Şi când te gândeştı ca uniı se zapacesc înotând în imense avuţiı, fǎra a şti sa dea o bucaţica de pâine unuĭ nenorocit!!!

Era 4 ore spre sérǎ; în casa se întunecise bine, din causa că cerul era fórte înorat şi plóia cadea în torente cu o vîjiitura înspaımântătóre; ceı doĭ copiĭ maĭ micĭ plângeau de frig şi de fóme, plânsul lor însa din causa nemâncareı, semana maı mult a miorlaitura, cacı stomacul li se strînsese cu desevêrşire; înca câte-va cĭasurĭ şi mórtea s'ar fi facut stepâna pe situaţiune; deja boldul seu începuse a împinge pe aceste nenorocite fiinţe, slabite de fóme şi frig.

Muma era aprópe perduta, întórsa spre perete, plângea în as-

cuns, şi ţintind ochiĭ din când în când spre icóna Prea Sântei Fecióre, care era aninata d'asupra capului ei, o ruga cu lacrami sa'i triméta, sau un ajutor providenţial, sau un sfîrşit grabnic, nemai putênd suferi durerea fiilor sei.

Cele două fetiţe maĭ mari, ĭaraşi cu ochiĭ inundaţi în lacrămi, strîngeau cât puteau în braţe pe ceĭ doi micuţi şi le abureau suflând cu gura, mânuşiţele îngheţate de frig, mângâindu'ĭ cu speranţe deşarte ca sa nu mai plînga.

Aşa se strecurară doua, treĭ ore, afară plóia nu încetase; un vînt şi mai puternic sgrinţa prin hârtiele ferestrelor, buind în pereţiĭ casei cu o putere supra naturală; o sguduitură puternică care era aprópe sa sfarme casa, înmarmuri pe toţĭ, şi cu tóte astea nu aveaŭ niciĭ o speranţa, drept mângâere. Era culmea mizerieĭ! Momentul trebuia sa hotărasca de sórta lor! Un ochiu însă veghea asupra-le diutr'un loc Prea Inalt ca sa'l póta ei vedea. Era ochiul Providinţei.

Muma leşinase din momentul cutremurarei caseĭ, fara ca copiĭ, cari abia se mai luptau cu forţele juneţei, sa fi bagat de sémă Ş'apoi flamânḍi cum erau, îngheţaţĭ de frig şi înspaimântaţĭ de furia tempestei, aprópe amorţisera, când uruitura unei trasuri care se oprise înaintea casuţeĭ lor, îĭ facu să tresară.

O voce femeiască se auḍi, în acel moment, chemâud pe alt cineva din trasura cu umbrela caci încă ploua. In urma o ciocanitura uşóra la umila lor uşa, îĭ treḍi bine, şi tot de odata se înfricoşară nefiind deprinşi cu ast-fel de visite; cu tóte astea, fetiţa cea mai mare, întrebând, cine este? dupa ce i se respunse fórte blajin, deschise uşa cu óre-care temere, retragêndu-se în interiorul casei care era fórte întunecos.

Ca prin minune casa se ilumina printr'un chibrit aprins de visitatorĭ, cari dete foc unei lumînări, de óre-ce erau preparaţi cu acestea, facênd ca să se distingă interiorul caseĭ şi persónele ce o locuiau.

Era un tablou înfiorator! Aspectul unei ast-fel de mizerii nici nu se póte descri.

Persónele visitătóre, un domn şi o dómna, îngroziţĭ într'un moment de ceia ce vedeau cu ochiĭ, schimbara nişte priviri semnificative, apoi dama, care purta un costum nobil dar simplu, potrivit cu timpul, se apropie de patul bolnavei care înca nu se treḍise din leşin; îndata ce o privi se adresa însoţitorului seu: Doctore, useză de meşteşugul d-tale. Acesta, un bărbat impunĕtor cu un aspect marţial, care proba profunda'ĭ atitudine, dar în acelaşi timp, cu o figura fórte atracţiósă şi nobila care 'ţi dovedea pe omul uman, apropiindu-se de bolnava, şi observând-o de aprópe, de şi era perduta cu desevîrşire şi leşinată, totuşĭ nu se descurajă, ci scoţênd imediat carnetul, rupse o fóie pe care scrise cu creionul o ordonanţa şi o dadu vizitiului cu care venise, poruncindu-ĭ ca îndata sa se întórcă cu medicamentele prescrise.

Până la sosirea medicamentelor, se ocupară cu cercetarea celor alte nenorocite fiinţe, carĭ înghesuiţi unul în altul, priveau uimiţĭ la tot ce se petrecuse, fară aşĭ putea da séma de situaţiune. In a-

cest moment, câte-va lacrămĭ se vedura picurând din ochii visitatórei, care mângâind cu o caldura parintésca pe micii copilaşi, dupa ce le dete câte-va prajiturĭ dintr'un coşuleţ ce purta pe mână, le promise ca a doua ḑi vor avea de tóte, cacı primul respuns al acelor copilaşı, la întrebarea ce le facu, a fost: Nı-e frig şi nı-e fóme!

După un sfert de oră sosind şi vizitiul cu medicamentele, plus un coş cu diferite articole de mâncare şi două sticle cu beuturĭ întaritóre, aduse tot dupa îngrijirea Doctoruluĭ, primul act al acestuĭa fu de a administra bolnavei medicamentul necesar la a carii atingere se şi deşteptă ţintind ochii sperioşı asupra celor din casă. Maı înteiu nu creḑu ochilor, i se parea un vis, închiḑêndu-ĭ iaraşı; însa imediat îi redeschise şi la întrebarea Doctoruluĭ ce are, suferinda, dupa o privire cercetatóre, înţelegênd scopul nobililor visitatorı, se întórse spre icóna Sântei Fecióre, o privi îndelung, apoı cu o voce melancolică dar destul de desluşita ḑise: Mulţumescu-Ţı Maica Domnuluı: şi întorcêndu-se spre visitatorĭ, adăogă: Aveţı milă de aceştı patru nenorociţı, iar pe mine me lasaţı să mor în pace, mulţamita ca ruga mea catre St. Fecióra a fost auḑita. De acum pot muri împacata, fiind sigura ca veţı îngriji de dênşii şi nu'ı veţĭ lasa pe drumurı. Aci se opri, lacrîmile o podidiră şi planse cu suspin, la a carii jale, copiii cuprinşı de mila, o imitara, în cât abea putura fi potoliţı de bine-facetorii lor, carı de asemenea, mişcaţı până la suflet, unira pentru un moment şi lacrîmile lor cu ale nenorocitelor fiinţe.

In intervalul cât ţinu acésta scena duiósa, vîntul şi plóia încetase; norii se deslanţuiseră puţin câte puţin, şi în scurt, cerul se înseninase, stelele sclipeau in tóta splendórea pe un albastru rapitor, iar luna cu graţiósa-i majestate ca o regină a nopţei, aruncând razele sale pretutindenı, nu perdu din vedere nicı umila locuinţa a acelor nenorociţı, ci o seruta cu voluptate, strecurându se prin saracaciósele ochiuleţe ale ferestrei care cu puţin maĭ 'nainte presenta un aspect plîngetor.

Acésta nobila şi nepreţuita bine-facetóre, care nu era alta, de cât Dómna de onóre a acei colori, până în acea séra, nu avusese nici o cunoştinţă, ca în raionul seu se afla o asemenea familie nenorocită, cacı ar fi putut de mult sa'ĭ vie în ajutor, avênd o inima adevěrat creştinésca; causa a fost că nimeni nu'ĭ facuse cunoscut despre suferinţa lor, caci vecinii veḑênd că acea femeie are casuţa eĭ şi treĭ fiice care lucraŭ croşeturı, o credeau fericita; şi ori de câte orĭ venea câte o comisie, nimeni nu o recomanda.

Acum însă, acea vecină care o miluia din când în când, veḑênd pericolul care ameninţa pe acésta nenorocita familie, alergase într'un suflet la Dómna de onóre, despre al carei domiciliu se informase de la o altă femeie seraca, iĭ facu cunoscut grava situaţiune şi pericolul în care se aflau aceĭ nenorociţĭ; iar adeverata Dómnă de onóre, înţelegêndu-şi nobila şi delicata misiune, nu perdu nicĭ un minut, ci ducêndu-se la Doctorul colorei îl lua, şi împreună, iĭ vĕḑuram visitând pe un timp aşa de greu şi la o ora deja înaintată, casa nenorociţilor.

Nu e de prisos, cred, a maï spune că chiar de a doua ḑi, bolnava fu internala într'un spital, de unde peste două sĕptamânı eşi pe deplin restabilita. Cele treı fete fura instalate în asilul Elena Dómna, ıar baıatul se lasă spre mângâierea mumeı sale, caruia i se facu şi o pensiune bunicică, mulţumind şi asta-ḑı Maıceı Domnuluı, Milostivitórea cea prea buna a tuturor creştinilor, că 'ĭ-a ascultat scurta dar disperat-ı rugăcıune, în momentul când se afla în culmea mizerieı.

MIZERIA

Geme saracul de nemâncare
E gol, haınuţa s'a trenţuit,
Plóıa, zapada şi frigul tare.
Pâna la óse, vaı! l'a rasbit.

Ştie c'acasa, copiı nevasta,
L'aştépta într'una din ochı clipind
Privesc sa vie, tot la ferésta,
Cu pâınişóra sau alt merind.

Şi nu'ı nicĭ asta, nicı chiar de una,
Cacı tóta ḑiua a colindat
Catând de lucru ca 'n tot d'una
Se 'ntórce acasă, lihnit, uscat.

E trist seracul c'asta ursita.
N'o póte duce, e disperat,
Copiiı plînge, muma mâhnita,
Cu lacramióre 'ı-a alinat.

Şı-adorm sermaniĭ, c'adese óra,
Speranţa ḑileı 'ı-a aţipit,
De şi le gólă a inimióra,
Cacı tóta ḑiua a chiorait.

Ast-fel-le sórta, pâna în fine
Tortura négra 'ı-a consumat,
Şi câte unul, trecênd la bine
Durerea—mórtea—le-a alinat.

Preotul ANTON I. SAÇHELARIE
Sfântul Gheorghe Vechiu.

BIBLIOGRAFIE

Literatura Istoriei bisericeștĭ se înavuțește pe ḑi ce merge cu lucrărĭ de ale învĕțaților rușĭ; de și ele nu sunt numeróse, dar maĭ tóte se disting prin o întrebuințare sirguinciósă a isvórĕlor și o cunoștință deplină a literaturei. Lucrările aceste vin în mare parte de la foștiĭ studențĭ aĭ Academieĭ spirituale din Moscva și sunt o dovadă despre seriositatea și zelul cu care se cultivă acolo Istoria bisericéscă. Dar întăiul rang între tóte lucrările de acest fel de vr'o ḑece ani acum, îl ocupă scrierea luĭ *Nicolae Nicanorovicĭ Glubocovski*, Licențiat al Academieĭ spirituale din Moscva, întitulată:

Fericitul Teodorit Episcopul Cyruluĭ.

Viața și operile sale

Studiu istorico-bisericesc, 2 volume (rusește). Mosva, 1890.

Acéstă lucrare este una din çele maĭ însemnate Monografiĭ patristice și póte servi de model orĭ-căruĭ teolog, care ar voi să scrie în ramul acesta. Lucrarea se distinge 1) prin o cunóștere deplină a operilor luĭ Teodorit și scrierilor contimpurane. Se vede că autorul și-a făcut estrase copióse și sistematice, pe care a clădit studiul sĕŭ. El a citat și discutat pretutindenea materialul complect, un ce ne maĭ pomenit în o lucrare din vécul 5. 2) Prin simetria minunată în care autorul s'a silit a ținea sémă de tóte împrejurările diverse ale luĭ Teodorit și de activitatea sa literară așa de felurită. El e apreciat ca polemic în contra Monofisiților, ca eresiolog, ca exiget, ca Episcop, ca cap al orașuluĭ, ca istoric, ca scriitor ascetic, asemenea în multiplele luĭ relații cu Antiohia, Alexandria Constantinopole, Roma etc. Cu zel neobosit autorul caută

pretutindenea să pătrundă fondul lucrărilor. El urmăreşte isvórěle ce a întrebuinţat Teodorit la compunerea istorieĭ bisericeştĭ şi a scrierii eresurilor cu aceĭaşĭ luare aminte ca şi iţele încurcate ale politicei bisericeştĭ ce unea atuncĭ între sine marěle scaune episcopale. Autorul insistă nu numaĭ asupra cercetărilor dogmatice ci şi asupra celor chronologice. Dar în adevěr de admirat este 3). Cunoştinţa ce autorul are de literatură: rarĭ cărţĭ de istorie bisericéscă sunt înzestrate cu o literatură aşa de îmbelşugată—germană, englesă şi francesă, din timpul maĭ vechiŭ şi maĭ noŭ. Marĭ visteriĭ de cărţĭ trebue să fi posedând Academia spirituală din Moscva! Saŭ unde aiurea să fi cunoscut autorul atâtea opere? In notele cu care ilustréză textul, aduce o întrégă societate de învěţaţĭ germanĭ, francezĭ, englesĭ şi ruşĭ. Maĭ întěĭ însă el a studiat fórte solid pe mariĭ patristicĭ şi scriitorĭ de istorie bisericéscă francesă din vécul 17 şi începutul véculuĭ 18, pe care după convingerea sa nu'ĭ pot înlocui ceĭ modernĭ. Cu tóte aceste autorul nicăiri nu face vre-o paradă de cunoştinţele sale. Intréga espunere este obiectivă, ĭar controversele aduse în note sunt unde şi unde prea scurt tratate.

Planul opereĭ este următorul: Volumul I se împarte în şapte capete: cel întâĭ conţine viaţa luĭ Teodorit până la Episcopatul sěŭ, al doilea îl descrie ca Episcop şi adică a) Activitatea sa în folosul de obşte al oraşuluĭ b) Activitatea sa bisericéscă ca păstor, învěţător şi combătător al ereticilor. Cele treĭ capete următóre cuprind marea controversă dogmatică între şcóla Antiohéna şi Alexandrină relativ la unirea ipostatică a celor douě firĭ în Christos până la Sinodul tâlhăresc din Efes (459) şi depunerea luĭ Teodorit. Al şéselea Cap espune restabilirea luĭ Teodorit în Episcopat la Sinodul din Chalcedon (451) şi merge până la mórtea luĭ (458). Cel din urmă cap tratéză despre sórta decedatuluĭ Teodorit în judecata Bisericeĭ ales în disputa despre cele treĭ capete (547—553). Autorul este un adorator al luĭ Teodorit şi catolic ortodox—adversar declarat al luĭ Nestoriu, apărător al luĭ Ciril şi combătător al luĭ Dioscur. In aşa atitudine, el negreşit n'a putut fi de tot just faţă cu meritele nicĭ faţă cu defectele luĭ Teodorit. Acésta se vede din modul în care judecă pe Teodorit ca membru al Sinoduluĭ din Chalcedon. Aicĭ autorul nu vrea să ştie nimic despre îndoelile

la care a dat loc atitudinea eroului sĕŭ; ceia ce însă trebue a i se trece cu vederea.

Dar însemnătatea opereĭ se vede maĭ ales din Volumul II desfăcut în şase părţĭ. Partea 1 este o espunere minunat de temeĭnică despre lucrările exegetice ale luĭ Teodorit. In partea 2 se discută opererile polemice şi dogmatice ce n'aŭ fost espuse în Vol. I, de aseminea şi operile apologetice. Partea 3 tratéḑă despre operile istorice ale luĭ Teodorit. Aicĭ e punctul cel maı luminos esaminarea istorieĭ bisericeştĭ a luĭ Teodorit în isvórele eĭ. Desfăşurarea devine aprópe o apologie, însă justă. Aci autorul împinge cu succes cercetările sale maĭ departe şi ajunge a dovedi *cu probabilitate* că Teodorit în compunerea istorieĭ sale bisericeştĭ nu s'a folosit de Socrat şi Sozomen ci numaĭ de Eusebiŭ, Rufin şi Filostorgiŭ. In acelaşĭ mod precaut sunt espuse isvórĕle şi planul „Compendiuluĭ fabulelor ereticilor". Autorul aicĭ intră cu îndrăsnélă în critica isvórelor gnosticismuluĭ şi nimic din ceea ce trebue a cerceta nu lasă la o parte. O adevĕrată înavuţire a literatureĭ de felul acesta dă în investigaţia sa despre „Epitome" care este de mare însemnătate pentru dogmatică. Secţia din urmă a aceste părţĭ tratéză despre „Φιλόθεος ἱστορία" vrednicia de credinţa şi preţul eĭ pentru istoria monahismuluĭ. Partea 4 e consacrată luĭ Teodorit ca orator şi şi predicator, a 5 Epistolilor, a 6 operilor perdute şi pseudo-epigrafe. Conclusiunea este o privire recapitulativă asupra luĭ Teodorit ca scriitor.

Ast-fel în aceste douĕ volume de peste 850 pag. 8° ni se presintă una din cele maĭ însemnate şi savante Monografiiĭ patristice, şi Biserica Rusieĭ cu dreptul se póte felicita că din sînul eĭ a eşit asemenea lucrare ce dovedeşte o erudiţiune întinsă şi o sîrguinţă mult stăruitóre. Pĕcat numaĭ că lucrarea fiind scrisă ruseşte nu se va putea rĕspândi şi în strĕinătate în mĕsura în care merită. (Theologische Literaturzeitung, Nr. 20 4 Octomber 1890. Leipzig. S. 502 sq).

Icon. ALEX. MIRONESCU.

Primim urmatorul Jurnal de la Eparhia Sf. Episcopii de Argeș, prin care reguléză budgetul aceleĭ bisericĭ.

JURNAL.

Asta-ḑi anul 1890 luna Noembriu ḑiua doue-spre-ḑece, noi Epitropii și Preoții Bisericei cu patronagiul Sf. Gheorghe din Pitești, întrunindu-ne și deliberând asupra budgetului de venitul și cheltuelele acestei Biserici pe esercițiul 1890—1891, și:

Avênd în vedere ordinul Inalt Prea Sânției Sale Parintelui Episcop al Eparhieĭ cu No. 307 din 14 Aprilie a. c. prin care se decide ca Biserica cu patronagiul Sf. Nicolae din acest oraș este filiala Bisericei nóstre Sf. Gheorghe.

Avênd în vedere ca Biserica Sf. Nicolae are un numer fórte mic de enoriași, și un venit insuficient pentru întreținerea personalului de serviciu.

Avênd în vedere ca donatorii averilor lasate Bisericilor au avut de scop ca averea lor donata sa serve pentru întreținerea Clerului și râdicarea prestigiului sfintei nóstre Biserici Creștine Ortodoxe și pomenirea lor în locașul Dumneḑeirei.

Pentru aceste considerente am decis: ca în budgetul Bisericei nóstre Sf. Gheorghe pe esercițiul 1890—1891, se prevedem suma de lei șase sute (600) ca subvențiune pentru întreținerea Bisericei filiale Sf. Nicolae.

Acésta subvențiune va fi reversibile și asupra budgetelor viitóre, pre cât veniturile Bisericei nóstre nu s'ar micșora de la suma la care se gasește asta-ḑi râdicata, când luam acésta decisiune.

Acest Jurnal se va înainta pe de-o-parte la aprobarea Prea Sânției Sale Parintelui Episcop al Eparhiei prin Parintele Protoiereu local, iar pe de alta de odata cu budgetul la aprobarea onor. Consiliu comunal prin Dl. Primar local.

Epitropii: (ss) *Răicoviceanu*. (ss) *I. H. Nicolau*.
Preoții: (ss) *Pr. N. P. Boerescu*. (ss) *Pr. G. Popescu*.

Copie dupre adresa Comitetului Permanent al Judeţului Argeş comunicată Prea Sf. Sale Episcopului, în cestiunea regularei lefelor preoţilor şi celui alt personal bisericesc.

Prea Sfinte,

Comitetul Permanent în urma intervenirilor facute de Prea Sfinţia Vóstra a dispus a da legala satisfacţiune reclamaţiunilor slujbaşilor bisericeştı cu privire la subvenţiunile ce au acordat prin bugetele comunelor lor respective, a învitat pe de o parte fórte serios pe D-nii Sub-Prefecţı a pune obligaţie Primarilor sa achite fara întârdiere subvenţiunile ne platite dupe anul financiar 1889-90, cum şi pentru trimestru espirat din eserciţiul curent, iar pe de alta pentru viitor a regulat ca plata preoţilor şi a celor-l alţı slujbaşı bisericeştı sa se faca trimestrial în modul cel mai regulat.

Subsemnatul dar are onóre a ve supune de acésta la cunoştinţa Preasfinţiei Vóstre, rugându vè tot de odata a disposa ca Parintele Protoiereu al Judeţului sa privigheze daca se îndeplinesc la timp aceste disposiţiuni şi în caz contrariu sa ne încunoştiinţeze.

Bine-voiţi ve rog Prea Sfinte a primi încredinţarea prea osebitei nóstre consideraţiuni şi stima ce ve pastrez.

Preşedinte (ss) PASCAL.

Secretar (ss) *G. N. Tâmpeanu.*

DONAŢIUNI.

D-na Lelia, soţia D-lui Iancu Oteteleşanu, arendaşul moşiei Cuşmirul din judeţul Mehedinţi, bine-voind a oferi bisericei din acea localitate, un potir, o cruce, o linguriţa, un disc şi o copie, tóte de argint; iar Dl. Alexandru Oteteleşanu o colimvitra de pleh, pentru botezatul pruncilor, li se aduce vii şi calduróse mulţemiri pioşilor donatori.

riaş 1 leu. Maria, Mareş Comşa, veduva enoriaşa 1 leu. Niţă Ionescu, notaru comunei 1 leu. Pantile Dem. Hemeş, enoriaş bisericei 1 leu. Stan Gh. Stanciu enoriaş 1 leu. Vasile Gh. Négue enoriaş 1 leu. Gheorghe Marcu Duţă, din comuna Teişani 50 bani. Ión Mărcu Diţa enoriaş bisericei, 50 bani.

Tuturor acestor donatorĭ pioşĭ li se aduce calduróse mulţămirĭ prin publicitate.

Dómna Alex. Luchia cu fiul seu Harisiade proprietarii moşieĭ Suceveni, judeţul Tutova, au daruit bisericei sţ. Trei Ierarhi din Comuna Bogdana, un policandru de bronz poleit şi încarcat cu cristaluri în valóre de 150 leĭ precum şi o icónă, Maica Domnuluĭ format mare îmbracată cu argint şi corónele suflate cu aur în valóre de 535 leĭ. Domnul Ilie Cióră, a daruit aceliaşĭ bisericĭ un clopot în greutate de 103 chilograme care valoréză 700 lei, iar d-nul Mihail Parfene a daruit o cruce mare de lemn, zugravita pe o parte restignirea Domnului, iar pe alta Botezul care costa 45 lei, de care aparţine şi o candela de alama cu treĭ sfeşnice în valóre de leĭ 15. D-nii Mihail Sitariu şi Gh. Guţanu aŭ daruit bisericei numite cel I-iŭ 24 lei şi 70 bani, iar al II-lea 10 leĭ şi 30 bani. Tuturor acestor pioşi donatori li se aduce calduróse mulţamiri prin publicitate.

Prin iniţiativa şi neobosita stăruinţă a d-luĭ Vasile Nadejde fost controlor fost Sub-prefect, actualmente Avocat, şi cu cheltuiala poporanilor şi a Primăriei de Adjud, carea a preveḑut în budget câte o sumă de lei pe fie-care an, s'a facut în Adjud jud. Putna o biserica care a costat în total suma de peste 30 miĭ leĭ. Iar ca creştinĭ mai evlavioşĭ şi pioşi, care au contribuit la ridicarea acestui sfânt locaş, atât cu bani, precum şi cu neobosita lor activitate sunt urmatórele persóne: D-l Costantin Ghica fostul proprietar al moşieĭ Adjud a oferit 2000 lei; Tóder Mâşca 900 lei şi una icónă mare a st. martir Teodor Tiron zugravita cu cheltuiala sa. Gheorghe Şerban 700 lei. Gheorghe Pacurariu şi fiul 500 lei. d-nul Sotir Vriones posesorul moşiei Ajud a oferit 300 lei. d-nul Dobrea Dima osebit de bani în diferite rândurĭ a facut o icóna mare cu tronul ei numita Maica D-luĭ, în valóre de 700 lei. d. Nica Blanariu deosebit de banĭ a cumperat un chivot în valóre de 100 lei d. Lazar (Brailén) Stefanescu, a daruit una icóna mărimea de mijloc. tot Maica D-lui, îmbracată în aur în valóre de 70 ruble. d. Mihaĭ Ţuţuénu, un policandru de alama în valóre de 250 lei. d. Gheorghe Gheorghel primarul de Adjudul vechi, osebit de bani, un policandru de bronz 200 lei. d-niĭ Nica Popa, Manea Marcuţa, Constantin Ona, Ion T. Radu, Constantin Buliman. Stefan Anastase şi Nichifor Ión, fie-care a facut câte o candela de argint, în valóre de 60 leĭ una, tóte 420 lei. d-niĭ Alexe Boje, Ghiţa Bloga şi Ghiţa Radovicĭ, aŭ oferit două sfeşnice de alama în valóre de 50 leĭ. d-na Rosalia N. Crivelariu, a cumparat 4 cărţi, „Evanghelie, Evhologiu, Liturghia şi Psaltiria“ tóte ediţia st. Sinod, în valóre de 56 lei 50 bani legate cu

pele marochin. d. Ilie Nicolescu Dorobanțul proprietarul moșiei Ajud, actualmente deputat a oferit jumatate din diurna sa de deputat. 750 lei bisericei și 750 leĭ spitaluluĭ din localitate, și d. Nicu Lojescu actual Sub-prefect al plășeĭ Răcaciuni. prin mijlocirile de care dispune, ne-a adunat în folosul bisericei 450 lei. d. Costache Antonescu, comersant din Focșani a oferit una cadeluița de argint în valóre de 120 leĭ. Tuturor acestor prea pioși donatorĭ li se aduce viĭ și caldurόse mulțemiri pentru acésta caritabilă faptă și demna de imitat.

D-șóra Maria T. Apostol, d-nul Filip T. Apostol și d-șóra Lilica Fleva cu lei 700 au procurat: sânțitele vase complecte, tóte de argint masiv și suflate cu aur, sânțitele acopereminte de atlaș de matase roză ornate cu fir si fluturi și trei fețe de mese de doc. d-nu Velicu Ganea cu leĭ 35 a procurat o cadelniță. d-nii Constantiu T. Apostol cu lei 30, Ivan Constantin cu lei 16, Ghița și Nicul. Lazărescut cu lei 8, Niculae Nichifor cu leĭ 6. Pr. Teodorescu cu leĭ 6, Șerban H. Cosac cu lei 5, Panait Candelato cu lei 5, Stanciu Tarachiu, cu lei 5, Nichita Moruz cu leĭ 5 Const. G. Turcu cu lei 7,50, Nicolae Nistor cu lei 9, Nae Georgescu lei 4,50, Spiru Ionescu lei 4, Em. Danulescu lei 9,50, I. Christolovénu, I. Barbulescu și Gheorghe Ganea câte lei 3, B. Rucarénu leĭ 1,50, Călin Gheorghe lei 8 și Drăgan Ión lei 8, pentru legatul cărților vechi și procurarea eelor noĭ. D-na Ana Dongorouzi a daruit îmbracamintele sântei mese și a sânt prestol, de damasc de lâna. D-nul Petcu Niculae cn lei 60 a procurat o cristelnița de arama și s'a oferit a o pastra în curațenie tot-déuna. D-nul Eane Vergica a dăruit pentru biblioteca bisericei 12 volume cărți bisericești, conținut elen ca: Minee, Ceaslov etc. D-nii Const. T. Apostol cu lei 24,70. Vasile I. Manea lei 20, Em. Danulescu. Ivan Constantin, Dumitru Țecu. Radu I. Filote și Ión Bratu câte lei 10; d. Boldénu, R. Hârjoghe, Stanciu Tar chiu, Iordan Rusea G. Lazarescu, I. Sofronie, P. Candelato, Ștefan Coteț și Nae Georgescu câte lei 5; Necul. G. Popa și G. Mortu câte lei 4; Ion Roșca, Stoĭan Dinica. State Mihaiu și Grig. Dafinoiu câte lei 3; M. Marinescu, D. Antohi, Ion Scorbura, Iordache Panait, B. Rucarénu. G. C. Filote, Vasile Munténu, Ioau Haralambie, G. Chirița, Oprișau Chririța, Ion Arbunea, Culea Ilie, Cost. G. Turcu, Stan Oancea, Iancu Dimitriu, Radu Roșu Né șu I. Tutor, Ion Tudor, Gheorghe Moraru, Anghel Niculau, Preot. N. Popescu, G. Danulescu, Apostu siu Apost, Coman D. Spița, I. Cristolovénu, și Const. Ion câte lei 2; Radu Cochirlénu, Hr. Penciulescu, Alex. Tanaseecu, Ștefan Barza, Stoica I. Tudor, Badiu Leu, și Dumitru M. Bacin câte lei 1,50; Manole Țone, Mitu Stan Ion Simion G. Vasilache, Neculae C. Filote, Filip Schërer, Mateas Koenig, G. Covrig, Ștefan Mustață, V. Tarachiu, Nicolae Manea, Tinca G. Popescu, Dumitru I. Filote, Lazar Gheorghe, Niculae Belu, Niculae Murgu, N. Vasilescu, N. Uglea, Nița Surdénu, Ión Negru G. Hârjoghe, C. Serghevici N. Lefter, St. Mocanu Vasile P. Ión Ion Vlad, Zinca Filote, Mariu Filote, Tanase Dumitrache, Gh. Georgescu, Bogdan Popescu, Dumitru Găiuă, Iou Vasilescu, Nicu

Ionescu, Gh. Drăghiciu, Preot. Petre Bordénu, Gr. Popescu, Vasile Ignat şi Mihai Baciu câte leĭ 1; Sandu C, Madgearu şi alte 31 persóne câte 50 banı, pentru procurarea unuĭ rând sacre veşminte de adamasc de matase. d. Dimitrie Lazarescu a dăruit 1 volum predicĭ de Antim Ivirénu.

Persónele notate maı sus, animate de cel maı nobil sımţıment, bine-voind a contribui cu sumele aratate în dreptu-le, pentru procurarea sânţitelor vase, cumparatul şi legatul carţilor, înfiinţarea sânţitelor învesmântarĭ, reparatul pardoselei bisericei din com. Gurgueţı judeţul Braila în numele epitropieĭ bisericei din com. Gurgueţı, pl. Vadenı judeţul Brăila, li să exprima cele maı vii mulţămiri, dorind ca esemplul dat de d-lor sa afle cât de mulţı imitatorı.

Lista de locuitorii din comuna Luica, Plasa Negoeştı judeţul Ilfov, ce au ajutat la pardoséla cu scândurĭ a st. Altar al Bisericeı din sus disa comuna.

Preotul Marin Sachelarie Parohul 40 leı. Petre Dumıtrescu 2 leı. Ilie Radu Dragomir 2 leı. Ilie Paun 2 leĭ. Paun Florea 2 l. Guţu Dragne 2 leı. Marin Ganea 1 leu. Mitu Ganea 1 leu. Gheorghe Ignat 2 leı. Ivan Chiru 1,30. Dimitrie Florescu 50 banı. Teodor Popa 2 leı. Voicu Marin 2 leı. Stan Gheorghe 2 leı. Gheorghe Dinca 2 leı. Nae Ivan 2 leı. Savu Necula 2 leı. Gheorghe Bucuşu 2 leı.

Peste tot leĭ şaı-deci şi noua banı 80. Tuturor acestor pioşı donatorı li se aduce vii mulţumirı.